ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
Τμήμα Γεωγραφίας
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
'Εφαρμοσμένη Γεωγραφία και Διαχείριση του Χώρου'
Κατεύθυνση: Ανάπτυξη & Διαχείριση του Ευρωπαϊκού Χώρου

«Εναλλακτικά Μοντέλα Αγροτικής Ανάπτυξης: Η περίπτωση της παραγωγής οίνου ΟΠΑΠ στις περιοχές της Μαντινείας και της Νεμέας»

Αλεξάνδρα Α. Θεοφίλη

Αθήνα, Οκτώβριος 2007

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
Τμήμα Γεωγραφίας
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
'Εφαρμοσμένη Γεωγραφία και Διαχείριση του Χώρου'
Κατεύθυνση: Ανάπτυξη & Διαχείριση του Ευρωπαϊκού Χώρου

«Εναλλακτικά Μοντέλα Αγροτικής Ανάπτυξης: Η περίπτωση της παραγωγής οίνου ΟΠΑΠ στις περιοχές της Μαντινείας και της Νεμέας»

Αλεξάνδρα Α. Θεοφίλη

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Αθήνα, Οκτώβριος 2007

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το εκσυγχρονιστικό μοντέλο εκβιομηχάνισης του γεωργικού τομέα που προωθούσε μέχρι και τα τέλη του προηγούμενου αιώνα η Κοινότητα, οδήγησε στην δημιουργία οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων στον αγροτικό χώρο. Τα εναλλακτικά μοντέλα αγροτικής ανάπτυξης που προωθεί πλέον η Κοινότητα στηρίζονται στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, την προώθηση της πολύ-δραστηριότητας, την ενσωμάτωση περιβαλλοντικών ζητημάτων στις επιμέρους αναπτυξιακές πολιτικές και την αποσύνδεση της υπαίθρου από την αγροτική παραγωγή

Το παρόν κείμενο επιχειρεί να εξετάσει τον βαθμό προσαρμογής της ελληνικής υπαίθρου στα εναλλακτικά μοντέλα αγροτικής ανάπτυξης που προωθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση και ειδικότερα τον ρόλο που διαδραματίζει το κρασί τύπου ΟΠΑΠ ως μέσο τοπικής ανάπτυξης.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα ποιοτικά αγροτικά προϊόντα γενικά, και το κρασί ειδικότερα αποκτούν ολοένα και πιο σημαντικό ρόλο στις πολιτικές Αγροτικής Ανάπτυξης που έχει υιοθετήσει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι έχουν εμπορικό πλεονέκτημα έναντι των υπολοίπων, στηρίζουν το αγροτικό εισόδημα και την αγροτική οικονομία, συμβάλλουν στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, συγκρατούν τον αγροτικό πληθυσμό στην ύπαιθρο, ευνοούν την ανάπτυξη νέων επαγγελματικών δραστηριοτήτων και αναδεικνύουν την τοπική γνώση και τον πολιτιστικό πλούτο των Λιγότερο Ευνοημένων Περιοχών.

Η παρούσα εργασία επιχειρεί να εξετάσει κατά πόσο ισχύουν τα ανωτέρω συμπεράσματα στην περίπτωση της ελληνικής υπαίθρου, και ειδικότερα σε δύο περιοχές που ειδικεύονται στην παραγωγή οίνου τύπου ΟΠΑΠ, την Νεμέα και την Μαντινεία. Οι δύο περιοχές αν και βρίσκονται πολύ κοντά μεταξύ τους παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές ως προς την έκταση της αμπελουργικής ζώνης, τον αριθμό των οινοποιείων και την σύνδεση της τοπικής οικονομίας με την αμπελουργική δραστηριότητα. Τα συμπεράσματα που προκύπτουν αναφέρονται στον βαθμό προσαρμογής των ανωτέρω περιοχών στο εναλλακτικό μοντέλο Αγροτικής Ανάπτυξης που προωθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Λέξεις – Κλειδιά: αγροτική ανάπτυξη, περιοχή προέλευσης, κλάδος παραγωγής κρασιού, ελληνική ύπαιθρος, Νεμέα, Μαντινεία.

ABSTRACT

The qualitatively rural products in general, and the wine more specifically, acquire an increasingly important role in European Union's Rural Growth policies. This results from the fact that they have commercial advantage against the rest, they support the rural income and the rural economy, contribute to the protection of natural environment, retain the rural population in the countryside, encourage the growth of new professional activities like agrotourism etc, and bring to surface the local knowledge and the cultural wealth of the Less Favoured Regions.

The present paper attempts to examine the extend in which the above conclusions apply in the case of Greek countryside, and more specifically at the provincial regions of Nemea and Mantinia which are specialised in the production of VQPRD wine. The two regions present important differences as for the extent of vinicultural area, the number of wine factories and the connection of local economy with the vinicultural activity. The conclusions that result, report to the degree of adaptation of those two regions in the alternative model of Rural Growth that is being promoted by the European Union.

Keywords: rural development, country of origin, wine sector, greek countryside, Nemea, Mantinia

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Λίστα πινάκων **σελ. 1**
Λίστα εικόνων **σελ. 1**
Λίστα διαγραμμάτων **σελ. 1**

ΕΙΣΑΓΩΓΗ **σελ. 3**
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: «Μοντέλα & πολιτικές Αγροτικής Ανάπτυξης» σελ. 5-11
1. Εισαγωγή σελ. 5
1.1 Τα βασικά χαρακτηριστικά της ΚΑΠ, 1957-1997 σελ. 5
1.2 Η νέα ΚΑΠ & η Πολιτική Αγροτικής Ανάπτυξης σελ. 7
1.3 Μοντέλα Αγροτικής Ανάπτυξης & ΚΑΠ σελ. 8
1.4 Συμπεράσματα – Σύνοψη σελ. 10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: «Ο ρόλος των ποιοτικών τροφίμων στην νέα ΚΑΠ» σελ. 12-28
2. Εισαγωγή σελ. 12
2.1 Εναλλακτικά Αγροτικά Τρόφιμα & Αγροτική Ανάπτυξη σελ. 13
2.2 Η Εξάπλωση των ΠΟΠ/ΠΓΕ στην Ε.Ε. σελ. 15
2.3 Η Νομοθεσία αναφορικά με τα ΠΟΠ-ΠΓΕ-ΕΠΠΕ σελ. 18
2.4 Ποιότητα & προϊόντα ΠΟΠ σελ. 22
2.5 Οι Ενστάσεις αναφορικά με το πλαίσιο λειτουργίας των ΠΟΠ/ΠΓΕ σελ. 24
2.6 Συμπεράσματα – Σύνοψη σελ. 27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: «Ο κλάδος της οινοποιίας σε ευρωπαϊκό & & παγκόσμιο επίπεδο σελ. 29-62
3. Εισαγωγή σελ. 29
3.1 Γενική Δομή της Αγοράς του Οίνου σελ. 30
3.2 Η παραγωγή οίνου στην Ε.Ε. σελ. 31
3.2.1 Η ΚΟΑ της Αμπελοοινικής Αγοράς σελ. 32
3.2.2 Η εφαρμογή των γεωγραφικών ενδείξεων στην περίπτωση του κρασιού από την Ε.Ε. σελ. 36
3.2.3 Η ευρωπαϊκή αγορά οίνου σελ. 39
3.3 Η παραγωγή οίνου στην Ελλάδα σελ. 44
3.3.1 Προϊόντα του κλάδου σελ. 47
3.4 Η παραγωγή οίνου σε Τρίτες χώρες σελ. 51
3.4.1 Η περίπτωση των ΗΠΑ σελ. 54
3.4.2 Η περίπτωση της Αυστραλίας σελ. 56
3.4.3 Η περίπτωση της Νέας Ζηλανδίας σελ. 57
3.4.4 Η περίπτωση της Χιλής σελ. 59
3.5 Συμπεράσματα – Σύνοψη σελ. 60
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο: «Η Μεθοδολογία Έρευνας – Πηγές στοιχείων» σελ. 63-68
4. Ερευνητικά ερωτήματα – στόχος της έρευνας σελ. 63
4.1 Περιοχή Έρευνας σελ. 64
4.2 Πληθυσμός της έρευνας – Πηγές Στοιχείων σελ. 65
4.3 Μέθοδοι Συλλογής Δεδομένων σελ. 66
4.3.1 Δομή Ερωτηματολογίου σελ. 66
4.3.2 Δομή Συνέντευξης σελ. 67
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο: «Τα αποτελέσματα της έρευνας» σελ. 69-93
5. Εισαγωγή σελ. 69
5.1 Περιγραφή περιοχής έρευνας – αμπελουργικής ζώνης Μαντινείας σελ. 69

5.2 Χαρακτηριστικά μοσχοφίλερου σελ. 70
5.3 Περιγραφή οινοποιητικών μονάδων σελ. 71
5.4 Παραγωγή πρώτης ύλης σελ. 73
5.5 Επεξεργασία πρώτης ύλης – τεχνολογικός εξοπλισμός σελ. 74
5.6 Εργασιακές σχέσεις σελ. 75
5.7 Οικονομικά στοιχεία οινοποιητικών μονάδων σελ. 77
5.8 Αξιολόγηση του συστήματος λειτουργίας των ΟΠΑΠ στην Μαντινεία σελ. 79
5.9 Περιγραφή αμπελουργικής ζώνης Νεμέας σελ. 81
5.10 Χαρακτηριστικά ποικιλίας αγιωργίτικου σελ. 82
5.11 Περιγραφή οινοποιητικών μονάδων σελ. 83
5.12 Επεξεργασία πρώτης ύλης – τεχνολογικός εξοπλισμός σελ. 86
5.13 Αξιολόγηση του συστήματος λειτουργίας των ΟΠΑΠ στη Νεμέα σελ. 89
5.14 Σύνοψη –Συμπεράσματα σελ. 91
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^{ο}: «Συμπεράσματα» σελ. 95-98

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ σελ.99-102

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α «Ερωτηματολόγιο»

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β «Οδηγός συνέντευξης»

ΛΙΣΤΑ ΠΙΝΑΚΩΝ……..

Πίνακας 2.1 …… σελ. 16

Πίνακας 2.2 …… σελ. 18

Πίνακας 2.3 …… σελ. 20

Πίνακας 3.1 …… σελ. 40

Πίνακας 3.2 …… σελ. 41

Πίνακας 3.3 …… σελ. 42

Πίνακας 3.4 …… σελ. 43

Πίνακας 3.5 …… σελ. 44

Πίνακας 3.6 …… σελ. 47

Πίνακας 3.7 …… σελ. 51

Πίνακας 3.8 …… σελ. 54

Πίνακας 3.9 …… σελ. 55

Πίνακας 3.10 …… σελ. 56

Πίνακας 3.11 …… σελ. 56

Πίνακας 3.12 …… σελ. 57

Πίνακας 3.13 …… σελ. 58

Πίνακας 3.14 …… σελ. 60

Πίνακας 5.1 …… σελ. 79

ΛΙΣΤΑ ΕΙΚΟΝΩΝ……..

Εικόνα 1. …… σελ. 68

Εικόνα 2. …… σελ. 80

Εικόνα 3. …… σελ. 82

ΛΙΣΤΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ……....

Διάγραμμα 2.1…… σελ. 17

Διάγραμμα 3.1…… σελ. 41

Διάγραμμα 3.2…… σελ. 43
Διάγραμμα 3.3…… σελ. 46
Διάγραμμα 3.4…… σελ. 49
Διάγραμμα 3.5…… σελ. 50
Διάγραμμα 3.6…… σελ. 51
Διάγραμμα 3.7…… σελ. 53
Διάγραμμα 5.1…… σελ. 74
Διάγραμμα 5.2…… σελ. 88
Διάγραμμα 5.3…… σελ. 89

ΕΠΠΕ = Ειδικά Παραδοσιακά Προϊόντα Εγγυημένα
ΚΑΠ = Κοινή Αγροτική Πολιτική
ΚΟΑ = Κοινή Οργάνωση Αγοράς
ΟΠΑΠ = Ονομασία Προέλευσης Ανωτέρας Ποιότητας
ΟΠΕ = Ονομασία Προέλευσης Εγγυημένη
ΠΓΕ = Προστατευμένα Προϊόντα Γεωγραφικής Ένδειξης
ΠΟΠ = Προστατευμένα Προϊόντα Ονομασίας Προέλευσης
ΠΟΕ = Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου
VQPRD = Vin Qualite Produit dans Une Region Determinee

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω της Agenda 2000 διατύπωσε ένα πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης, το οποίο θα συμπλήρωνε τόσο τις μεταρρυθμίσεις της πολιτικής τιμών, όσο και εκείνες της πολιτικής διαρθρώσεων. Ωστόσο, η σπουδαιότερη καινοτομία που εισήγαγε δεν ήταν άλλη από τον Κανονισμό Αγροτικής Ανάπτυξης που στόχευε στην περαιτέρω ενίσχυση της περιφερειακής διάστασης της ΚΑΠ και θεωρήθηκε ως βασικό εργαλείο για την υλοποίηση της νέας προσέγγισης στον αγροτικό χώρο, γνωστής ως Πολιτική Αγροτικής Ανάπτυξης ή ως «δεύτερος πυλώνας» της ΚΑΠ.

Η πολιτική της Αγροτικής Ανάπτυξης για την περίοδο 2007-2013 επικεντρώνεται σε τρεις βασικούς τομείς: στο περιβάλλον, στον αγροτικό πληθυσμό και στα γεωργικά διατροφικά προϊόντα Με την εφαρμογή της η κοινότητα αποσκοπεί στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, στην προώθηση της πολύ-δραστηριότητας, στην ενσωμάτωση περιβαλλοντικών ζητημάτων στις επιμέρους αναπτυξιακές πολιτικές και στην αποσύνδεση της υπαίθρου από την αγροτική παραγωγή. Σε σχέση με τις προγενέστερες πολιτικές προσπαθεί να εντάξει στο πλαίσιο δράσης της όλες τις πιθανές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στην ύπαιθρο, προωθώντας μία σειρά εναλλακτικών μοντέλων που αναφέρονται στην διαχείριση του τοπίου, την προστασία του περιβάλλοντος, την ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού, την διάδοση της βιολογικής καλλιέργειας και την παραγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας που θα συνδέονται με συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές.

Ο σκοπός της παρούσας μεταπτυχιακής μελέτης είναι να εξετάσει την επίδραση της παραγωγής και εμπορίας ποιοτικών τοπικών προϊόντων στην ανάπτυξη της ελληνικής υπαίθρου. Οι υποθέσεις εργασίας στις οποίες στηριζόμαστε και απορρέουν από την σχετική βιβλιογραφία είναι **πρώτον,** ότι η παραγωγή τοπικών ποιοτικών τροφίμων στηρίζει το αγροτικό εισόδημα, την τοπική αγροτική οικονομία και συντελεί στην συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού. **Δεύτερον,** ότι τα τοπικά προϊόντα έχουν υψηλή εμπορική αξία. **Τρίτον,** στο πλαίσιο λειτουργίας του συστήματος παραγωγής τους, αναπτύσσονται και συναφείς, επιχειρηματικές δραστηριότητες οι οποίες συμβάλλουν στην απεξάρτηση της τοπικής οικονομικής δραστηριότητας από τον γεωργικό τομέα. **Τέταρτο,** η αντιδιαστολή της ποιότητας με την ποσότητα συμβάλλει στην υιοθέτηση φιλικών προς το περιβάλλον μεθόδων

παραγωγής, με αποτέλεσμα την διατήρηση του φυσικού τοπίου και των φυσικών πόρων. **Πέμπτο,** αξιοποιείται η τοπική γνώση και το τοπικό εργατικό δυναμικό των περιοχών παραγωγής των ποιοτικών προϊόντων.

Προκειμένου να διαπιστωθεί κατά πόσο οι ανωτέρω υποθέσεις εφαρμόζονται στην ελληνική περίπτωση επιλέχθηκε ως αντικείμενο έρευνας η παραγωγή οίνου τύπου ΟΠΑΠ και ως περιοχές έρευνας η Νεμέα και η Μαντινεία οι οποίες φημίζονται για την παραγωγή του. Η επιλογή του οίνου ως αντικειμένου μελέτης έγινε με κριτήριο τις πρόσφατες μεταβολές που έχουν λάβει χώρα στην δομή της αγοράς του και οι οποίες αναφέρονται στην ανάδειξη νέων εμπορικών δυνάμεων, την σταδιακή «πτώση» παραδοσιακών οινοπαραγωγικών χωρών και την σύνδεση της ποιότητας του τελικού προϊόντος με τον γεωγραφικό τόπο παραγωγής της πρώτης ύλης και του τελικού προϊόντος. Οι επιλογή των περιοχών της Νεμέας και της Μαντινείας στηρίχθηκε στο γεγονός ότι βρίσκονται στην Πελοπόννησο η οποία συγκεντρώνει το υψηλότερο ποσοστό της εθνικής παραγωγής ΟΠΑΠ, είναι δεύτερη στην παραγωγή επιτραπέζιου οίνου και προηγείται σε εθνικό επίπεδο στην συνολική παραγωγή κρασιού.

Η μελέτη αποτελείται από έξι κεφάλαια, η διάρθρωση των οποίων έχει ως εξής. **Στο πρώτο κεφάλαιο** παρουσιάζονται τα βασικά χαρακτηριστικά των πολιτικών που εφαρμόστηκαν στο πλαίσιο της παλαιάς και της νέας ΚΑΠ, καθώς των αναπτυξιακών μοντέλων που κυριάρχησαν κατά περίπτωση. **Το δεύτερο κεφάλαιο** αναλώνεται στην συζήτηση για τα ποιοτικά τρόφιμα. Ειδικότερα, εξετάζεται ο ρόλος των ποιοτικών τροφίμων στην πολιτική αγροτικής ανάπτυξης, η εξάπλωση τους στην Ε.Ε. και την Ελλάδα, η νομοθεσία που ρυθμίζει το πλαίσιο παραγωγής – εμπορίας, η σύνδεση της έννοιας της ποιότητας με τα τοπικά τρόφιμα και οι ενστάσεις αναφορικά με το πλαίσιο λειτουργίας των ποιοτικών τροφίμων. **Το τρίτο κεφάλαιο** αποτελεί μία περιληπτική περιγραφή του κλάδου της οινοποιίας στοιχεία. Παρουσιάζονται τα βασικά χαρακτηριστικά της αγοράς του οίνου σε παγκόσμιο επίπεδο και ακολουθεί συνοπτική παρουσίαση των βασικών σημείων της ευρωπαϊκής, ελληνικής και διεθνούς παραγωγής. Στο **τέταρτο κεφάλαιο** παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνας και στο **πέμπτο κεφάλαιο** τα ευρήματα. Τέλος, **στο έκτο κεφάλαιο** παρουσιάζονται τα γενικά συμπεράσματα της μελέτης.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή μίας ενιαίας πολιτικής για την γεωργία και το εμπόριο αγροτικών προϊόντων από τα κράτη-μέλη της Κοινότητας ήταν ένα εξαιρετικά δύσκολο εγχείρημα εξαιτίας της ποικιλομορφίας που εμφάνιζε η ευρωπαϊκή γεωργία. Ωστόσο, η αναγκαιότητα προστασίας των ευρωπαϊκών αγροτικών προϊόντων έναντι αυτών των τρίτων χωρών τόσο για οικονομικούς όσο και κοινωνικούς λόγους, οδήγησε τα κράτη-μέλη στον σχεδιασμό και την υιοθέτηση της ΚΑΠ.

Κατά τα πρώτα στάδια εφαρμογής της, η συγκεκριμένη πολιτική επικεντρώθηκε στην στήριξη των τιμών των γεωργικών προϊόντων και του αγροτικού εισοδήματος, μέσω διαφόρων μέτρων παροχής κινήτρων για αύξηση της παραγωγικότητας του γεωργικού τομέα. Ωστόσο, τα αποτελέσματα δεν ήταν τα αναμενόμενα, καθώς οι συγκεκριμένες πολιτικές όχι μόνο δεν κατάφεραν να επιτύχουν τον βασικό τους στόχο αλλά παράλληλα δημιούργησαν μία σειρά νέων προβλημάτων.

Η ανάγκη επίλυσης των προβλημάτων οδήγησε σε μία σειρά προσθηκών, μεταβολών και αναθεωρήσεων, μέχρι να καταλήξουμε στην νέα ΚΑΠ που εφαρμόζει τα τελευταία χρόνια η Ευρωπαϊκή Ένωση. Η νέα ΚΑΠ σε αντίθεση με την προκάτοχο της στοχεύει στην ανάπτυξη του αγροτικού χώρου, ενσωματώνοντας στο πλαίσιο δράσης της το σύνολο των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα στην ύπαιθρο και αξιοποιώντας παράλληλα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα κάθε περιοχής.

Το συγκεκριμένο κεφάλαιο αποσκοπεί στην ανάδειξη των διαφορών μεταξύ των διαφορετικών προσεγγίσεων για την ανάπτυξη της υπαίθρου που υιοθέτησε η Κοινότητα, καθώς και των αναπτυξιακών μοντέλων που βρίσκονται πίσω αυτές. Για τον σκοπό αυτό ακολουθεί συνοπτική παρουσίαση των κύριων σημείων της ΚΑΠ και της νέας ΚΑΠ, καθώς και των κυρίαρχων αναπτυξιακών μοντέλων που επηρέασαν τον σχεδιασμό και την εφαρμογή τους.

1.1 ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΚΑΠ , 1957-1997

Το πρώτο μέλημα των κρατών μελών της Κοινότητας ήταν η επίτευξη της βασικής συμφωνίας αναφορικά με τον τρόπο εναρμόνισης των διαφόρων εθνικών πολιτικών που ακούσαν έως τότε οι κυβερνήσεις στον αγροτικό τομέα η οποία θα

κατέληγε στην διαμόρφωση Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (Λιανός Θ. και άλλοι, 1998).

Ειδικότερα, τα κράτη μέλη αποφάσισαν την εφαρμογή κοινών πολιτικών στον αγροτικό τομέα για την επίτευξη μίας σειρά κοινών στόχων οι οποίοι αναφέρονταν στην αύξηση της γεωργικής παραγωγικότητας μέσω της ενσωμάτωσης της τεχνολογίας στην παραγωγική διαδικασία, την σταθεροποίηση των αγορών, την διασφάλιση αυτάρκειας στα τρόφιμα, την εξασφάλιση της προσφοράς των αγροτικών προϊόντων στους καταναλωτές σε λογικές τιμές και τέλος την διασφάλιση ικανοποιητικού βιοτικού επιπέδου για τον αγροτικό πληθυσμό μέσω της ενίσχυσης του εισοδήματος των αγροτών.

Ωστόσο, τα μέτρα και οι πολιτικές που θεσμοθετήθηκαν στα πλαίσια της ΚΑΠ δεν επηρεάστηκαν τόσο από τους προαναφερθέντες στόχους όσο από τις λεγόμενες «τρεις αρχές», οι οποίες διαμορφώθηκαν αυτήν την περίοδο και αναφέρονται στην διασφάλιση του ελεύθερου εμπορίου στο εσωτερικό της κοινότητας με την άρση των εμποδίων μεταξύ των κρατών μελών, την κοινή χρηματοδότηση των πολιτικών από τον Κοινοτικό Προϋπολογισμό και την προτίμηση προς τα ευρωπαϊκά προϊόντα έναντι αυτών των τρίτων χωρών. Οι αρχές αυτές καταδεικνύουν το πνεύμα που διέπνεε την Κοινή Αγροτική Πολιτική και είναι αξιοσημείωτο ότι δεν τέθηκαν ποτέ υπό αμφισβήτηση ακόμη και κατά την διάρκεια αναθεωρήσεων (Ritson C. 1998).

Το επόμενο βήμα σε αυτό το εγχείρημα ήταν η ανάπτυξη των βασικών εργαλείων και μηχανισμών που θα υποστήριζαν αυτήν την προσπάθεια. Ο βασικός πυρήνας της ΚΑΠ ήταν οι Κοινές Οργανώσεις Αγοράς (ΚΟΑ). Οι τελευταίες διέφεραν ανάλογα με το προϊόν και είχαν σχεδιαστεί κατά τέτοιο τρόπο ώστε να ανταποκρίνονται στις «τρεις βασικές αρχές» (Ritson, 1998). Τα επιμέρους μέτρα που υποστήριζαν τις ΚΟΑ ήταν χρηματοδοτικού χαρακτήρα με χαρακτηριστικότερα αυτά των μεταβλητών δασμών, των εξαγωγικών επιδοτήσεων και της επιβολής κατώτατης/ελάχιστης τιμής,

Ωστόσο, οι αυστηροί μηχανισμοί ελέγχου που είχαν αναπτυχθεί δημιούργησαν στρεβλώσεις στην αγορά (πλεονασματική προσφορά και υψηλές τιμές διάθεσης των προϊόντων στην αγορά) και κατέστησαν δυσβάσταχτο το οικονομικό κόστος για τον κοινοτικό προϋπολογισμό. Πέρα όμως αυτό το ουσιαστικότερο ωστόσο πρόβλημα είναι ότι η Κοινότητα αδυνατούσε να εξασφαλίσει ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης για τον αγροτικό πληθυσμό στο σύνολο του. Η ΚΑΠ ευνοούσε αποκλειστικά τους μεγάλους παραγωγούς, καθώς αναπτύχθηκε σαφής διαχωρισμός μεταξύ της

εμπορευματικής γεωργίας και των μικρών αγροτικών εκμεταλλεύσεων (Λιανός Θ.,1998).

Οι πρώτες διορθωτικές κινήσεις που πραγματοποιήθηκαν από την Κοινότητα επιχειρούσαν κυρίως να αντιμετωπίσουν τις ανισορροπίες της αγοράς μέσω νέων μέτρων στήριξης των ΚΟΑ, ενώ ζητήματα όπως η προστασία του περιβάλλοντος, η ασφάλεια των τροφίμων, η ενίσχυση των μικρομεσαίων αγροτικών εκμεταλλεύσεων ήταν δευτερεύουσας σημασίας ή δεν λαμβάνονταν καθόλου υπόψη. Χαρακτηριστικά παραδείγματα τέτοιων κινήσεων ήταν το Σχέδιο Mansholt, η αναθεώρηση του 1984 και η αναθεώρηση MacSharry, με την τελευταία να θεωρείται από αρκετούς ως η ριζοσπαστικότερη και πιο επιτυχημένη προσπάθεια, καθώς εκτός από τα μέτρα εξισορρόπησης της αγοράς προέβλεπε μια σειρά φιλο-περιβαλλοντικών μέτρων (Ψαλτόπουλος, 2004).

1.2 Η ΝΕΑ ΚΑΠ ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, 1997-2013

Στο πνεύμα της αναθεώρησης Mac Sharry του 1992, η Συμφωνία της Agenda 2000 αποτέλεσε μία φιλόδοξη απόπειρα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για ριζικότερη αναθεώρηση της πολιτικής στήριξης των τιμών των αγροτικών προϊόντων, η οποία ουσιαστικά αποτελούσε τον πρώτο πυλώνα της ΚΑΠ.

Η Agenda 2000 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία προτάθηκε τον Ιούλιο του 1997 και εγκρίθηκε στη Σύνοδο Κορυφής του Βερολίνου της 24ης και 25ης Μαρτίου 1999, περιλάμβανε την διατύπωση ενός προγράμματος αγροτικής ανάπτυξης, το οποίο θα συμπλήρωνε τόσο τις μεταρρυθμίσεις της πολιτικής τιμών, όσο και εκείνες της πολιτικής διαρθρώσεων (Καραβέλη Ε.,2007). Ωστόσο, η σπουδαιότερη καινοτομία που εισήγαγε δεν ήταν άλλη από τον Κανονισμό Αγροτικής Ανάπτυξης (ΚΑΑ – Καν. 1257/99) που στόχευε στην περαιτέρω ενίσχυση της περιφερειακής διάστασης της ΚΑΠ και θεωρήθηκε ως βασικό εργαλείο για την υλοποίηση της νέας προσέγγισης στον αγροτικό χώρο, γνωστής ως Πολιτική Αγροτικής Ανάπτυξης ή ως «δεύτερος πυλώνας» της ΚΑΠ (Καραβέλη Ε., 2007).

Η αναθεώρηση της ΚΑΠ της 26ης Ιουνίου 2003 που ακολούθησε στόχευε στον περιορισμό των δαπάνες του κοινοτικού προϋπολογισμού για τη γεωργία μέχρι το 2013, ενόψει και της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15, καθώς και στην προσαρμογή των ενισχύσεων του αγροτικού τομέα σύμφωνα με τις επιταγές του ΠΟΕ.

Η πολιτική της Αγροτικής Ανάπτυξης για την περίοδο 2007-2013 επικεντρώνεται σε τρεις βασικούς τομείς: στο περιβάλλον, στον αγροτικό πληθυσμό και στα γεωργικά διατροφικά προϊόντα Με την εφαρμογή της η κοινότητα αποσκοπεί στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, στην προώθηση της πολύ-δραστηριότητας, στην ενσωμάτωση περιβαλλοντικών ζητημάτων στις επιμέρους αναπτυξιακές πολιτικές και στην αποσύνδεση της υπαίθρου από την αγροτική παραγωγή (www.europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/160042.htm στις 24/01/2007). Σε σχέση με τις προγενέστερες πολιτικές προσπαθεί να εντάξει στο πλαίσιο δράσης της όλες τις πιθανές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στην ύπαιθρο, προωθώντας μία σειρά εναλλακτικών μοντέλων που αναφέρονται στην διαχείριση του τοπίου, την προστασία του περιβάλλοντος, την ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού, την διάδοση της βιολογικής καλλιέργειας και την παραγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας που θα συνδέονται με συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές.

1.3 ΜΟΝΤΕΛΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΚΑΠ

Η ανάπτυξη γενικά και η αγροτική ανάπτυξη ειδικότερα αποτελούν έννοιες που δεν είναι εύκολο να οριστούν. Το περιεχόμενο των ορισμών που δίδονται κατά καιρούς διαφοροποιείται ανάλογα με τις προτεραιότητες και τους μείζονες στόχους που πρέπει να εκπληρωθούν στα πλαίσια των εθνικών στρατηγικών. Ειδικά, η αγροτική ανάπτυξη που αποτελεί έναν νέο αντικείμενο μελέτης των κοινωνικών επιστημών, αναδείχθηκε σε ξεχωριστό πεδίο πολιτικής και έρευνας στα μέσα της δεκαετίας του ’70 (Παπαδόπουλος, 2004).

Στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι πολιτικές αναφορικά με την αγροτική ανάπτυξη εκφράστηκαν, όπως ειπώθηκε και προηγουμένως, μέσω της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Είναι γεγονός ότι ο σχεδιασμός και η εφαρμογή της ΚΑΠ από τα κράτη μέλη ήταν ένα εξαιρετικά δύσκολο εγχείρημα. Αιτία για αυτό αποτελούσε η ποικιλομορφία που εμφάνιζε η γεωργία στα κράτη μέλη ως προς το μέγεθος των εκμεταλλεύσεων, το πλήθος των απασχολούμενων, την αξιοποίηση των συντελεστών παραγωγής, την πληθυσμιακή πυκνότητα, το επίπεδο της εθνικής αυτάρκειας σε τρόφιμα καθώς και της σημασίας που κατείχε η γεωργία στην εθνική. Ωστόσο, υπήρχε μία σημαντική ομοιότητα,

«*…η κρατική παρέμβαση στην αγορά γεωργικών προϊόντων*[1] *που αποσκοπούσε καταρχήν στην προστασία του γεωργικού εισοδήματος και την εξασφάλιση αυτάρκειας σε βασικά διατροφικά είδη, και δεύτερον στην διατήρηση της υπαίθρου, γιατί η ειδυλλιακή εικόνα μίας υπαίθρου στην οποία κατοικούν άνθρωποι που ζουν με ένα συγκεκριμένο παραδοσιακό τρόπο είχε πολιτιστική αξία και η συντήρηση της εξυπηρετούσε σημαντικά πολιτικά συμφέροντα»* (Gray, 2000, σελ. 34).

Στο χρονικό διάστημα που μεσολάβησε από την θέσπιση της ΚΑΠ μέχρι και τις αρχές τις δεκαετίας του 1980, οι πολιτικές αγροτικής ανάπτυξης που αναπτύχθηκαν στον ευρωπαϊκό χώρο διαπνέονταν από την θεώρηση ότι η ευημερία του αγροτικού χώρου θα προκύψει από την ευημερία του γεωργικού τομέα. Η δε ευημερία του γεωργικού τομέα «*θεωρήθηκε ότι μπορούσε να επιτευχθεί μέσω της μεταφοράς εκσυγχρονιστικών μοντέλων, τεχνολογιών και πρακτικών από άλλους παραγωγικούς τομείς»* (Παπαδόπουλος Α., 2004, σελ.22). Το αποτέλεσμα ήταν οι αναπτυξιακές πολιτικές που αναπτύχθηκαν κατά την περίοδο αυτή να επιχειρούν την εκβιομηχάνιση του αγροτικού τομέα[2] και στην μεγέθυνση του γεωργικού προϊόντος. Η προσέγγιση αυτή, γνωστή και ως **εξωγενές αναπτυξιακό μοντέλο** αποτέλεσε το μέσω προώθησης της αγροτικής ανάπτυξης που εφάρμοσε η Κοινότητα μέχρι και τα τέλη της δεκαετίας του 1970 (Παπαδόπουλος Α., 2004).

Η βασική κριτική στο εξωγενές αναπτυξιακό μοντέλο υπογραμμίζει ότι οδήγησε σε μία «εξαρτημένη ανάπτυξη» από τις επιδοτήσεις, σε μία «στρεβλή ανάπτυξη» που προωθούσε συγκεκριμένους τομείς και μορφές επιχειρήσεων αγνοώντας πλευρές της αγροτικής ζωής και κοινωνικές ομάδες, σε μία «καταστροφική ανάπτυξη» λόγω του περιορισμού της πολιτιστικής και περιβαλλοντικής πολυμορφίας της υπαίθρου και σε μία «υπαγορευμένη ανάπτυξη» λόγω της υπερβολικής στήριξης σε εξωτερικούς ειδικευμένους επιστήμονες (Παπαδόπουλος, 2004, σελ.23).

Η συζήτηση για την αειφορία στον αγροτικό χώρο η οποία επιχειρεί να γεφυρώσει το χάσμα ανάμεσα στην οικονομική ανάπτυξη και την περιβαλλοντική προστασία, η άνοδος των περιφερειακών κινημάτων που έχουν ως απώτερο σκοπό την προώθηση εναλλακτικών μορφών τοπικής ανάπτυξης που εξαρτώνται λιγότερο από εξωτερικές πηγές κεφαλαίου και η αναγνώριση της ηγεμονικής θέσης που έχουν

[1] Κυρίως με την μορφή δασμολογικών μέτρων

[2] Δημιουργία ανταγωνιστικών μονάδων που θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν νέες τεχνολογίες παραγωγής και να προσεγγίσουν τον βιομηχανικό τρόπο παραγωγής.

αγροτικές περιοχές που στηρίχθηκαν στην ύπαρξη τοπικής επιχειρηματικότητας και την αξιοποίηση τοπικών πόρων, οδήγησαν κατά την δεκαετία του 1980 στην εμφάνιση του ενδογενούς αναπτυξιακού μοντέλου (Παπαδόπουλος Α, 2004). **Το ενδογενές αναπτυξιακό μοντέλο**

> *«είναι ένα μοντέλο τοπικής ανάπτυξης και προκύπτει από της δυνατότητες που υφίστανται σε τοπικό επίπεδο για την δημιουργία απασχόλησης, την πλήρη εκμετάλλευση των τοπικών ανθρώπινων πόρων, τη διαμόρφωση ενός κατάλληλου θεσμικού πλαισίου που να ευνοεί την οικονομική ανάπτυξη και την ύπαρξη μίας ανάλογης ιστορικής – πολιτιστικής κληρονομιάς»* (Παπαδόπουλος, 2004 σελ.24-25).

Ωστόσο, το γεγονός ότι η επιτυχία του ενδογενούς μοντέλου καθορίζεται αποφασιστικά από τον βαθμό στον οποίο τα τοπικά συλλογικά δρώντα υποκείμενα είναι σε θέση να ανταποκριθούν στην εξωτερική ζήτηση και η παρατήρηση ότι η ανάπτυξη στις καπιταλιστικές κοινωνίες είναι αποτέλεσμα δεσμών που αναπτύσσονται μεταξύ τοπικών και μη τοπικών δράσεων οδήγησε σε μία νέα θεώρηση της αγροτικής ανάπτυξης που προκύπτει από την σύνθεση των δύο μοντέλων (Παπαδόπουλος, 2004). Η πολιτική Αγροτικής Ανάπτυξης που υιοθέτησε η Ευρωπαϊκή Ένωση μέχρι το 2013 επιχειρεί να συμβαδίσει με αυτό το μοντέλο, έτσι ώστε ο αγροτικός χώρος να πάψει να θεωρείται αποκλειστικά ως παραγωγής τροφίμων που τροφοδοτεί τον αστικό χώρο και να ενσωματώσει νέες δραστηριότητες, όπως ο αγροτουρισμός και η παραγωγή ποιοτικών τροφίμων που θα καταναλώνονται από τον αστικό χώρο.

1.4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΣΥΝΟΨΗ

Η πορεία που ακολούθησε η ΚΑΠ από το 1957 μέχρι και σήμερα ήταν το αποτέλεσμα της πρακτικής εφαρμογής δύο διαφορετικών θεωρητικών προσεγγίσεων. Αρχικά το εξωγενές αναπτυξιακό μοντέλο υποστήριξε την εισαγωγή αλλότριων προς την γεωργία μεθόδων και πρακτικών οι οποίες αν και αντιμετώπισαν κάποια πρακτικά προβλήματα, π.χ. αυτάρκεια σε βασικά διατροφικά είδη, μακροπρόθεσμα αποδείχθηκαν καταστροφικές από οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής σκοπιάς.

Η αναγνώριση της ύφεσης του παραδοσιακού γεωργικού τομέα και των οικονομικών επιπτώσεων της, η όξυνση των κοινωνικών ανισοτήτων τόσο στο εσωτερικό των αγροτικών περιοχών, όσο και μεταξύ αυτών και των αστικών

περιοχών και τα ολοένα και πιο έντονα περιβαλλοντικά προβλήματα που προκαλούνται από την αλόγιστη χρήση φυσικών πόρων, καθιστούσαν επιτακτική την διαμόρφωση στρατηγικών για την αντιμετώπιση τους.

Η πολιτική Αγροτικής Ανάπτυξης αναγνωρίζοντας την ανάγκη για επανακαθορισμό του αγροτικού χώρου με κριτήριο την πολυλειτουργικότητα αντί της γεωργίας, την αναπτυξιακή δυναμική της τοπικότητας και τον ρόλο που διαμορφώνει το εξωτερικό περιβάλλον στην αναπτυξιακή πορεία προωθεί μία σειρά επιμέρους εναλλακτικών στρατηγικών αγροτικής ανάπτυξης, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και η παραγωγή ποιοτικών τροφίμων, που αποτελεί και τον πυρήνα της συγκεκριμένης εργασίας.

Σε αντίθεση με το εξωγενές αναπτυξιακό μοντέλο το οποίο αποτελεί πλέον παρελθόν και είναι εύκολη η διατύπωση κριτικής εναντίον του, η εφαρμογή της σύνθεσης του εξωγενούς και του ενδογενούς μοντέλου, αν και συμβαδίζει με τις γενικές τάσεις της εποχής, βρίσκεται ακόμη σε πρώιμο στάδιο. Ωστόσο, είναι φανερό ότι η προσπάθεια για αξιοποίηση όλων των θετικών στοιχείων που βρίσκονται στο εσωτερικό και το εξωτερικό περιβάλλον του αγροτικού χώρου για την ανάπτυξη του τελευταίου είναι στην σωστή κατεύθυνση. Παρόλα αυτά ζητήματα όπως η δυνατότητα του αγροτικού πληθυσμού να αφομοιώσει και να εκμεταλλευτεί προς όφελος τους αυτές τις αλλαγές και ο βαθμός διείσδυσης του εξωγενούς κεφαλαίου στην πολυλειτουργική ύπαιθρο και η εκμετάλλευση των νέων συνθηκών προς όφελος του, δημιουργούν προβληματισμούς.

2. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο δεύτερος πυλώνας της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, η πολιτική αγροτικής ανάπτυξης εισάγει μία σειρά καινοτόμων μέτρων που αποσκοπούν στην βιώσιμη ανάπτυξη της υπαίθρου Οι προτεραιότητες που έχει θέσει η Κοινότητα για τον σκοπό αυτό εστιάζουν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και την αναδιάρθρωση της αγροτικής οικονομίας, την ανάπτυξη εναλλακτικών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο και την δημιουργία θέσεων απασχόλησης για το σύνολο του πληθυσμού, τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και την ορθολογική διαχείριση του χώρου και του περιβάλλοντος.

Στην προσπάθεια αυτή της Κοινότητας, σημαντικό ρόλο μπορεί να διαδραματίσει η δημιουργία σε τοπικό επίπεδο μονάδων παραγωγής αγροτικών προϊόντων και τροφίμων, η λειτουργία των οποίων διαφοροποιείται από το παραγωγικίστικο και αυστηρά τυποποιημένο και μαζικό υπερισχύον πρότυπο. Οι μονάδες αυτές, αξιοποιώντας την τοπική γνώση και παράδοση, είναι σε θέση να παράγουν διαφοροποιημένα ποιοτικά προϊόντα, υψηλής προστιθέμενης αξίας, που φαίνεται ότι έχουν κερδίσει την προτίμηση των καταναλωτών, οι οποίοι μετά και τα πρόσφατα διατροφικά σκάνδαλα είναι επιφυλακτικοί απέναντι στα προϊόντα που καταναλώνουν.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση προκειμένου να ενισχύει την προσπάθεια αυτή, η οποία συνεπάγεται περεταίρω αναπτυξιακές προοπτικές για τις αγροτικές περιοχές και κυρίως εκείνες στις οποίες δεν ήταν εφικτή η εφαρμογή του παραγωγικίστικου μοντέλου, τα τελευταία χρόνια έχει διαμορφώσει ένα αυστηρό νομικό πλαίσιο που διέπει την οργάνωση και λειτουργία της αγοράς των προϊόντων αυτών, στηριζόμενη στην «ποιότητα» τους η οποία θεωρείται αποτέλεσμα της γεωγραφικής προέλευσης των πρώτων υλών, της τεχνογνωσίας και του τελικού προϊόντος. Στο κεφάλαιο αυτό θα αναδειχτεί αρχικά ο ρόλος των εναλλακτικών τροφίμων στην ανάπτυξη της υπαίθρου. Στην συνέχεια θα παρουσιαστεί διαχρονικά η διάδοση της παραγωγής τους στα κράτη μέλη καθώς και το νομικό πλαίσιο που διέπει την παραγωγή και την λειτουργία της αγοράς τους. Τέλος, το κεφάλαιο θα ολοκληρωθεί με δύο ενότητες των οποίων το περιεχόμενο θα αναφέρεται στην «ποιοτική» διάσταση των προϊόντων αυτών καθώς και στις ενστάσεις που προκαλεί η ενσωμάτωση της στο νομοθετικό πλαίσιο λειτουργίας.

2.1 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ & ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση από την ίδρυση της μέχρι και σήμερα έχει στηριχτεί σε δύο μοντέλα αγροτικής ανάπτυξης. Το πρώτο το οποίο κυριάρχησε σχεδόν σε όλο το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα, συνέδεσε την αγροτική ανάπτυξη με την «βιομηχανοποίηση» του αγροτικού τομέα παραγωγής, δηλαδή με την αύξηση και τυποποίηση της παραγωγής μέσω της χρήσης εξωτερικών εισροών (Parrott N. et al, 2002). Ο απώτερος στόχος ήταν η τροφοδοσία της βιομηχανίας παραγωγής τροφίμων με μεγάλες ποσότητες, ομοιόμορφων πρώτων υλών σε χαμηλό κόστος για την μαζική παραγωγή προϊόντων. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια οι πολιτικές της Κοινότητας απομακρύνονται από αυτήν λογική και παρατηρείται μεταστροφή και ουσιαστική μετάβαση από το εκσυγχρονιστικό, «ποσοτικό» μοντέλο σε ένα παραδοσιακό, «ποιοτικό». Η εξέλιξη αυτή είναι αποτέλεσμα δύο παραγόντων, των ενδογενών αδυναμιών του παραγωγικίστικου μοντέλου ανάπτυξης, κυρίως, και των πρόσφατων διατροφικών σκανδάλων, σε μικρότερο βαθμό.

Το εκσυγχρονιστικό μοντέλο που προωθούσε η Κοινότητα στόχευε στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας μέσω της μείωσης του κόστους (Canada J. & Vazquez A., 2005) και της ταυτόχρονης αύξησης της παραγωγής. Αυτό θα ήταν εφικτό μέσω της «βιομηχανοποίησης» της παραγωγής και της ταυτόχρονης ανάπτυξης οικονομιών κλίμακας. Ωστόσο, το εν λόγω μοντέλο δεν ήταν δυνατό να εφαρμοστεί επιτυχημένα στο σύνολο του ευρωπαϊκού αγροτικού χώρου, εξαιτίας κοινωνικών, οικονομικών και γεωγραφικών αιτιών, με αποτέλεσμα να υπάρχει ένας σαφής διαχωρισμός μεταξύ του βορρά και του νότου στην Κοινότητα. Στην νότια Ευρώπη, τα κράτη επέδειξαν αξιοσημείωτη πολιτική και πολιτιστική αντίσταση σε αυτές τις διαδικασίες και προσπάθησαν να προστατέψουν την μακρόχρονη παράδοση τους στην παραγωγή αγροτικών προϊόντων και τροφίμων από το μηχανικό και τυποποιημένο σύστημα παραγωγής, σε αντίθεση με τα βόρεια κράτη όπου η «παραγωγικίστικη» γεωργία και μαζική βιομηχανική παραγωγή τροφίμων κυριάρχησαν (Parrott N., et al. 2002). Το αποτέλεσμα ήταν η ύπαιθρος να χωριστεί σε ζώνες ταχυτήτων. Κάποιες περιοχές αξιοποίησαν στο έπακρο τις ευκαιρίες που προσέφεραν οι πολιτικές ανάπτυξης, κάποιες άλλες σε μικρότερο ποσοστό, ενώ κάποιες άλλες, οι γνωστές και ως Λιγότερο Ευνοημένες Περιοχές οδηγήθηκαν σε οικονομικό και κοινωνικό μαρασμό.

Παράλληλα, τα διατροφικά σκάνδαλα που ξέσπασαν τα τελευταία χρόνια, με χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτά της νόσου της σπογγώδους εγκεφαλοπάθειας και

των διοξινών, και οι κίνδυνοι που εγκυμονεί για το περιβάλλον και την δημόσια υγεία η εκτεταμένη χρησιμοποίηση γενετικά τροποποιημένων οργανισμών στην γεωργία, έχουν προκαλέσει την αντίδραση επιστημονικών κύκλων και της κοινής γνώμης, δημιουργώντας τριγμούς στην λειτουργία της βιομηχανίας παραγωγής τροφίμων. Ένα σημαντικό τμήμα του καταναλωτικού κοινού απέχει από την κατανάλωση μαζικών, τυποποιημένων τροφίμων και εκδηλώνει ενδιαφέρον για την προέλευση, τον τρόπο παραγωγής των τροφίμων και την διατροφική τους αξία και να είναι πρόθυμο να στραφεί σε «εναλλακτικές» λύσεις φιλικές προς το περιβάλλον και την δημόσια ασφάλεια (Dimara et al., 2004).

Με δεδομένα, πρώτον, ότι η συμβατική γεωργία δεν είναι δυνατό να εξαλειφθεί εντελώς διότι παρά τις αδυναμίες της εξασφαλίζει αυτάρκεια σε βασικά διατροφικά είδη, δεύτερον, ότι το παραγωγικίστικο μοντέλο δεν μπορεί να λειτουργήσει ως μοχλός βιώσιμης ανάπτυξης για το σύνολο του αγροτικού χώρου και τρίτον, ότι αρκετοί καταναλωτές είναι πρόθυμοι να στραφούν σε εναλλακτικά διατροφικά πρότυπα, η Ευρωπαϊκή Ένωση επιχειρεί να επενδύσει στην παραγωγή διαφοροποιημένων προϊόντων που φέρουν διάφορα ποιοτικά χαρακτηριστικά και είναι σχεδιασμένα με τρόπο ώστε να ικανοποιούν τις ανάγκες κάθε καταναλωτή ξεχωριστά (Canada J. & Vazquez A., 2005), αξιοποιώντας την μακρόχρονη παράδοση συγκεκριμένων περιοχών των κρατών μελών στην παραγωγή ιδιαίτερων γευστικά προϊόντων, υψηλής ποιότητας και μετατρέποντας την σε συγκριτικό πλεονέκτημα για τις τελευταίες.

Σύμφωνα με τους Parrott N. et all, η παραγωγή των συγκεκριμένων προϊόντων εντοπίζεται σε ποσοστό μεγαλύτερο του 70% στις Λιγότερο Ευνοημένες Περιοχές. Με δεδομένη την αδυναμία των τελευταίων να προσαρμοστούν στις απαιτήσεις της συμβατικής γεωργίας και την προσκόλληση τους στις παραδοσιακές παραγωγικές μεθόδους, η στροφή προς την παραγωγή ποιοτικών προϊόντων μετατρέπεται σε σημαντικό πλεονέκτημα. Δεδομένου ότι οι περιοχές αυτές δεν θα μπορούσαν ποτέ να γίνουν ανταγωνιστικές στις μαζικές αγορές (ακόμα και υπό το καθεστώς των επιδοτήσεων), η έμφαση σε ποιοτικά χαρακτηριστικά των προϊόντων ενδεχομένως να συμβάλλει στην ανάπτυξη των περιοχών αυτών. Για όσο χρονικό διάστημα οι λιγότερο ευνοημένες περιοχές διατηρούν τις μικρής κλίμακας γεωργικές δομές τους, χρησιμοποιούν παραδοσιακές μεθόδους παραγωγής και αξιοποιούν τοπικές πρώτες ύλες σε μεγαλύτερο βαθμό από ότι οι πιο ευνοημένες και παραγωγικές περιοχές, θα έχουν θετικότερη αντιμετώπιση σε εκείνα τα «εξειδικευμένα» τμήματα της αγοράς

όπου τα κριτήρια της ποιότητας, της προέλευσης, της παράδοσης και της σπανιότητας είναι πολύ σημαντικά (Murdoch et al, 2000). Σε αυτό το συμπέρασμα συνηγορούν και τα αποτελέσματα πρόσφατων ερευνών αγοράς αναφορικά με τις προτιμήσεις των καταναλωτών για τα εναλλακτικά τρόφιμα, οι οποίες υποστηρίζουν ότι τυγχάνουν θετικής αντιμετώπισης και ότι μπορούν να εξασφαλίσουν σημαντικό εισόδημα στους παραγωγούς τους, καθώς οι καταναλωτές είναι πρόθυμοι να πληρώσουν περισσότερο για να τα αποκτήσουν (Skouras D. & Vakrou A., 2002)

Η παραγωγή προϊόντων που θα ικανοποιούν τις σύγχρονες, αναβαθμισμένες καταναλωτικές συνήθειες των εξειδικευμένων τμημάτων της αγοράς εκτός του ότι συμβάλλει στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας των γεωργικών προϊόντων, περιορίζει την εξάρτηση του γεωργικού εισοδήματος από τις επιδοτήσεις και επιτρέπει την ενδυνάμωση της αγροτικής οικονομίας μέσω της διαφοροποίησης. Παράλληλα, η πρόσβαση των παραγωγών στις αγορές όπου διακινούνται τα προϊόντα αυτά και η ανάπτυξη σχετικών δικτύων αποτελεί σημαντική παράμετρο γιατί συνεισφέρει στην ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που δεν συνδέονται άμεσα με την γεωργία.

Επιπλέον, η διάδοση ποιοτικών προϊόντων άρρηκτα συνδεδεμένων με συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές μπορεί να λειτουργήσει ως μέσο διαφήμισης και προώθησης των τελευταίων από την στιγμή που για την ονομασία των προϊόντων χρησιμοποιείται και η ονομασία της περιοχής (Morran, 1993). Η δυνατότητα των περιοχών να κεφαλαιοποιήσουν την φήμη που τους παρέχεται έμμεσα μπορεί να σημάνει την ανάπτυξη και άλλων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, όπως αυτής του αγροτουρισμού και της βιολογικής γεωργίας, και να συντελέσει σε περαιτέρω ανάπτυξη των περιοχών αυτών.

2.2 Η ΕΞΑΠΛΩΣΗ ΤΩΝ ΠΟΠ/ΠΓΕ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΣΤΗΝ Ε.Ε.

Οι σημαντικές επαγγελματικές προοπτικές που παρέχει στους αγρότες το ρυθμιστικό πλαίσιο λειτουργίας των προϊόντων ΠΟΠ – ΠΓΕ σε συνδυασμό με τις εντεινόμενες ανησυχίες του καταναλωτικού κοινού σε ζητήματα που άπτονται της ασφάλειας και της ποιότητας των τροφίμων, έχουν συντελέσει στην ταχύτατη διάδοση τους στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σύμφωνα με πρόσφατα οικονομικά στοιχεία σε 16 κράτη – μέλη της κοινότητας έχουν διαμορφωθεί 13 διαφορετικές κατηγορίες προϊόντων ΠΟΠ, ΠΓΕ και ΕΠΠΕ και παράγονται 701 «μοναδικά» προϊόντα, έναντι 500 περίπου το 2002. Ενδεικτικό

στοιχείο του μεγέθους της εξάπλωσης τους, αποτελεί το γεγονός ότι οι κατηγορίες που έχουν διαμορφωθεί περιλαμβάνουν ευρεία ποικιλία προϊόντων τα οποία καλύπτουν το σύνολο των διατροφικών συνηθειών των καταναλωτών (βλέπε πίνακα 2.1). Όπως είναι εμφανές από τα δεδομένα του πίνακα 2.1, περισσότερα από τα μισά προϊόντα ΠΟΠ και ΠΓΕ ικανοποιούν βασικές διατροφικές ανάγκες, γεγονός που τονίζει ακόμη περισσότερο τις εμπορικές τους δυνατότητες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.1: «Κατηγορίες προϊόντων ΠΟΠ –ΠΓΕ σε 16 κράτη – μέλη της Ε.Ε»

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	% ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ
ΑΛΛΑ ΠΟΤΑ	39	5.56
ΑΛΛΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	6	0.86
ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΕΣ ΕΛΙΕΣ	16	2.28
ΛΙΠΗ ΚΑΙ ΕΛΑΙΑ	86	12.27
ΛΟΙΠΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΖΩΙΚΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	22	3.14
ΜΗ ΒΡΩΣΙΜΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	9	1.28
ΜΠΙΡΑ	18	2.57
ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΚΡΕΑΣ	77	10.98
ΤΥΡΙΑ	155	22.11
ΦΡΕΣΚΟ ΚΡΕΑΣ & ΕΝΤΟΣΘΙΑ	101	14.41
ΦΡΕΣΚΟ ΨΑΡΙ ΜΑΛΑΚΙΑ ΟΣΤΡΑΚΑ	7	1.00
ΦΡΟΥΤΑ ΛΑΧΑΝΙΚΑ ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ	148	21.11
ΨΩΜΙ ΖΥΜΗ ΚΕΙΚ ΚΑΙ ΛΟΙΠΑ ΑΡΤΟΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ	17	2.43
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕ 16 ΚΡΑΤΗ - ΜΕΛΗ	**701**	**100**

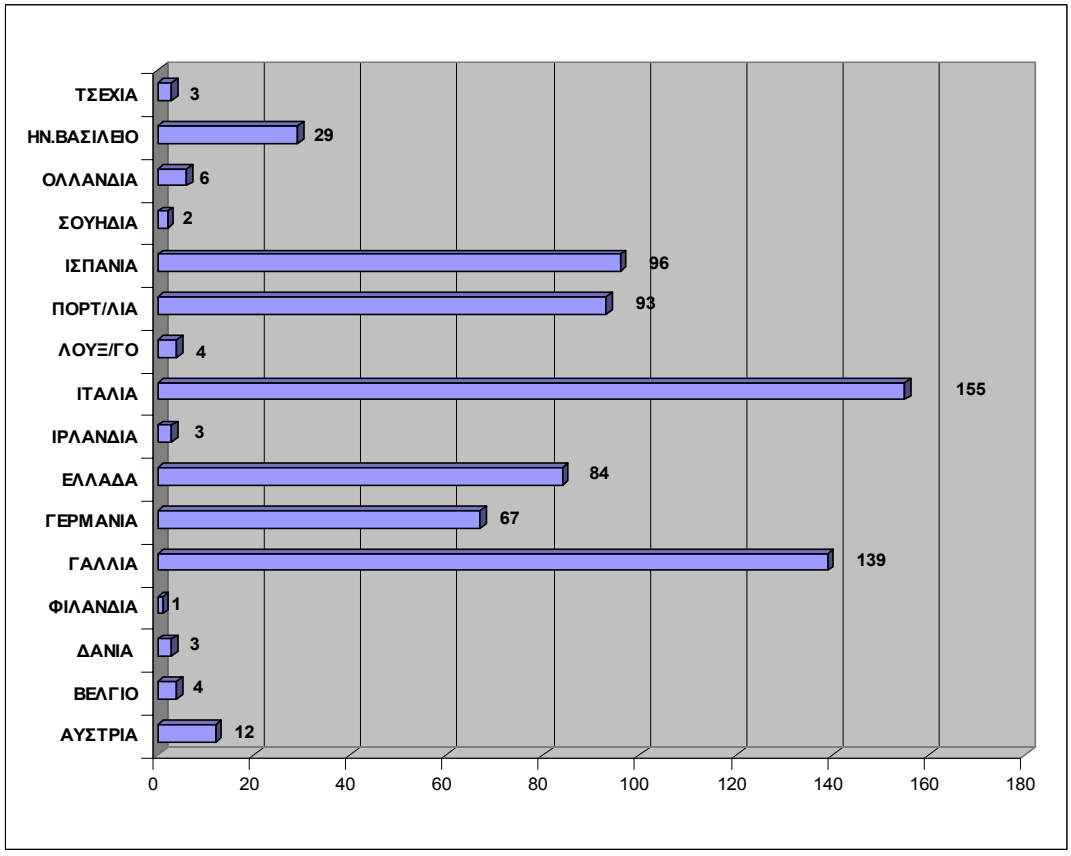
Πηγή Στοιχείων: http://ec.europa.eu/agriculture/qual/pgi_08el.htm, 8/03/07

Η χωρική διασπορά της παραγωγής των προϊόντων που φέρουν γεωγραφικές ενδείξεις παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς η συντριπτική πλειοψηφία της παραγωγής προϊόντων ΠΟΠ και ΠΓΕ (81%) συγκεντρώνεται στον ευρωπαϊκό νότο. Οι νότιες χώρες της Ευρωπαϊκής ένωσης (Ιταλία, Γαλλία, Ελλάδα, Ισπανία και Πορτογαλία) έχουν δώσει ιδιαίτερη έμφαση στα προϊόντα ΠΟΠ και ΠΓΕ (βλέπε διάγραμμα 2.1). Αυτή η συμπεριφορά οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην αγροτική παράδοση των χωρών αυτών και στην συμβολή του αγροτικού τομέα στην εθνική οικονομία. Η Ιταλία και η Γαλλία προπορεύονται με ποσοστά παραγωγής 22,11% και 19,83% αντίστοιχα, ακολουθούμενες από την Ισπανία (13,69%), την Πορτογαλία (13,27%) και την Ελλάδα (11,98%). Αντίθετα, οι βόρειες χώρες (Δανία, Σουηδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία, Αυστρία, Τσεχία, Φιλανδία, Λουξεμβούργο, Βέλγιο, Γερμανία και Ολλανδία) με μοναδική εξαίρεση την περίπτωση της Γερμανίας (9,56%) δεν έχουν δώσει ιδιαίτερη έμφαση στην ανάδειξη και την αξιοποίηση

παραδοσιακών ποιοτικών προϊόντων, γεγονός που οφείλεται είτε στην «ολοκληρωτική αποσύνδεση» της εθνικής οικονομίας από τον αγροτικό τομέα παραγωγής (π.χ. Ιρλανδία) είτε στην διατήρηση «εκσυγχρονιστικών» παραγωγικών μοντέλων (π.χ. Δανία) έναντι των «ποιοτικών».

Αναφορικά με την ελληνική περίπτωση μπορούν να γίνουν οι ακόλουθες παρατηρήσεις. Αρχικά ο αριθμός των ελληνικών «ποιοτικών ετικετών» είναι αρκετά υψηλός (84 προϊόντα), γεγονός που φανερώνει τον βαθμό ενσωμάτωσης της σχετικής νομοθεσίας στην ελληνική περίπτωση. Ωστόσο, σε σχέση με τις υπόλοιπες νότιες χώρες είναι φανερό ότι η Ελλάδα υστερεί καθώς έρχεται τελευταία στην σχετική κατάταξη (βλέπε διάγραμμα 2.1). Τα ελληνικά ποιοτικά προϊόντα σε ποσοστό 80% περίπου κατατάσσονται στις κατηγορίες των λιπών και ελαίων (29,76%), φρούτων – λαχανικών – δημητριακών (26,19%) και τυροκομικών (23,81%).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.1: «Κατηγορίες Προϊόντων ΠΟΠ – ΠΓΕ σε 16 κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης»

Πηγή Στοιχείων: http://ec.europa.eu/agriculture/qual/pgi_08el.htm, 8/03/07

Η απουσία ποιοτικών προϊόντων από την ζωική παραγωγή στην περίπτωση της Ελλάδας είναι αναμενόμενη εάν αναλογιστεί κάποιος την αναλογία φυτικής – ζωικής παραγωγής, με την πρώτη να υπερέχει παρά τις προσπάθειες τόνωσης της

δεύτερης που λαμβάνουν χώρα τα τελευταία χρόνια. Αναλυτικά τα ελληνικά προϊόντα ΠΟΠ και ΠΓΕ παρουσιάζονται στον πίνακα 2.2. όπου μπορούμε να ξεχωρίσουμε διάσημες ετικέτες προϊόντων (π.χ. φέτα, μαστίχα Χίου κλπ).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.2: «Προϊόντα ΠΟΠ – ΠΓΕ στην Ελλάδα»

ΤΥΡΙΑ	ΕΠΙΤ/ΖΙΕΣ ΕΛΙΕΣ	ΦΡΟΥΤΑ ΛΑΧ/ΚΑ	ΑΡΤ/ΜΑΤΑ	ΛΙΠΗ & ΕΛΑΙΑ
Ανεβατό	Ελιά Καλαμάτας	Ακτινίδιο Πιερίας	Κρητικό παξιμάδι	Άγιος Ματθαίος Κέρκυρας
Γαλοτύρι	Θρούμπα Αμπαδίας	Ακτινίδιο Σπερχειού		Αποκορώνας Χανίων
Φέτα	Θρούμπα Θάσου	Φιστίκι Φθιώτιδας		Βιάννος Ηρακλείου
Γραβιέρα Αγράφων	Θρούμπα Χίου	Κεράσια Ροδοχωρίου		Βόρειος Μυλοπόταμος Ρεθύμνου
Γραβιέρα Κρήτης	Κονσερβολιά Άμφισσας	Σταφίδα Κορ/κη Βοστίτσα	**ΑΛΛΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛ/ΣΗΣ**	Εξαιρετικά Παρθένο ελαιόλαδο: Θράψανο
Γραβιέρα Νάξου	Κονσερβολιά Άρτας	Κουμ κουάτ Κέρκυρας		Ζάκυνθος
Καλαθάκι Λήμνου	Κονσερβολιά Αταλάντης	Μήλα Ντελίσιους Τρίπολης	Μέλι Ελάτης Μαίναλου	Θάσος
Κασέρι	Κονσερβολιά Πηλίου	Μήλα Ζαγοράς		Καλαμάτα
Κατίκι Δομοκού	Κονσερβολιά Ρομβιών	Μήλα Καστοριάς		Κεφαλονιά
Κεφαλογραβιέρα	Κονσερβολιά Στυλίδας	Ξερά Σύκα Σύμης	**ΦΡΕΣΚΟ ΨΑΡΙ κλπ**	Κολυμβάρι Χανίων
Κοπανιστή		Πατάτα Νευροκοπίου		Κρανίδι Αργολίδας
Λαδοτύρι Μυτιλήνης		Πορτοκάλια Μάλεμε	Αυγοτάραχο Μεσολογγίου	Κροκεές Λακωνίας
Μανούρι		Ροδάκινα Νάουσας		Λακωνία
Μετσοβόνε		Σύκα Βραβρώνας	**ΜΗ ΒΡΩΣΙΜΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ**	Λυγουριό Ασκληπιείου
Μπάτζος		Τσακώνικη Μελιτζάνα Λεωνιδίου		Λέσβος
Ξυνομυζήθρα Κρήτης		Γίγαντες-ελέφαντες Καστοριάς	Κρόκος Κοζάνης	Ολυμπία
Πηχτόγαλο Χανίων		Γίγαντες-ελέφαντες Νευροκοπίου	Μαστιχέλαιο Χίου	Πεζά Ηρακλείου
Σαν Μιχάλη		Γίγαντες-ελέφαντες Πρέπων	Μαστίχα Χίου	Πέτρινα Λακωνίας
Σφέλα		Φασόλια-λακέ Πρεσπών	Τσίκλα Χίου	Πρέβεζα
Φορμαέλλα Αράχοβας		Φιστίκι Αίγινας		Ρόδος
		Φιστίκι Μεγάρων		Σητεία
		Γίγαντες-ελέφαντες Πρεσπών		Σάμος
				Φοινίκι
				Χανιά

Πηγή Στοιχείων: http://ec.europa.eu/agriculture/qual/pgi_08el.htm, 8/03/07

2.3 Η ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΠΟΠ-ΠΓΕ-ΕΠΠΕ

Το βασικό νομικό πλαίσιο αναφορικά με τα ποιοτικά προϊόντα διαμορφώθηκε από τους κανονισμούς 2081/92 και 2082/92 οι οποίοι καθόρισαν τις τεχνικές προδιαγραφές που πρέπει να τηρούνται έτσι ώστε ένα προϊόν να θεωρείται ποιοτικά ανώτερο. Το άμεσο αποτέλεσμα της θέσπισης των συγκεκριμένων κανονισμών ήταν η δημιουργία τριών διαφορετικών κατηγοριών «ποιοτικών προϊόντων».

Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τα **«Προϊόντα Ονομασίας Προέλευσης» (ΠΟΠ)** και ουσιαστικά αναφέρεται στην ονομασία προϊόντων των οποίων η

παραγωγή, η μεταποίηση και η επεξεργασία πρέπει να λαμβάνουν χώρα σε μία οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή με αναγνωρισμένη τεχνογνωσία. Ουσιαστικά στην περίπτωση αυτή το προϊόν είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την εκάστοτε περιοχή, καθώς οι χρησιμοποιούμενες πρώτες ύλες προέρχονται από αυτήν, η ποιότητα και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά οφείλονται στο ιδιαίτερο γεωγραφικό περιβάλλον που περιλαμβάνει τους εγγενείς φυσικούς και ανθρώπινους παράγοντες και όλα τα στάδια παραγωγής λαμβάνουν χώρα στην οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή. Στην δεύτερη κατηγορία ανήκουν τα **«Προϊόντα Γεωγραφικής Ένδειξης» (ΠΓΕ).** Σε αυτήν την περίπτωση ο δεσμός με τη γεωγραφική περιοχή παραμένει τουλάχιστον για ένα από τα στάδια της παραγωγής, της μεταποίησης ή της επεξεργασίας (http://ec.europa.eu/agriculture/foodqual/quali1_el.htm, 8/3/07). Η ποιότητα των προϊόντων είναι αποτέλεσμα της χρησιμοποίησης πρώτων υλών και τεχνογνωσίας που προέρχονται από την οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή, χωρίς αυτό όμως να είναι απαραίτητο για τη μεταποίηση και την επεξεργασία (Murdoch et al, 2002), στοιχείο που διαφοροποιεί τα συγκεκριμένα προϊόντα από τα ΠΟΠ. Η τρίτη κατηγορία περιλαμβάνει τα **«Ειδικά Παραδοσιακά Προϊόντα Εγγυημένα» (ΕΠΠΕ).** Η συγκεκριμένη κατηγορία δεν αναφέρεται στην προέλευση του προϊόντος, αλλά αποσκοπεί στην ανάδειξη της παραδοσιακής σύνθεσης ή του παραδοσιακού τρόπου παραγωγής του (http://ec.europa.eu/agriculture/foodqual/quali1_el.htm, 08/03/07).

Οι θεμελιώδεις αυτοί κανονισμοί διαχρονικά συμπληρώνονταν με επιμέρους κανονισμούς οι οποίοι είχαν συμπληρωματικό ρόλο και ρύθμιζαν διαδικαστικά κυρίως ζητήματα (βλέπε πίνακα 2.3). Οι πιο πρόσφατοι κανονισμοί είναι ο 509/2006 και 510/2006 οι οποίοι αναφέρονται στα ΕΠΠΕ και ΠΟΠ/ΠΓΕ αντίστοιχα, και διευκρινίζουν κάποια ζητήματα αναφορικά με την προστασία των ονομασιών προέλευσης και τις γεωγραφικές ενδείξεις και καθορίζουν την διαδικασία που απαιτείται μέχρι να ολοκληρωθεί η διαδικασία εγγραφής καταχώρησης υποψήφιων ΠΟΠ και ΠΓΕ στις σχετικές λίστες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3: «Ευρωπαϊκή Νομοθεσία»

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ
2081/92	Συμβούλιο της 14ης Ιουλίου 1992 για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων

2082/92	Συμβούλιο της 14ης Ιουλίου 1992 για τις βεβαιώσεις ιδιοτυπίας των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων
2037/93	Ευρωπαϊκή Επιτροπή 27η Ιουλίου 1993: περί λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) 2081/92 του Συμβουλίου για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων
535/97	Συμβούλιο της 17ης Μαρτίου 1997: για την τροποποίηση του παραρτήματος ΙΙ του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθμός 2081/92 του Συμβουλίου για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων
1068/97	Ευρωπαϊκή Επιτροπή 12η Ιουνίου 1997: για την τροποποίηση του παραρτήματος ΙΙ του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθμός 2081/92 του Συμβουλίου για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων
1726/98	Ευρωπαϊκή Επιτροπή 22η Ιουλίου 1998: τροποποίηση του κανονισμού 2037/93 περί λεπτομερειών εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθμός 2081/92 του Συμβουλίου για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων
2796/00	Ευρωπαϊκή Επιτροπή 20η Δεκεμβρίου 2000: τροποποίηση του παραρτήματος ΙΙ του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθμός 2081/92 του Συμβουλίου για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων
692/03	Συμβούλιο της 14ης Απριλίου 2003: για την τροποποίηση του κανονισμού 2081/92 του Συμβουλίου για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων
806/03	Συμβούλιο της 14ης Απριλίου 2003: για την προσαρμογή στην απόφαση 1999/468/ΕΚ
383/04	Ευρωπαϊκή Επιτροπή 1η Μαρτίου 2004: λεπτομέρειες εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) με αριθμό 2081/92 του Συμβουλίου για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων
509/06	Συμβούλιο της 20ης Μαρτίου 2006: κανονισμός (ΕΚ) για τα γεωργικά προϊόντα και τα τρόφιμα που χαρακτηρίζονται ως εγγυημένα παραδοσιακά ιδιότυπα προϊόντα
510/06	Συμβούλιο της 20ης Μαρτίου 2006: κανονισμός (ΕΚ) για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων

Πηγή Στοιχείων: http://www.minagric.gr/greek/3.6.Pop2_apof.html, 13/01/07

Πιο συγκεκριμένα, ο κανονισμός 510/06 δεν διαφοροποιείται ως προς το βασικό περιεχόμενο του από αυτούς του 1992 αναφορικά με τα κριτήρια διαχωρισμού των προϊόντων σε ΠΟΠ και ΠΓΕ, αλλά θέτει νέους περιορισμούς στην διαδικασία καταχώρησης κάποιου προϊόντος στις αντίστοιχες κατηγορίες ως εξής.

Αρχικά «ονόματα» τα οποία έχουν χαρακτηριστεί κοινά δεν καταχωρίζονται. Ο κανονισμός ορίζει ως κοινές ονομασίες αυτές που αναφέρονται σε γεωργικά προϊόντα ή τρόφιμα που έχουν αρχικά παραχθεί ή διατεθεί στην αγορά της Κοινότητας με το ίδιο όνομα. Επίσης, ένα όνομα δεν μπορεί να καταχωρηθεί ως ονομασία προέλευσης ή ως γεωγραφική ένδειξη όταν συνδέεται με το όνομα φυτικής ποικιλίας ή ζωικής φυλής και ενδέχεται ως εκ τούτου να παραπλανήσει των καταναλωτή ως προς την πραγματική καταγωγή του προϊόντος. Επιπλέον, ονόματα τα οποία παραπέμπουν σε μεγαλύτερο ή και μικρότερο βαθμό σε προϊόντα τα οποία έχουν είδη καταχωρηθεί ως ΠΟΠ ή ΠΓΕ, μπορούν να εγγραφούν στις σχετικές λίστες μόνο εάν διαπιστωθεί ότι αφενός αυτό συμβαδίζει με την τοπική χρήση και παράδοση και ότι αφετέρου δεν προκαλούν σύγχυση στους καταναλωτές αναφορικά

με την προέλευση τους (Επίσημη Εφημερίδα της Ε.Ε, Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 510/2006 του Συμβουλίου της 20ής Μαρτίου 2006). Τέλος, ένα εν δυνάμει προϊόν ΠΟΠ /ΠΓΕ είναι δυνατό να μην καταχωρηθεί ως τέτοιο στις περιπτώσεις εκείνες όπου οι διαδικασίες εγγραφής δύνανται να παραπλανήσουν τον καταναλωτή (π.χ. μεγάλο χρονικό διάστημα ολοκλήρωσης των εργασιών) αναφορικά με την πραγματική ταυτότητα του προϊόντος (http://www.europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/166044.htm, 24/01/2007).

Σχετικά με την προστασία των ήδη εγγεγραμμένων προϊόντων προβλέπονται τα εξής. Η άμεση ή έμμεση εμπορική χρήση καταχωρημένης ονομασίας από προϊόντα που καλύπτονται από αυτήν και είναι συγκρίσιμα με προϊόντα ΠΟΠ και ΠΓΕ αποτελεί εκμετάλλευση της φήμης της προστατευμένης ονομασίας. Οποιαδήποτε αντιποίηση, απομίμηση ή υπαινιγμός ακόμη και αν αναφέρεται η αληθινή καταγωγή του προϊόντος ή εάν η προστατευμένη ονομασία χρησιμοποιείται σε μετάφραση ή συνοδεύεται από εκφράσεις όπως «είδος», «τύπος», «μέθοδος», «τρόπος», «απομίμηση» ή παρεμφερείς θεωρείται ψευδής και παραπλανητική. Οποιαδήποτε ένδειξη αναφερόμενη στην προέλευση, την καταγωγή, την φύση ή της ουσιαστικές ιδιότητες μη εγγεγραμμένου προϊόντος, αναγραφόμενη στην συσκευασία, στο περιτύλιγμα, σε διαφημιστικό υλικό ή σε έγγραφα που αφορούν το συγκεκριμένο προϊόν θεωρείται επίσης ψευδής και παραπλανητική. Τέλος, το ίδιο ισχύει και για κάθε άλλη πρακτική που είναι ικανή να παραπλανήσει τον καταναλωτή ως προς την πραγματική καταγωγή του προϊόντος (Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 510/2006)

Αναφορικά με την διαδικασία καταχώρησης των προϊόντων ΠΟΠ και ΠΓΕ τα στάδια που ακολουθούνται είναι τα εξής. Προκειμένου να καταστεί επιλέξιμο ένα γεωργικό προϊόν ή τρόφιμο για ΠΟΠ ή ΠΓΕ πρέπει να είναι σύμφωνο με τις προδιαγραφές του προϊόντος. Οι τελευταίες περιλαμβάνουν το όνομα του ΠΟΠ/ΠΓΕ, την περιγραφή του προϊόντος με ενδείξεις για τα βασικά φυσικά, χημικά, μικροβιολογικά και οργανοληπτικά χαρακτηριστικά, τον καθορισμό της γεωγραφικής περιοχής, πληροφορίες που να αποδεικνύουν την προέλευση από την συγκεκριμένη περιοχή και ότι τα ποιοτικά χαρακτηριστικά οφείλονται στο γεωγραφικό περιβάλλον, την περιγραφή της παραγωγικής διαδικασίας, και τέλος θα πρέπει να αναφέρονται απαιτήσεις που προβλέπονται από εθνικές και κοινοτικές διατάξεις και ειδικοί κανόνες επισήμανσης σχετικοί με το συγκεκριμένο προϊόν (http://www.wuropa.eu/scadplus/leg/en/lvb/166044.htm, 24/01/2007). Στην συνέχεια

οι ενδιαφερόμενοι[3] θα πρέπει να υποβάλλουν αίτηση καταχώρησης στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία με την σειρά της εξετάζει, για χρονικό διάστημα όχι μεγαλύτερο του ενός έτους, κατά πόσο ο φάκελος της αίτησης ικανοποιεί τις νομοθετικές προδιαγραφές. Στην περίπτωση αποδοχής της αίτησης σε σχετική ανακοίνωση στην επίσημη εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναφέρεται η καταχώρηση του προϊόντος ως ΠΟΠ/ΠΓΕ. Εάν κάποιο κράτος – μέλος ή μία τρίτη χώρα ή ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο έχει αντιρρήσεις για την συγκεκριμένη καταχώρηση έχει το δικαίωμα να υποβάλλει ένσταση μέσα σε χρονικό διάστημα το οποίο δεν πρέπει να ξεπερνά τους έξι μήνες από την επίσημη αναγγελία της εγγραφής στην εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Κοινότητα μπορεί να διενεργεί επίσημους ελέγχους προκειμένου να διαπιστώσει κατά πόσο το προϊόν συμμορφώνεται με τις προδιαγραφές που έχουν τεθεί και στην περίπτωση όπου διαπιστωθούν αποκλίσεις από αυτές η Επιτροπή μπορεί να κινήσει διαδικασίες ακύρωσης της εγγραφής. τ(http://www.wuropa.eu/scadplus/leg/en/lvb/166044.htm, 24/01/2007).

2.4 ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΠΟΠ

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου *οι «... γεωγραφικές ενδείξεις νοούνται ως ενδείξεις που πιστοποιούν ότι ένα αγαθό προερχόμενο από ένα συγκεκριμένο Κράτος ή περιοχή ή συγκεκριμένο σημείο σε μία περιοχή φέρει συγκεκριμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά, φήμη ή κάτι άλλο το οποίο οφείλεται αποκλειστικά στην γεωγραφική του προέλευση»* (Hayes D. et al, 2005). Στην περίπτωση των ΠΟΠ/ΠΓΕ τα προϊόντα ξεχωρίζουν κυρίως για τον τοπικό χαρακτήρα της ποιότητα τους. Ωστόσο, εάν η αρχική προέλευση και η φήμη είναι στοιχεία που αναγνωρίζονται εύκολα δεν ισχύει το ίδιο για τα ποιοτικά χαρακτηριστικά.

Οι αποτυχημένες απόπειρες επιμέρους επιστημονικών κλάδων όπως των οικονομικών επιστημών και της προσέγγισης του marketing και της συμπεριφοράς του καταναλωτή, αποδεικνύουν την δυσκολία διατύπωσης ενός ενιαίου ορισμού για την ποιότητα. Ειδικότερα, σύμφωνα με τις οικονομικές επιστήμες η ποιότητα είναι ένας επιπλέον παράγοντας διαφοροποίησης των αγαθών που επηρεάζει την τιμή τους στην αγορά, διαμορφώνεται από τις πληροφορίες που έχει στην διάθεση του ο καταναλωτής και χρησιμοποιείται στην ανάλυση της θεωρίας της ζήτησης. Ωστόσο, αυτή η προσέγγιση εξετάζει τις συνέπειες της ποιότητας από την πλευρά των

[3] Κάθε οργάνωση παραγωγών ή μεταποιητών οι οποίοι ασχολούνται με την παραγωγή του συγκεκριμένου προϊόντος στην οποία μπορούν να συμμετέχουν και άλλοι.

επιχειρήσεων και περιορίζεται στην ανάλυση της ποιότητας του τελικού αγαθού χωρίς να λαμβάνει υπόψη της τα προηγούμενα στάδια παραγωγής (Sodano V., 2001). Στην περίπτωση του marketing και της συμπεριφοράς του καταναλωτή, οι απόπειρες καθορισμού της ποιότητας εστιάζουν στους παράγοντες που διαμορφώνουν την αντίληψη των καταναλωτών για αυτήν. Η αδυναμία σε αυτήν την προσέγγιση είναι ότι δεν μπορεί να διαμορφώσει επαρκές θεωρητικό υπόβαθρο καθώς στηρίζεται σε εμπειρικά στοιχεία (Sodano V., 2001).

Ωστόσο, τόσο η θεώρηση των οικονομικών επιστημών όσο η αντίστοιχη του marketing και της συμπεριφοράς του καταναλωτή φανερώνουν ότι η ποιότητα είναι μία έννοια διαμορφούμενη τόσο από τους καταναλωτές όσο και από τους παραγωγούς. Η ποιότητα για τους καταναλωτές διακρίνεται σε «προσδόκιμη» η οποία διαμορφώνεται από ψυχολογικούς και κοινωνικούς παράγοντες, «ενδογενείς» και «εξωγενείς» παράγοντες (Sodano V. 2001), και σε «αντιληπτή». Κατά την Dimara E. et al., οι «ενδογενείς» παράγοντες ταυτίζονται με οργανοληπτικά χαρακτηριστικά των προϊόντων και οι «εξωγενείς» αναφέρονται στην τιμή, την ετικέτα/μάρκα του προϊόντος καθώς και σε πιο γενικά στοιχεία όπως η χώρα προέλευσης. Οι παραγωγοί από την πλευρά τους αξιολογούν την βαρύτητα κάθε ενός από αυτούς τους παράγοντες διαφορετικά και επιχειρούν να παράγουν ένα ασφαλές και «ποιοτικό» τρόφιμο, η ποιότητα του οποίου αποτελεί για τους καταναλωτές την «αντιληπτή» ποιότητα.

Αναφορικά με τους ψυχολογικούς και κοινωνικούς παράγοντες που διαμορφώνουν την αντίληψη για την ποιότητα, τα προϊόντα ΠΟΠ/ΠΓΕ φαίνεται ότι στην παρούσα περίοδο τους ικανοποιούν. Στην συνείδηση των καταναλωτών η παραγωγική διαδικασία των ΠΟΠ/ΠΓΕ είναι υπεύθυνη για τα «ανώτερης ποιότητας» χαρακτηριστικά τους διότι συνδυάζει αγνές και ανόθευτες πρώτες ύλες με την παραδοσιακή ιδιαίτερη τοπική τεχνογνωσία παραγωγής. Με δεδομένη την στροφή των καταναλωτών προς την παράδοση και την σύνδεση της κατανάλωσης των προϊόντων αυτών με ειδυλλιακές εικόνες και εμπειρίες από την ύπαιθρο και ενίσχυση του κοινωνικού προφίλ η εμπιστοσύνη του καταναλωτικού κοινού σε αυτά είναι δεδομένη.

Το μίγμα marketing των προϊόντων γεωγραφικής ένδειξης επίσης, φαίνεται ότι ικανοποιεί στο έπακρο τους εξωγενείς παράγοντες διαμόρφωσης της ποιότητας. Καταρχήν, η σχέση τιμής πώλησης και ποιότητας προϊόντων ΠΟΠ/ΠΓΕ είναι πολύ ισχυρή, καθώς σχετικές έρευνες αποδεικνύουν την πρόθεση των καταναλωτών να

πληρώσουν κάτι παραπάνω προκειμένου να τα αποκτήσουν (Skouras D. &Vakrou A., 2002). Επιπλέον, οι ετικέτες ΠΟΠ/ΠΓΕ είναι πλέον εξαιρετικά αναγνωρίσιμες, χάρη στην τακτική προώθησης τους από την Ευρωπαϊκή Ένωση, και αποτελούν ισχυρό εμπορικό σήμα που έχει κερδίσει την εμπιστοσύνη και την προτίμηση των καταναλωτών. Όσον αφορά στην σύνδεση της ποιότητας με την προέλευση των προϊόντων, τα ΠΟΠ/ΠΓΕ αποτελούν την ιδανικότερη περίπτωση για δύο λόγους. Πρώτον, το ρυθμιστικό πλαίσιο λειτουργίας τους εγγυάται στον καταναλωτή ανά πάσα στιγμή πληροφόρηση για οποιοδήποτε στοιχείο σχετικό με την παραγωγή, γεγονός πολύ σημαντικό στην κατά τα άλλα χαοτική αγορά τροφίμων. Δεύτερον, η ποικιλία που παρουσιάζει η Ευρωπαϊκή Ένωση σε διατροφικές συνήθειες και η μακρά παράδοση ορισμένων κρατών μελών στην δημιουργία παγκόσμιων διατροφικών προτύπων (Boel Fischer M. "Food quality certification conference", 2007) αποτελούν ισχυρό προνόμιο για τα προϊόντα γεωγραφικών ενδείξεων και ονομασίας προέλευσης σε παγκόσμιο επίπεδο.

Ωστόσο, αναφορικά με τους ενδογενείς παράγοντες και την ασφάλεια των προϊόντων η σύνδεση τους με τα ΠΟΠ/ΠΓΕ δεν είναι τόσο ξεκάθαρη. Οι ενδογενείς παράγοντες, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, αναφέρονται σε οργανοληπτικά χαρακτηριστικά, όπως είναι η γεύση, το άρωμα και η φρεσκάδα, τα οποία είναι εντελώς υποκειμενικά και συνεπώς δεν αποτελούν αξιόπιστο κριτήριο της ποιότητας. Τέλος, όσον αφορά μία σημαντική παράμετρο της ποιότητας που δεν είναι άλλη από την διασφάλιση της δημόσιας υγείας και ασφάλειας, σε καμία περίπτωση το ρυθμιστικό πλαίσιο των ΠΟΠ/ΠΓΕ δεν τις εγγυάται, καθώς δεν προβλέπει στις σχετικές ρυθμίσεις ανάλογους μηχανισμούς διασφάλισης τους (Dimara E. et al, 2004).

2.5 ΟΙ ΕΝΣΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΠΟΠ/ΠΓΕ

Το θεσμικό πλαίσιο που διαμορφώθηκε στους κόλπους της κοινότητας αναφορικά με τα προϊόντα ΠΟΠ και ΠΓΕ και παρουσιάστηκε συνοπτικά προηγουμένως δεν είναι ένα απλό σύνολο κανονισμών που στοχεύουν αποκλειστικά στην προστασία των συγκεκριμένων αγαθών αλλά έχει πιο σύνθετη λειτουργία καθώς προωθεί διάφορες πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σύμφωνα με τους Dominique Barjolle και Bertil Sylvander, οι κανονισμοί αυτοί αποσκοπούν σε τρία ζητήματα. Πρώτον, υπηρετούν τους στόχους της

αγροτικής ανάπτυξης, καθώς προωθούν την παραγωγή εναλλακτικών αγροτικών προϊόντων, προσδίδουν μεγαλύτερη εμπορική αξία στα προϊόντα των Λιγότερο Ευνοημένων Περιοχών παρέχοντας νέες δυνατότητες ανάπτυξης και συγκρατούν παράλληλα τον αγροτικό πληθυσμό στην ύπαιθρο (Νέα ΚΑΠ). Δεύτερον, βοηθούν στην εναρμόνιση της αγοράς, καθώς εξισορροπούν την προσφορά αγροτικών προϊόντων με την ζήτηση τους, ενισχύοντας την πολιτική αγορών της Κοινότητας. Προς αυτήν την κατεύθυνση συντελεί και η διαμόρφωση ενός ενιαίου νομικού πλαισίου, που καθορίζει τις προδιαγραφές και τις διαδικασίες εγγραφής των ΠΟΠ/ΠΓΕ, εξασφαλίζει στους παραγωγούς σημαντικά εμπορικά προνόμια και προωθεί τον ανταγωνισμό στην αγορά. Τρίτον, διαμορφώνεται μία πολιτική προστασίας των καταναλωτών, καθώς προσδίδεται «διαφάνεια» στις διαδικασίες παραγωγής και την προέλευση των προϊόντων, ενισχύοντας παράλληλα την εμπιστοσύνη των τελευταίων για τα συγκεκριμένα αγαθά, ξεκαθαρίζοντας σε κάποιο βαθμό το ασαφές τοπίο αναφορικά με τα ποιοτικά προϊόντα.

Η εφαρμογή του συγκεκριμένου ρυθμιστικού πλαισίου έχει προκαλέσει πολλές αντιδράσεις, προερχόμενες τόσο από κράτη – μέλη της Κοινότητας όσο και σε τρίτες χώρες (ΗΠΑ, Αυστραλία, Νέα Ζηλανδία κλπ). Στην περίπτωση των προερχόμενων αντιδράσεων από τους κόλπους της κοινότητας, αυτές εντοπίζονται σε διαφωνίες μεταξύ των «βόρειων» και των «νότιων» χωρών, οι οποίες οφείλονται σε διαφορετικές διατροφικές συνήθειες και γαστρονομικές παραδόσεις μεταξύ βορείων και νοτίων και στις θεσμικές δομές που αναπτύχθηκαν προκειμένου να προστατευθούν οι τελευταίες (Parrot N. et al, 2002), καθώς και σε εμπορικά συμφέροντα.

Στην περίπτωση των βόρειων ευρωπαϊκών χωρών, το νομικό σύστημα για την προστασία και την προώθηση των προϊόντων εστιάζει σε τρόφιμα τα οποία παράγονται από ιδιωτικές επιχειρήσεις με δικό τους εμπορικό σήμα και η κρατική προσέγγιση για την ποιότητα διαμορφώνεται με κριτήριο την δημόσια υγεία και ασφάλεια και όχι τα οργανοληπτικά χαρακτηριστικά των προϊόντων (Parrot N. et al, 2002). Η παραγωγή τροφίμων είναι μία καθαρά βιομηχανοποιημένη και τυποποιημένη διαδικασία στην οποία τα τοπικά και παραδοσιακά προϊόντα έρχονται σε δεύτερη μοίρα καθώς θεωρούνται κατάλοιπα της παράδοσης χωρίς ουσιαστική αξία (Parrot N. et al, 2002). Με την λογική αυτή κάθε μέτρο για την προστασία των ποιοτικών προϊόντων θεωρείται τουλάχιστον περιττό. Στις νότιες χώρες, το θεσμικό πλαίσιο για την προστασία και την προώθηση των προϊόντων εστιάζει σε τρόφιμα τα

οποία παράγονται κυρίως από ενώσεις παραγωγών (Parrot N. et al, 2002). Παράλληλα, η παραγωγή αγροτικών προϊόντων και τροφίμων σε αντίθεση με την βόρεια Ευρώπη δεν είναι τόσο βιομηχανοποιημένη και στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό σε μικρής κλίμακας επιχειρήσεις που αξιοποιούν την παραδοσιακή τεχνογνωσία και τις τοπικές πρώτες ύλες.

Ωστόσο, η βασική διαφορά εντοπίζεται στο γεγονός ότι το εν λόγω θεσμικό πλαίσιο σύμφωνα με τις βόρειες χώρες διακρίνεται από έντονο προστατευτισμό ο οποίος δεν επιτρέπει στην αγορά να λειτουργήσει σύμφωνα με τις αρχές του ανταγωνισμού και της ελεύθερης αγοράς (Parrot N. et al, 2002). Η θεώρηση αυτή βασίζεται στην πολυπλοκότητα και την υποκειμενικότητα της έννοιας της ποιότητας της οποίας τα βασικά χαρακτηριστικά, με εξαίρεση αυτά της ασφάλειας και της δημόσιας υγείας, δεν μπορούν να καθοριστούν. Συνεπώς, κανονισμοί περιεχομένου ανάλογου αυτού του 2081/92 και 2082/92 αποσκοπούν αποκλειστικά στην μεροληπτική ενίσχυση των εμπορικών συμφερόντων μεμονωμένων κρατών.

Αναφορικά με τις τρίτες χώρες, οι διαφωνίες απορρέουν από το γεγονός ότι δεν διαθέτουν νομικό πλαίσιο για τις γεωγραφικές ενδείξεις ποιότητας τόσο στενά καθορισμένο. Ενδεικτικά αναφέρεται η περίπτωση των ΗΠΑ, όπου η προέλευση των προϊόντων αποδεικνύεται από τις λεγόμενες "certification marks" οι οποίες μπορούν να είναι σύμβολα, λέξεις, μηχανισμοί ή και συνδυασμός όλων αυτών, οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν είτε από τον ιδιοκτήτη είτε από άλλο φυσικό πρόσωπο στο οποίο έχει παραχωρηθεί το δικαίωμα, και πιστοποιούν την προέλευση του, την διαδικασία παραγωγής που ακολουθήθηκε, την ποιότητα του κλπ. (Hayes D. et al, 2005). Αν και το συγκεκριμένο νομικό πλαίσιο φαίνεται αντίστοιχο με αυτό των ΠΓΕ στην ουσία είναι πολύ πιο ευρύ, καθώς δεν υπάρχουν κανόνες που να συνδέουν την παραγωγή του προϊόντος ή έστω μέρος αυτής με συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή. Η απουσία ρυθμιστικού πλαισίου σε αυτά τα κράτη είναι αποτέλεσμα της δομής και της λειτουργίας της βιομηχανίας τροφίμων και παραγωγής αγροτικών προϊόντων η οποία δεν ευνοεί την υιοθέτηση θεσμικού πλαισίου αντίστοιχου του ευρωπαϊκού. Το γεγονός ότι η απελευθέρωση των αγορών ήταν πολύ πιο έντονη από ότι στην Ευρώπη, επέτρεψε στις επιχειρήσεις να αποκτήσουν μεγάλη εξειδίκευση και να αξιοποιήσουν τις οικονομίες κλίμακας. Με τον τρόπο αυτό πέτυχαν να περιορίσουν το κόστος, αλλά συναντούν μεγάλες δυσκολίες στην παραγωγή διαφοροποιημένων προϊόντων (Hayes D. et al, 2005). Αντίθετα, στην Ευρώπη η εξειδίκευση δεν έφτασε πότε στα επίπεδα των ΗΠΑ, γεγονός που ευνοεί την παραγωγή παραδοσιακών,

ποιοτικών προϊόντων από τις μονάδες μικρής κλίμακας που εντοπίζονται κυρίως στα κράτη – μέλη του νότου

Η έλλειψη θεσμικού πλαισίου αντίστοιχου του ευρωπαϊκού για τα προϊόντα των τρίτων χωρών τα καθιστά ευάλωτα στον ευρωπαϊκό ανταγωνισμό. Η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω των γεωγραφικών ενδείξεων κατοχύρωσε την ονομασία των προϊόντων της που υπερέχουν έναντι του ανταγωνισμού. Μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες, όπως η Kraft Foods και η Anheuser – Busch, κινδυνεύουν να χάσουν την δυνατότητα να πουλούν κοινά μέχρι πρόσφατα τρόφιμα όμως το τυρί Parmesan κλπ (Hayes D. et al, 2005). Η πιθανή απώλεια κερδών είναι λογικό να προκαλεί έντονες αντιδράσεις, οι οποίες καταλήγουν σε εμπορικές διαφωνίες σε διακρατικό επίπεδο.

Τα επιχειρήματα που χρησιμοποιούνται και σε αυτήν την περίπτωση έναντι του υπόβαθρου του θεσμικού πλαισίου των ΠΟΠ / ΠΓΕ ξεκινούν από τον κρατικό παρεμβατισμό που αντιτίθεται στις αρχές του ελεύθερου ανταγωνισμού και καταλήγουν στην αμφισβήτηση της έννοιας της ποιότητας και στην σύνδεση της με την τοπικότητα.

2.6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΣΥΝΟΨΗ

Οι κανονισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναφορικά με το καθεστώς προστασίας των ΠΟΠ/ΠΓΕ υποστηρίζουν επαρκώς τον δεύτερο πυλώνα της ΚΑΠ, την πολιτική Αγροτικής Ανάπτυξης. Αξιοποιώντας τις δυνατότητες που υπάρχουν σε τοπικό επίπεδο και τις σύγχρονες τάσεις των καταναλωτών αναφορικά με τις διατροφικές συνήθειες, προωθούν την ανάπτυξη των τοπικών οικονομιών, την συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού και την ανάδειξη του φυσικού και πολιτισμικού πλούτου. Η ταχύτατη εξάπλωση τους είναι ενδεικτική τόσο των προθέσεων της Κοινότητας όσο και της θετικής στάσης παραγωγών και καταναλωτών απέναντι τους.

Ωστόσο, δεν παύουν να υπάρχουν αντιδράσεις τόσο από το εσωτερικό της Κοινότητας όσο και από Τρίτες χώρες, αναφορικά με τι θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας της αγοράς των ΠΟΠ / ΠΓΕ. Οι ενστάσεις αυτές υπογραμμίζουν ότι οι σχετικοί κοινοτικοί κανονισμοί εκφράζουν έντονο κρατικό προστατευτισμό που αντιτίθεται στην ελεύθερη οικονομία και συμπληρώνουν ότι η έννοια της «ποιότητας» δεν μπορεί να οριστεί με γενικά αποδεκτά κρίτηρια.

Αναφορικά, με το αν το πλαίσιο λειτουργίας των ΠΟΠ/ΠΓΕ έρχεται σε σύγκρουση με την απελευθέρωση των αγορών και τον ελεύθερο ανταγωνισμό οι απόψεις διίστανται ανάλογα με την άποψη που υιοθετείται σε κάθε περίπτωση. Εάν

γίνει αποδεκτό ότι τα δικαιώματα περί πνευματικής ιδιοκτησίας μπορούν να εφαρμοστούν και στον αγροτικό χώρο, τότε δεν υπάρχει περίπτωση κοινοτικού παρεμβατισμού αυτή. Αντίθετα, εάν κάποιος ενστερνίζεται την άποψη ότι τα τρόφιμα ικανοποιούν μόνο διατροφικές ανάγκες και δεν συνεπάγεται η κατανάλωση τους ικανοποίηση κοινωνικών και ψυχολογικών αναγκών τότε η θεώρηση περί κρατικού παρεμβατισμού στην αγορά και προστασία εμπορικών συμφερόντων με πλάγιους τρόπους είναι απόλυτα δικαιολογημένη. Στο ερώτημα αναφορικά με την ύπαρξη ποιοτικών γνωρισμάτων στα ΠΟΠ/ΠΓΕ, επίσης δεν μπορεί να υπάρξει απόλυτη απάντηση λόγω της υποκειμενικότητας της έννοιας της ποιότητας.

Ωστόσο, η άρρηκτη σχέση μεταξύ των προϊόντων ΠΟΠ/ΠΓΕ με τον τόπο προέλευσης τους δεν μπορεί να αμφισβητηθεί σε καμία περίπτωση. Σύμφωνα, με τον Howells J. (2002), ο οποίος στηρίζεται στις θεωρίες του Polyani κατά την δεκαετία του ’60, ο ρόλος της γεωγραφίας στην διαμόρφωση της γνώσης που απαιτείται για την διαμόρφωση της καινοτομίας και της οικονομικής δραστηριότητας είναι αδιαμφισβήτητος. Η δυνατότητα του να ανακαλύπτεις, να επινοείς, και να καινοτομείς προϋποθέτει την προϋπαρξη γνώσης. Η γνώση αυτή είναι είτε κωδικοποιημένη / επίσημη γνώση, είτε εμπειρική γνώση η οποία αποκτάται μέσω της άμεσης επαφής του ενδιαφερόμενου με το αντικείμενο στον χώρο υπό τις ειδικές κοινωνικές, οικονομικές και γεωγραφικές συνθήκες που επικρατούν. Στην περίπτωση των μεγάλων βιομηχανιών τροφίμων αξιοποιείται η επίσημη γνώση για την μαζική παραγωγή τροφίμων, ενώ στην περίπτωση των εκμεταλλεύσεων που παράγουν εναλλακτικά τρόφιμα αξιοποιείται η εμπειρική γνώση η οποία μέσω του ειδικού κοινωνικού, οικονομικού και γεωγραφικού περιβάλλοντος οδηγεί στην ξεχωριστή ποιότητα των προϊόντων ΠΟΠ/ΠΓΕ. Ο ρόλος του τόπου στα τελικά χαρακτηριστικά του προϊόντος είναι καθοριστικός διότι η τεχνογνωσία επηρεάζεται από την αλληλεπίδραση των εμπλεκομένων στον χώρο, ενώ η διάχυση σε άλλο τόπο αλλοιώνει τον χαρακτήρα της.

3. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ευφορία που χαρακτηρίζει τον οινικό κόσμο είναι αποτέλεσμα των εξελίξεων που κυοφορήθηκαν στην διάρκεια της δεκαετίας του 1950. Η ύφεση που σημείωσε σε παγκόσμιο επίπεδο η οινοπαραγωγή από τα τέλη του 19^{ου} έως τα μέσα του 20^{ου} αιώνα και οφειλόταν σε μεγάλο βαθμό στην επιδημία της φυλλοξήρας αρχικά και των επιπτώσεων των πολέμων στην συνέχεια άρχισε να εμφανίζει σημάδια υποχώρησης από το 1945 και έπειτα με την ενσωμάτωση της τεχνολογίας στην παραγωγική διαδικασία και την αύξηση της παραγωγικότητας. Κατά την δεκαετία του 1970 ένας νέος τρόπος σκέψης άρχισε να κερδίζει έδαφος, σύμφωνα με τον οποίο η ανώτερη ποιότητα μπορούσε να επιτευχθεί μόνο με την μείωση της παραγωγής και την προσήλωση στην βέλτιστη ωρίμανση των σταφυλιών, ενώ παράλληλα ο ρόλος της τεχνολογίας άρχισε να αποκτά για πρώτη φορά δευτερεύοντα ρόλο. Οι αλλαγές αυτές συνεχίστηκαν κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1980 με την εμφάνιση των οίνων ανώτερης ποιότητας και του 1990 και εντοπίζονται χωρικά κυρίως στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα η οποία στην νέα χιλιετία με την αναθεώρηση της ΚΑΠ και της διαμόρφωσης νέας Κ.Ο.Α. για τον οίνο έχει διαμορφώσει το θεσμικό πλαίσιο που απαιτείται για την προώθηση της έννοιας της ποιότητας στην παραγωγή και το εμπόριο του κρασιού.

Με αφορμή τις μεταβολές που έχουν λάβει χώρα στην δομή της αγοράς του οίνου και οι οποίες αναφέρονται στην ανάδειξη νέων εμπορικών δυνάμεων, την σταδιακή «πτώση» παραδοσιακών οινοπαραγωγικών χωρών και την σύνδεση της ποιότητας του τελικού προϊόντος με τον γεωγραφικό τόπο παραγωγής της πρώτης ύλης και του τελικού προϊόντος, το συγκεκριμένο κεφάλαιο αποσκοπεί στην συνοπτική παρουσίαση των βασικών χαρακτηριστικών της αγοράς οίνου σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο.

Για τον σκοπό αυτό, αρχικά θα γίνει αναφορά στα βασικά χαρακτηριστικά της παγκόσμιας αγοράς οίνου, με έμφαση στις μεταβολές που έχει υποστεί η τελευταία κατά το πρόσφατο χρονικό διάστημα οι οποίες έχουν οδηγήσει σε αλλαγή του συσχετισμού των εμπορικών δυνάμεων. Στο επίκεντρο της επόμενης ενότητας βρίσκεται η Ευρωπαϊκή Ένωση, όπου παρουσιάζεται ο τρόπος λειτουργίας του μηχανισμού της Κοινής Οργάνωσης Αγοράς, το θεσμικό πλαίσιο γύρω από τις γεωγραφικές ετικέτες και την σύνδεση τους με την ποιότητα, καθώς και ποσοτικά στοιχεία που φανερώνουν την εμπορική δύναμη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην παγκόσμια αγορά οίνου και αφορούν στην έκταση και απόδοση του ευρωπαϊκού

αμπελώνα, την παραγωγή, την κατανάλωση, τις εισαγωγές και τις εξαγωγές οίνου από και προς τρίτες χώρες. Στην συνέχεια παρουσιάζονται συνοπτικά τα βασικά χαρακτηριστικά του κλάδου παραγωγής οίνου στην Ελλάδα, ενώ στην τελευταία ενότητα παρουσιάζονται οι κλάδοι παραγωγής οίνου χωρών του Νέου Κόσμου και ειδικότερα των Η.Π.Α., της Χιλής, της Αυστραλίας και της Νέας Ζηλανδίας, προκειμένου να γίνει εμφανής η πρόοδος που έχουν πραγματοποιήσει την κατά την πρόσφατη περίοδο στην παραγωγή οίνου. Τέλος, σε σχετική ενότητα παρουσιάζονται συμπεράσματα αναφορικά με την διαχρονική εξέλιξη της παραγωγής οίνου.

3.1 ΓΕΝΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΟΙΝΟΥ

Μία πρόχειρη ανάγνωση των χαρακτηριστικών του κλάδου φανερώνει ότι η παγκόσμια αγορά κρασιού αποτελείται από έναν αριθμό αλληλοκαλυπτόμενων και αλληλοσυνδεόμενων υπό-αγορών για κάθε τύπο οίνου, είτε απλού επιτραπέζιου είτε ποιοτικά διαφοροποιημένου. Τα τμήματα της αγοράς στα οποία εντάσσονται οι ακριβοί τύποι οίνων, είναι διασπασμένα και παρουσιάζουν μεγάλη διαφοροποίηση προϊόντος, σε αντίθεση με τα τμήματα εκείνα στα οποία ανήκουν κρασιά χαμηλότερης τιμής και ποιότητας που είναι περισσότερο ομογενοποιημένα (www.ec.europa.eu/agriculture/eval/reports/wine/2.pdf στις 31/05/07).

Όπως θα γίνει φανερό στις επόμενες ενότητες που ακολουθούν, η παγκόσμια παραγωγή κρασιού διακρίνεται σε δύο μεγάλες κατηγορίες, την ευρωπαϊκή και αυτήν των χωρών του Νέου Κόσμου[4], και στηρίζεται τόσο στην παράδοση όσο και στην δυναμική εξέλιξη. Μέχρι και την δεκαετία του ’70 ουσιαστικά κυριαρχούσαν οι τοπικές-περιφερειακές αγορές, οι οποίες εντοπίζονταν κυρίως στον ευρωπαϊκό χώρο, ωστόσο κατά τα πιο πρόσφατα χρόνια έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικές μεταβολές, οι οποίες προσδίδουν πλέον παγκόσμιο χαρακτήρα στην αγορά του οίνου (www.ec.europa.eu/agriculture/eval/reports/wine/2.pdf στις 31/05/07).

Το πρώτο στοιχείο που αποδεικνύει την μεταστροφή αυτή και την «παγκοσμιοποίηση» της αγοράς οίνου δεν είναι άλλο από την ταυτόχρονη αύξηση των εισαγωγών και των εξαγωγών στις μη ευρωπαϊκές χώρες[5]. Στις χώρες του Νέου Κόσμου έχει αυξηθεί η εσωτερική κατανάλωση οίνου, η οποία πλέον καλύπτεται σε μεγαλύτερο βαθμό από τις εισαγωγές οίνου, κυρίως από την Ευρωπαϊκή Ένωση, και

[4] Δηλαδή σε αυτήν που παράγεται από την Ε.Ε. και σε αυτήν που παράγεται από τις Η.Π.Α., την Αυστραλία, την Νέα Ζηλανδία, την Χιλή, την Αργεντινή και την Ν. Αφρική.
[5] Βλέπε τους αντίστοιχους πίνακες στις ακόλουθες ενότητες.

σε μικρότερο βαθμό από την εθνική παραγωγή η οποία έχει σημειώσει σημαντική άνοδο. Ωστόσο, το μεγαλύτερο ποσοστό της τελευταίας εξάγεται, γεγονός το οποίο σε συνδυασμό με την ταυτόχρονη κατακόρυφη αύξηση της, έχει οδηγήσει στην εκτίναξη των εξαγωγών οίνου από τα κράτη του Νέου Κόσμου στα ύψη. Παράλληλα, στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρατηρείται σταθερότητα τόσο στις εισαγωγές όσο και στις εξαγωγές, γεγονός το οποίο μάλλον συντελεί στην ενίσχυση του ρόλου των κρατών του νέου κόσμου στην παγκόσμια αγορά οίνου.

Επιπλέον, παρατηρείται μεταβολή στην συμπεριφορά των καταναλωτών αναφορικά με την ζήτηση οίνου. Ενώ σε χώρες που φημίζονται για την παραγωγή οίνου και διατηρούν μία μακρόχρονη παράδοση, η κατά κεφαλήν κατανάλωση κρασιού μειώνεται σταθερά σε αντίθεση προς όφελος άλλων υποκατάστατων αλκοολούχων ποτών (www.ec.europa.eu/agriculture/eval/reports/wine/2.pdf στις 31/05/07), σε χώρες όπου στο πρόσφατο παρελθόν η κατανάλωση οίνου ήταν περιορισμένη ή ακόμη και κατακριτέα, π.χ. Αμερική, Αυστραλία κλπ. (Johnson H., 2003), η σύνδεση της κατανάλωσης του με υψηλό κοινωνικό προφίλ και θετικές για την υγεία επιπτώσεις, οδήγησε σε αύξηση της παραγωγής και της κατανάλωσης, δημιουργώντας νέους «πυρήνες» αγορών.

Τέλος, τα μέτρα που λαμβάνουν οι ενδιαφερόμενες χώρες για την εξασφάλιση της ισορροπίας στην εκάστοτε εσωτερική αγορά, επηρεάζουν την παγκόσμια αγορά οίνου σε διαφορετικό σε κάθε περίπτωση βαθμό. Στην περίπτωση των ευρωπαϊκών χωρών η πλεονάζουσα προσφορά οίνου, που ξεπερνά σημαντικά τις ανάγκες της αγοράς, διοχετεύεται σε τρίτες χώρες μέσω των εξαγωγικών επιδοτήσεων και περιορίζεται μέσω της αναγκαστικής μείωσης της παραγωγής μεταβάλλοντας τις ισορροπίες. Στην περίπτωση των κρατών του Νέου Κόσμου η υπερβάλλουσα ζήτηση στις εθνικές αγορές οίνου αντιμετωπίζεται με αύξηση των καλλιεργούμενων εκτάσεων και της παραγωγής (www.ec.europa.eu/agriculture/eval/reports/wine/2.pdf στις 31/05/07).

3.2 Η ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΙΝΟΥ ΣΤΗΝ Ε.Ε.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση κυριαρχεί αδιαμφισβήτητα στην παγκόσμια αγορά οίνου συνδυάζοντας την μακραίωνη παράδοση και τοπική τεχνογνωσία με τα τεχνολογικά επιτεύγματα για την παραγωγή τελικού προϊόντος υψηλής ποιότητας. Στις επιμέρους ενότητες που ακολουθούν θα παρουσιαστούν διαδοχικά ο μηχανισμός της Κοινής Οργάνωσης Αγοράς οίνου ο οποίος αποτελεί τον εκφραστή των εκάστοτε

στόχων της Κ.Α.Π. για κάθε προϊόν, η εφαρμογή των γεωγραφικών ενδείξεων στην περίπτωση του κρασιού από την ευρωπαϊκή ένωση που αποτελεί ένα σημαντικό εμπορικό πλεονέκτημα για τους οινοπαραγωγούς, ενώ στην τελευταία ενότητα με την βοήθεια ποσοτικών δεδομένων θα επιχειρηθεί η παρουσίαση βασικών σημείων της ευρωπαϊκής αγοράς οίνου.

3.2.1 ΚΟΙΝΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΑΜΠΕΛΟΟΙΝΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Ο μηχανισμός της Κοινής Οργάνωσης Αγοράς κατά προϊόν ή Κ.Ο.Α. αποτελεί ένα μέτρο το οποίο αναπτύχθηκε στα πλαίσια της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής με σκοπό την προώθηση της ανάπτυξης ενιαίας εσωτερικής αγοράς, την κοινοτική προτίμηση και την δημοσιονομική αλληλεγγύη στις επιμέρους αγορές των αγροτικών προϊόντων των κρατών μελών της Κοινότητας (Λιανός Θ. κλπ., 1998). Ο συγκεκριμένος μηχανισμός ήταν από τους κινητήριους μοχλούς της προώθησης της Κ.Α.Π, εφαρμόστηκε και εξακολουθεί να εφαρμόζεται στο σύνολο σχεδόν των αγροτικών προϊόντων με επιμέρους παραλλαγές οι οποίες πηγάζουν σε κάθε περίπτωση από τις ιδιομορφίες κάθε προϊόντος, τα μέτρα πολιτικής που εφαρμόζονταν στα κράτη μέλη πριν την ανάπτυξη της Κ.Α.Π. καθώς και τις αναγκαίες μεταβολές έπειτα από διαρθρωτικές μεταβολές και μεταρρυθμίσεις της Κ.Α.Π.

Δεδομένου του γεγονότος ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση κατέχει πρωταρχική θέση στην παγκόσμια αγορά του οίνου, καθώς κατέχει το 45% των αμπελώνων, το 60% της παγκόσμιας παραγωγής και το 70% των παγκόσμιων εξαγωγών, η εφαρμογή μηχανισμού Κ.Ο.Α. στο πλαίσιο της αμπελοοινικής αγοράς από τα 1962 ήταν μάλλον επιβεβλημένη.

Η αρχική Κ.Ο.Α. που εφαρμόστηκε στην αγορά του οίνου βασιζόταν σε μηχανισμούς που ρύθμιζαν την ισορροπία αγοράς και αποσκοπούσε στο να ρυθμιστεί η προσφορά, αφενός με περιορισμό των δικαιωμάτων αναφυτεύσεως και την χορήγηση πριμοδοτήσεων για την εκρίζωση των αμπελώνων, και αφετέρου με την εφαρμογή ενός καθεστώτος τιμών και παρεμβάσεων στους επιτραπέζιους οίνους το οποίο συνίσταντο στην απόσυρση σε μία ελάχιστη εγγυημένη τιμή των πλεονασμάτων της παραγωγής και την μεταποίηση τους σε πόσιμη αλκοόλη ή καύσιμο.

Ωστόσο, από τις αρχές τις δεκαετίας του 1990, οι μεταβολές στην αγορά κρασιού όπως η ανάπτυξη επιθετικών εμπορικών πολιτικών από χώρες που δεν είχαν

παράδοση στην παραγωγή οίνου όπως οι Η.Π.Α., η Χιλή, η Αργεντινή και η Αυστραλία σε συνδυασμό με τις ανταγωνιστικές τιμές και μεταβολές στα παγκόσμια πρότυπα διατροφής, η γήρανση του παραδοσιακού ευρωπαϊκού αμπελώνα και η ανάδυση νέων δυνάμεων στην παραγωγή κρασιού στον ευρωπαϊκό χώρο όπως η Ρουμανία και η Βουλγαρία, κατέστησαν επιτακτική την ανάγκη αναθεώρησης και μεταρρύθμισης της Κ.Ο.Α οίνου προκειμένου να αντιμετωπιστούν με επιτυχία οι προκλήσεις που τέθηκαν στην νέα παγκοσμιοποιημένη πλέον αγορά οίνου.

Οι πρώτες προσπάθειες έλαβαν χώρα το 1994 και κατέληξαν στην διαμόρφωση σχεδίου το οποίο ωστόσο απορρίφθηκε, ενώ η ισχύουσα Κ.Ο.Α. οίνου διαμορφώθηκε το 1999 και εφαρμόστηκε στο πλαίσιο της εφαρμογής του προγράμματος δράσης 2000 και της γενικής μεταρρύθμισης της Κοινής Αγροτικής πολιτικής.

Ειδικότερα, η νέα Κοινή Οργάνωση Αγοράς, οίνου που καθιερώθηκε με τον κανονισμό 1493/1999[6], έχει ως στόχους αφενός να διαμορφώσει εκείνες τις συνθήκες που θα επιτρέψουν την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα μακροπρόθεσμα και αφετέρου να συμβάλει στην επίτευξη ισορροπίας στην ενδοκοινοτική αγορά οίνου εξισορροπώντας στον βαθμό που είναι εφικτό την προσφορά με την ζήτηση οίνου. Με γνώμονα αυτούς τους στόχους ο κανονισμός 1493/1999 προωθεί μία σειρά από μέτρα και διατάξεις, που αφορούν στο δυναμικό της παραγωγής, στους επιμέρους μηχανισμούς της αγοράς, στις ομάδες παραγωγών, στις οινολογικές πρακτικές και επεξεργασίες, στο καθεστώς ανταλλαγών με τρίτες χώρες, και στους οίνους ποιότητας που παράγονται σε καθορισμένες περιοχές (www.europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/160031.htm).

Α. Δυναμικό της παραγωγής

Αναφορικά με το δυναμικό της παραγωγής, ο μηχανισμός της Κ.Ο.Α. διατηρεί την αρχή της απαγορεύσεως των αμπελοφυτεύσεων με ποικιλίες που έχουν ταξινομηθεί ως οινοποιήσιμες εκτός αν πρόκειται για περιπτώσεις νέας φύτευσης, αναφύτευσης ή δικαίωμα φύτευσης που λαμβάνεται από απόθεμα.

Στην περίπτωση της νέας φύτευσης ο μηχανισμός λειτουργεί ως εξής. Τα κράτη μέλη αποκτούν συνολικά το δικαίωμα να προχωρήσουν στην φύτευση νέων αμπελώνων των οποίων η έκταση δεν θα ξεπερνά το 2% των υφιστάμενων εκτάσεων.

[6]τροποποιήσεις του οποίου αποτελούν οι 2826/2000, 1037/2001, 1795/2003 & 2165/2005.

Το ακριβές μέγεθος των εκτάσεων που θα αντιστοιχεί σε κάθε κράτος – μέλος θα εξαρτηθεί σε κάθε περίπτωση από την καθιέρωση συστήματος απογραφής του δυναμικού της παραγωγής και θα διατεθεί αποκλειστικά για την παραγωγή οίνου τύπου V.Q.P.R.D. ή επιτραπέζιου οίνου που περιγράφεται από γεωγραφική ένδειξη.

Τα δικαιώματα αναφυτεύσεως παρέχονται από τα κράτη μέλη στους παραγωγούς που έχουν προχωρήσει ή δεσμεύονται να προχωρήσουν, εντός προθεσμίας τριών περιόδων, στην εκρίζωση αμπελώνα. Τα δικαιώματα αναφυτεύσεως, αρχικά ασκούνται από την εκμετάλλευση στην οποία έχουν χορηγηθεί, ενώ η χρονική διάρκεια κυμαίνεται από 5-8 έτη. Ο κανονισμός εφαρμόζει ένα σύστημα αποθεμάτων δικαιωμάτων αναφύτευσης, το οποίο παρέχει την δυνατότητα στα τελευταία να παραχωρηθούν σε νέους παραγωγούς[7] και, μέσω χρηματικής αντιστάθμισης, σε άλλους παραγωγούς.

Ως αντιστάθμισμα της οριστικής εγκατάλειψης της αμπελουργίας σε μία καθορισμένη έκταση μπορεί να χορηγηθεί κάποια χρηματική αποζημίωση, η οποία είναι γνωστή και ως πριμοδότηση εγκατάλειψης της οποίας το μέγεθος καθορίζεται από τα κράτη μέλη.

Τέλος, καθιερώνεται καθεστώς αναδιαρθρώσεως και μετατροπής των αμπελώνων που αποσκοπεί στο να προσαρμόσει την παραγωγή στην ζήτηση της αγοράς. Μόνον οι περιοχές ενός κράτους – μέλους που έχει καθιερώσει την απογραφή του δυναμικού της παραγωγής μπορούν να επωφεληθούν του μέτρου αυτού. Η χορήγηση στηρίξεως μέσω αυτού του μέτρου, που περιλαμβάνει αποζημίωση των παραγωγών για τις απώλειες εισοδημάτων και συμμετοχή στην δαπάνη αναδιαρθρώσεως και μετατροπής, απαιτεί την καθιέρωση ενός προγράμματος εγκεκριμένου από το κράτος μέλος (www.europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/160031.htm).

Β. Μηχανισμοί της αγοράς

Οι μηχανισμοί που προβλέπει η Κ.Ο.Α. οίνου αποσκοπούν στην εξισορρόπηση της αγοράς κυρίως μέσω του περιορισμού της προσφοράς και της προώθησης της αποθεματοποίησης.

Προς αυτήν την κατεύθυνση θεσπίζεται για τους παραγωγούς καθεστώς ενισχύσεως στην ιδιωτική αποθεματοποίηση του επιτραπέζιου οίνου, του γλεύκους σταφυλιών, του συμπυκνωμένου γλεύκους σταφυλιών και του διορθωμένου

[7] Σε περίπτωση που δεν αξιοποιηθούν εντός των προβλεπόμενων προθεσμιών από τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις στις οποίες αρχικά παραχωρήθηκαν.

συμπυκνωμένου γλεύκους σταφυλιών. Η χορήγηση των ενισχύσεων εξαρτάται από την σύναψη συμβάσεως μακρόχρονης αποθεματοποίησης με τους οργανισμούς παρεμβάσεως, που και η ίδια υπόκειται σε ορισμένους όρους.

Επιπλέον, η συμπίεση των σταφυλιών και των διαφόρων υποπροϊόντων τους για σκοπό εκτός από την απόσταξη απαγορεύεται. Στην περίπτωση αυτή, οι κάτοχοι τέτοιων υποπροϊόντων υποχρεούνται να τα παραδώσουν στην απόσταξη, ενώ οι οινοπνευματοποιοί υποχρεούνται να καταβάλουν ένα ελάχιστο αντίτιμο για αυτά επωφελούμενοι από τις ενισχύσεις που προβλέπονται για αυτού του είδους τις δραστηριότητες. Το ίδιο καθεστώς απόσταξης ισχύει για τους οίνους που προέρχονται από σταφύλια διπλής ταξινόμησης[8] των οποίων η ποσότητα υπερβαίνει την προβλεπόμενη για οινοποίηση.

Η Κοινότητα μπορεί επίσης να στηρίξει την απόσταξη των επιτραπέζιων οίνων προκειμένου να στηρίξει την αμπελοοινική αγορά και να ευνοήσει με τον τρόπο αυτό την συνέχιση του εφοδιασμού σε προϊόντα της αποστάξεως του οίνου στους τομείς της πόσιμης αλκοόλης[9]. Στην περίπτωση αυτή, η στήριξη συνίσταται σε μία πρωτογενή ενίσχυση (ενίσχυση στην απόσταξη με πληρωμή ελάχιστης τιμής από τον οινοπνευματοποιό στον παραγωγό) και δευτερογενή ενίσχυση για να καλυφθούν οι δαπάνες αποθεματοποίησης του ληφθέντος προϊόντος. Επιπλέον, έχει καθιερωθεί μηχανισμός αποστάξεως κρίσεως που είναι προαιρετικός σε περίπτωση ανισορροπίας της αγοράς η οποία είναι συνέπεια πλεονάζουσα προσφοράς πρώτης ύλης ή χαμηλής ποιότητας πρώτης ύλης.

Τέλος, ορισμένες ενισχύσεις είναι δυνατόν να καταβληθούν για καθορισμένες χρήσεις, εξαιρουμένης της παραγωγής κρασιού, όπως για παράδειγμα η χρήση των γλευκών σταφυλιών για την παρασκευή χυμού σταφυλιού, (www.europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/160031.htm).

Γ. Ομάδες παραγωγών και οργανώσεις του κυκλώματος εμπορίας

Αναφορικά με τις ομάδες παραγωγών και τις οργανώσεις του κυκλώματος, ο κανονισμός παρέχει πλαίσιο λειτουργίας σε κοινοτικό επίπεδο. Ως ομάδα παραγωγών θεωρείται κάθε νομικό πρόσωπο που συνίσταται με πρωτοβουλία των ιδίων των παραγωγών και που στοχεύει:

[8] Οινοποιήσιμα σταφύλια και σταφύλια που προορίζονται για άλλη χρήση.
[9] Απόσταγμα οίνου & οίνος λικέρ

i. Στην διασφάλιση του προγραμματισμού της παραγωγής και της προσαρμογής της στην ζητηση.
ii. Στην συγκέντρωση της προσφοράς και της διάθεσης της στην αγορά παραγωγής της.
iii. Στην μείωση του κόστους παραγωγής και στην ρύθμιση των τιμών.
iv. Στην προώθηση τεχνικών καλλιέργειας και παραγωγής που σέβονται το περιβάλλον.

Ωστόσο, εναποτίθεται στην ευχέρεια κάθε κράτους – μέλους, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να αναγνωρίσει τις ομάδες αυτές ως ομάδες παραγωγών κατά την έννοια του κανονισμού.

Σχετικά με τις οργανώσεις του κυκλώματος εμπορίας, τα κράτη – μέλη μπορούν να καθορίσουν, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, του κανόνες εμπορίας που αφορούν στην προσφορά. Τα εν λόγω κράτη μέλη μπορούν επίσης να υποβάλλουν έκθεση στην Επιτροπή επί των αποφάσεων που έχουν λάβει σε αυτό το πλαίσιο, με την τελευταία να εξετάζει την συμφωνία τους με το κοινοτικό δίκαιο. Επίσης, οι οργανώσεις μπορούν να ορίσουν περισσότερες δράσεις, λαμβάνοντας υπόψη τους τα συμφέροντα των παραγωγών (www.europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/160031.htm).

Δ. Οινολογικές πρακτικές & επεξεργασίες: περιγραφή, ονομασία, παρουσίαση και προστασία

Όσον αφορά στις οινολογικές πρακτικές και επεξεργασίες, ο κανονισμός στα παραρτήματα IV και IVα, περιλαμβάνει σχετικό κατάλογο που τις αναφέρει. Οι πρακτικές αυτές μπορούν να χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για την καλή οινοποίηση, διατήρηση και ανάπτυξη του προϊόντος. Επίσης, δεν επιτρέπεται η ανάμειξη πρώτης ύλης και οίνου τρίτης χώρας με κοινοτικό οίνο[10]. Τέλος, απαγορεύεται η διάθεση προς κατανάλωση ορισμένων εισαχθέντων προϊόντων που έχουν υποστεί οινολογικές πρακτικές μη αποδεκτές από την κοινοτική νομοθεσία.

Σχετικά με τους κανόνες που αφορούν στην περιγραφή, την ονομασία και παρουσίαση ορισμένων προϊόντων και την προστασία ορισμένων ενδείξεων, αυτοί αναφέρονται αναλυτικά σε σχετικό κεφάλαιο του κανονισμού. Ωστόσο, θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι κανόνες αυτοί λαμβάνουν υπόψη τους την προστασία των συμφερόντων των καταναλωτών και των παραγωγών, την καλή λειτουργία της

[10] Εξαιρούνται ορισμένες περιπτώσεις

εσωτερικής αγοράς και την ανάπτυξη προϊόντων ποιότητας. Προϊόντα, εισαγόμενα ή ευρωπαϊκά, που δεν ικανοποιούν τις προδιαγραφές αυτές δεν μπορούν να διατεθούν στην ενδοκοινοτική αγορά αλλά ούτε και να εξαχθούν[11]. (www.europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/160031.htm).

Ε. Οίνοι ποιότητας που παράγονται σε καθορισμένες περιοχές - V.Q.P.R.D.

Στην συγκεκριμένη κατηγορία περιλαμβάνονται κυρίως οι οίνοι λικέρ (v.l.q.p.r.d.), οι ημιαφρώδεις οίνοι (v.p.q.p.r.d.) και οι v.q.p.r.d. εκτός εκείνων που προαναφέρθηκαν. Ο κανονισμός εισάγει ένα σύνολο κοινών κανόνων για την παραγωγή των οίνων αυτών ορίζοντας από ποια προϊόντα μπορούν να προκύψουν τα συγκεκριμένα κρασιά, καθώς και ποιες συνθήκες πρέπει να επικρατούν στα επιμέρους στάδια παραγωγής. Επιπλέον, περιλαμβάνονται διατάξεις αναφορικά με την απένταξη από το σχετικό καθεστώς οίνων, που δεν ανταποκρίνονται πλέον σε ορισμένες απαιτήσεις (www.europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/160031.htm).

Στ. Καθεστώς ανταλλαγών με τις τρίτες χώρες

Η συγκεκριμένη ενότητα αναφέρεται στην φορολογική πολιτική που θα τηρείται σε σχέση με τους οίνους τρίτων χωρών που θα εισάγονται στην κοινότητα. Στα πλαίσια αυτά προβλέπεται η εφαρμογή δασμών του κοινού δασμολογίου για όλα τα προϊόντα, η οποία συνίσταται στην επιβολή ενός φόρου επί ad valorem βάσεως, δηλαδή σαν ένα σταθερό ποσοστό της αξίας του ανταλλασσόμενου αγαθού (Chacoliades M., 1990), και στην επιβολή ενός πρόσθετου δασμού συναρτήσει της τιμής εισόδου.

Επιπλέον, στον κανονισμό περιλαμβάνονται και διατάξεις που αφορούν τις δασμολογικές ποσοστώσεις, τις επιστροφές κατά την εξαγωγή και τα μέτρα που εφαρμόζονται στις ανταλλαγές με τις τρίτες χώρες σε περίπτωση σοβαρών διαταραχών λόγω εισαγωγών ή εξαγωγών που αντιτίθενται στους στόχους της ΚΑΠ. (www.europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/160031.htm).

Η. Γενικές μεταβατικές & τελικές διατάξεις – Άμεσες Ενισχύσεις

Στο πλαίσιο της νέας ΚΑΠ ορίζεται ότι οι οινοπαραγωγοί μπορούν να λάβουν άμεσες ενισχύσεις ή πληρωμές ανεξάρτητα από την παραγωγή τους, ενώ ο

[11] Είναι δυνατό να υπάρξουν εξαιρέσεις όπως είναι π.χ. οι οινολογικές πρακτικές της Αμερικής και της Αργεντινής και προφανώς τα αντίστοιχα προϊόντα.

κανονισμός προβλέπει την ίδρυση αρχών αρμόδιων για τον έλεγχο της τηρήσεως των κοινοτικών διατάξεων στον αμπελοοινικό τομέα, όπως και την θέσπιση επιτροπής διαχειρίσεως οίνων που αποτελείται από αντιπροσώπους των κρατών μελών και αντιπρόσωπο της Επιτροπής (www.europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/160031.htm).

3.2.2 Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ ΕΝΔΕΙΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΣΙΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ Ε.Ε.

Η εφαρμογή των γεωγραφικών ενδείξεων αποτελεί όπως έγινε εμφανές σε προηγούμενο κεφάλαιο μία αρκετά διαδεδομένη μέθοδο άσκησης κρατικού προστατευτισμού στα αγροτικά προϊόντα, καθώς μόνο στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2003 ο σχετικός κατάλογος περιλάμβανε περισσότερα από 500 είδη. Στο κέντρο λειτουργίας αυτού του μηχανισμού ταυτοποίησης των προϊόντων βρίσκεται η γεωγραφία, καθώς οι υποστηρικτές του ισχυρίζονται πως οι μοναδικές ποιοτικές ιδιότητες των αγαθών είναι αποτέλεσμα της συνδυασμένης δράσης των χαρακτηριστικών του φυσικού περιβάλλοντος και των παραδοσιακών τεχνικών των κατοίκων των περιοχών, οι οποίες σύμφωνα με αυτούς δεν μπορούν να πραγματοποιηθούν επιτυχώς σε άλλο μέρος.

Το κρασί αποτελεί το πλέον χαρακτηριστικό παράδειγμα προϊόντος στο οποίο εφαρμόστηκε το σύστημα ταυτοποίησης και ονοματολογίας μέσω γεωγραφικών ενδείξεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Σε σύντομο χρονικό διάστημα έπειτα από την ίδρυση της κοινότητας, τα κράτη μέλη ξεκίνησαν διαπραγματεύσεις προκειμένου να ιδρύσουν ένα σύνολο κανόνων αμοιβαία αποδεκτών υπό το καθεστώς των οποίων θα λειτουργούσαν οι βιομηχανίες παραγωγής κρασιού. Με το κρασί να αποτελεί ένα από τα εμπορεύματα με σημαντική παρουσία στην οικονομία αρκετών κρατών μελών, με παραγωγή που ξεπερνούσε κατά πολύ τις ανάγκες της αγοράς και που αποτελούσε θέμα συγκρούσεων μεταξύ των χωρών, η Κοινότητα προσπάθησε να «συμφιλιώσει» τα διαφορετικά συστήματα λειτουργίας της βιομηχανίας κρασιού των κρατών μελών (Morran, 1993α).

Το αποτέλεσμα αυτής της προσπάθειας ήταν οι δημιουργία δύο κανονισμών που διαχώριζαν τα κρασιά σε δύο κατηγορίες, στα «ποιοτικά» τα οποία συνδέονται άμεσα με την περιοχή παραγωγής τους (κανονισμός 823/87) και στα υπόλοιπα (κανονισμός 822/87). Ουσιαστικά τα κρασιά ήταν τα πρώτα προϊόντα για τα οποία είχε προβλεφθεί η ανάπτυξη ενός μηχανισμού εγγύησης της ποιότητας τους που βασίζονταν στην χρήση συγκεκριμένων ποικιλιών σταφυλιών και στην παραγωγή σε

συγκεκριμένες περιοχές (Vakrou et al, 2002), καθώς ο όρος «Οίνοι Ποιότητας Παραγόμενοι σε Καθορισμένη Περιοχή»[12] υφίσταται από το 1987[13]. Τα κρασιά ονομασίας προέλευσης, όπως είναι αλλιώς γνωστά προέρχονται από αυστηρά καθορισμένη και αναγνωρισμένη αμπελουργική ζώνη, ενώ προσδιορίζονται αυστηρά η ποικιλία, η τοποθεσία, η καλλιεργητική τεχνική, η περιεκτικότητα αλκοόλ, η στρεμματική απόδοση του αμπελιού, ακόμη και η ανάλυση και η εκτίμηση των οργανοληπτικών χαρακτηριστικών του προϊόντος (ICAP, 2004). Στη χώρα μας χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: στα Ο.Π.Ε., ήτοι «Ονομασία Προελεύσεως Ελεγχομένης» και στα Ο.Π.Α.Π., ήτοι «Ονομασίας Προελεύσεως Ανωτέρας Ποιότητας» με τις κατηγορίες αυτές ουσιαστικά να παραπέμπουν στην φιλοσοφία που βρίσκεται πίσω από τα ΠΓΕ και τα ΠΟΠ αντίστοιχα[14].

Στην διαδικασία διαμόρφωσης του συστήματος ταυτοποίησης των κρασιών στην Ευρωπαϊκή Ένωση σημαντικό ρόλο διαμόρφωσε η Γαλλία, όπου η ονομασία του κρασιού από την περιοχή προέλευσης του ήταν μία συνηθισμένη πρακτική εδώ και αιώνες, ενώ στις αρχές του προηγούμενου αιώνα πήρε και επίσημη διάσταση καθώς μέσω της γαλλικής εθνικής νομοθεσίας διαμορφώθηκε το θεσμικό πλαίσιο για την λειτουργία του μηχανισμού ονομασίας προέλευσης Εξάλλου, η δημιουργία των κατηγοριών Ο.Π.Ε. και των Ο.Π.Α.Π. έχει επηρεαστεί σε μεγάλο βαθμό από τις αντίστοιχες κατηγορίες που είχαν διαμορφωθεί στην Γαλλία τον προηγούμενο αιώνα[15], ενώ στην γενίκευση των κανόνων αυτών σε επίπεδο Κοινότητας διαφαίνεται ξεκάθαρα η προσπάθεια να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα ου αντιμετώπιζε η ευρωπαϊκή βιομηχανία παραγωγής κρασιού με κυριότερο αυτό της υπερπροσφοράς[16] (Morran, 1993b).

3.2.3 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΓΟΡΑ ΟΙΝΟΥ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αδιαμφισβήτητα κυριαρχεί στην παραγωγή οίνου σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς τα κράτη – μέλη της, κυρίως η Γαλλία, η Ισπανία και η

---

[12] αλλιώς γνωστοί ως VQPRD
[13] ο σχετικός κανονισμός είναι ο 2802/85

[14] Εξάλλου, οι ετικέτες ΠΟΠ και ΠΓΕ μπορούν να χρησιμοποιηθούν σχεδόν σε όλους τους τύπους γεωργικών προϊόντων εκτός από την περίπτωση των κρασιών για τα οποία το καθεστώς ένδειξης – εξακρίβωσης της ποιότητας είναι διαφοροποιημένο

[15] ο όρος appellation d' origine που χρησιμοποιούνταν στην Γαλλία αναφερόταν στο δικαίωμα που είχαν οι παραγωγοί κρασιών σε συγκεκριμένες περιοχές, χρησιμοποιώντας παραδοσιακές τεχνικές προκειμένου να φτιάξουν ένα μοναδικό και αυθεντικό προϊόν να χρησιμοποιούν για την ονομασία του το όνομα της περιοχής όπου λάμβαναν χώρα τα στάδια παραγωγικής διαδικασίας.

[16] Παρόμοιο πρόβλημα αντιμετώπιζε η Γαλλία στις αρχές του 19ου αιώνα.

Ιταλία, αξιοποιούν την μακραίωνη τοπική γνώση για την παραγωγή μεγάλης ποικιλίας οίνων ικανών να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις του συνόλου της αγοράς.

Αναφορικά με το σύνολο των καλλιεργούμενων εκτάσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την ίδια περίοδο έχουν παραμείνει στα ίδια επίπεδα σημειώνοντας ασήμαντες αυξομειώσεις, με την Ισπανία να κατέχει τα πρωτεία και να ακολουθούν η Γαλλία, η Ιταλία, η Πορτογαλία, η Γερμανία και η Ελλάδα (βλέπε πίνακα 3.1). Ωστόσο, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι η έκταση των ισπανικών αμπελώνων δεν συμβαδίζει με την απόδοση τους, καθώς στην σχετική κατάταξη η Ισπανία τοποθετείται στην όγδοη θέση (πίνακας 3.1). Με κριτήριο την αποδοτικότητα των καλλιεργούμενων εκτάσεων σε παραγόμενη ποσότητα οίνου, προηγείται το Λουξεμβούργο και ακολουθούν η Γερμανία, η Ελλάδα, η Γαλλία και η Ιταλία. Αναφορικά με την περίπτωση του Λουξεμβούργου, η θέση που κατέχει στην σχετική λίστα οφείλεται στην πολύ μικρή καλλιεργούμενη έκταση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1: «Έκταση & Απόδοση Ευρωπαϊκού Αμπελώνα, περίοδος 1998-2001»

ΧΩΡΑ	ΕΚΤΑΣΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΑΜΠΕΛΩΝΑ				ΑΠΟΔΟΣΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΑΜΠΕΛΩΝΑ			
	1998	1999	2000	2001	1998	1999	2000	2001
ΓΑΛΛΙΑ	865	870	864	864	61,4	69,5	66,6	64
ΙΤΑΛΙΑ	827	827	827	827	69,1	70,2	65,4	62,8
ΙΣΠΑΝΙΑ	1130	1130	1131	1175	27,6	29,6	36,9	28,8
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	104	104	104	104	103,1	117,7	95,5	86,7
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	258	258	258	216	14,5	30,4	25,9	35,5
ΕΛΛΑΔΑ	51	51	51	51	75	72,2	69,9	67,5
ΑΥΣΤΡΙΑ	48	48	48	48	56,3	58,4	48,1	52,3
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	1	1	1	1	117,6	141,1	97,9	100,5
ΑΓΓΛΙΑ	1	1	1	1	11	13	16	18,2
ΣΥΝΟΛΟ	3285	3290	3285	3287				

*** Έκταση σε χιλιάδες Ha**

**** Απόδοση σε Hl/Ha**

Πηγή Στοιχείων Πίνακα: ***ICAP, ΚΛΑΔΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ – ΟΙΝΟΠΟΙΙΑ, 2004***

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα 3.2, η συνολική παραγωγή οίνου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με εξαίρεση την περίοδο 1999-2000, παρουσιάζει μικρή αλλά σταθερή μείωση. Η χώρα με την μεγαλύτερη παραγωγή τόσο σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο είναι η Γαλλία η οποία ηγείται της σχετικής λίστας παραγωγής και ακολουθούν οι χώρες της Ιταλίας, της Ισπανίας και της Γερμανίας. Ενδιαφέρουσα είναι η περίπτωση της Πορτογαλίας όπου μέσα σε μία

καλλιεργητική περίοδο αύξησε την παραγωγή της κατά 109,57%. Η περίπτωση της Ελλάδας παραμένει μάλλον σε σταθερά επίπεδα. Βάση στοιχείων κλαδικής μελέτης της ICAP για την οινοποιεία το έτος 2004, το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής, το καλύπτουν επιτραπέζιοι οίνοι, ακολουθούν οι οίνοι ανώτερης ποιότητας (VQPRD) και τέλος ένα μικρό μέρος το καλύπτουν οι λοιποί οίνοι (βλέπε διάγραμμα 3.1)

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2: «Παραγωγή Οίνου σε χώρες της Ε.Ε, 1998-2002»

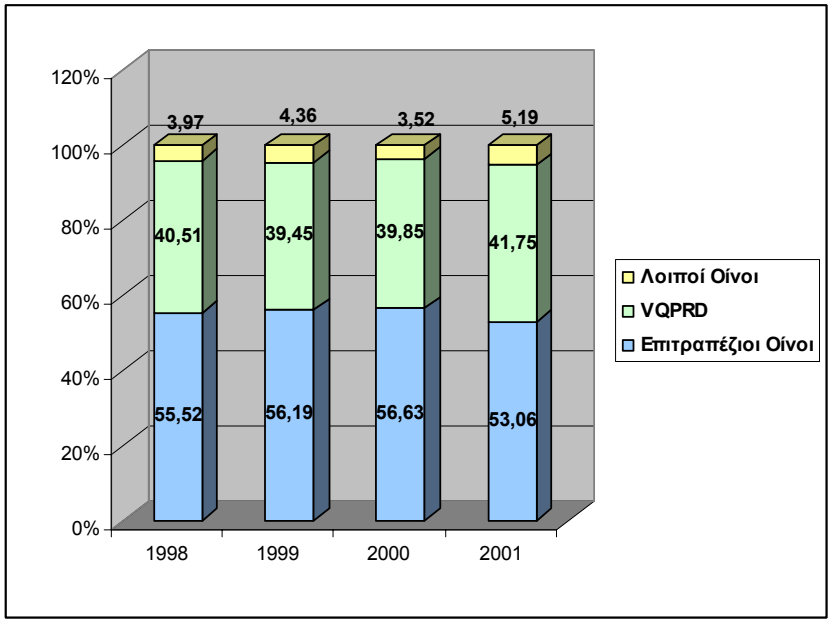
ΧΩΡΑ	1998	1999	2000	2001	% μεταβολή παραγωγής	% μεταβολή παραγωγής	% μεταβολή παραγωγής
ΓΑΛΛΙΑ	53.071	60.535	57.540	55.339	-4,95	14,06	-3,83
ΙΤΑΛΙΑ	57.140	58.074	54.088	51.912	-6,86	1,63	-4,02
ΙΣΠΑΝΙΑ	31.173	33.498	41.692	33.850	24,46	7,46	-18,81
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	10.727	12.244	9.950	8.980	-18,74	14,14	-9,75
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	3.750	7.859	6.694	7.691	-14,82	109,57	14,89
ΕΛΛΑΔΑ	3.826	3.680	3.558	3.477	-3,32	-3,82	-2,28
ΑΥΣΤΡΙΑ	2.703	2.803	2.335	2.531	-16,70	3,70	8,39
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	159	184	132	135	-28,26	15,72	2,27
ΑΓΓΛΙΑ	11	13	14	16	7,69	18,18	14,29
ΒΕΛΓΙΟ	1	2	2	2	0,00	100,00	0,00
ΣΥΝΟΛΟ	**162.561**	**178.892**	**176.005**	**163.933**	**-1,61**	**10,05**	**-6,86**

*** Οι ποσότητες του πίνακα είναι σε χιλιάδες HL**

**** Οι ποσοστιαίες μεταβολές έχουν υπολογιστεί μεταξύ διαδοχικών ετών**

Πηγή Στοιχείων Πίνακα: ***ICAP, ΚΛΑΔΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ – ΟΙΝΟΠΟΙΙΑ, 2004***

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.1: «Παραγωγή Τύπων Οίνου στην Ευρωπαϊκή Ένωση για τις περιόδους 1998-2001»

Πηγή Στοιχείων Διαγράμματος: ***ICAP, ΚΛΑΔΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ – ΟΙΝΟΠΟΙΙΑ, 2004***

Κατά την ίδια περίοδο η κατανάλωση, τόσο η κατά κεφαλήν όσο και η συνολική, στα 15 κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης σημειώνει σταθερή μείωση η οποία μεταξύ των ετών 1998-2001 αγγίζουν αντίστοιχα το -14,5% και -6,4%, γεγονός που οφείλεται στην μεταβολή των διατροφικών συνηθειών. Η μείωση της κατανάλωσης σε συνδυασμό με την περιορισμένη μείωση της παραγωγής έχει οδηγήσει σε αύξηση των αποθεμάτων με εξαίρεση το έτος 2001(πίνακας 3.3).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3: «Κατανάλωση, κατά κεφαλήν κατανάλωση και αποθέματα παραγωγής οίνου, 1998-2001»

	ΕΤΟΣ			
	1998	**1999**	**2000**	**2001**
Ανθρώπινη Κατανάλωση	129.523	128.935	125.157	121.179
Ανθρώπινη Κατανάλωση (lt/άτομο)	34,60	34,40	33,20	32,10
Μεταβολή αποθεμάτων	6.589	13.999	15.472	-4.898

Πηγή Στοιχείων Πίνακα: ***ICAP, ΚΛΑΔΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ – ΟΙΝΟΠΟΙΙΑ, 2004***

Η παραγωγή κρασιού στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπερκαλύπτει την κατανάλωση κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες. Στην περίπτωση που κατά την ίδια περίοδο οι εξαγωγές και οι λοιπές εμπορικές χρήσεις του οίνου σημείωναν αύξηση το γεγονός αυτό δεν θα προκαλούσε προβληματισμό. Ωστόσο, η ταυτόχρονη μείωση των εξαγωγών και της κατανάλωσης με την συνακόλουθη αύξηση των αποθεμάτων διαταράσσουν την ισορροπία στην ενδοκοινοτική αγορά

Αναμφισβήτητα, η Ευρωπαϊκή Ένωση εξακολουθεί να κυριαρχεί στον τομέα των εξαγωγών οίνου σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία (www.winebiz.com.au/statistics/world.asp, στις 02/06/07) τις αντιστοιχούν περισσότερα από τα 2/3 των παγκόσμιων εξαγωγών (περίπου 67%). Τα κράτη μέλη που προπορεύονται είναι η Γαλλία, η Ιταλία, η Ισπανία και η Γερμανία, γεγονός αναμενόμενο αν αναλογιστεί κάποιος τις αντίστοιχες επιδόσεις τους στην παραγωγή οίνου. Αν και στα τέλη της δεκαετίας του ’90 και τις πρώτες χρόνιες της νέας χιλιετίας οι ευρωπαϊκές εξαγωγές παρουσιάζουν πτωτικές τάσεις, λόγω της αυξανόμενης εμπορευσιμότητας οίνου από τις χώρες του Νέου Κόσμου, εξακολουθούν να κυμαίνονται σε υψηλά ποσοστά. Εάν συγκριθούν τα στοιχεία του πίνακα 3.4 με αυτά του διαγράμματος 3.2, φαίνεται ότι η Γαλλία ανέκτησε τα πρωτεία όσον αφορά τις εξαγωγές, ωστόσο αυτό οφείλεται κυρίως στην υποχώρηση των ιταλικής προέλευσης οίνων, καθώς η Γαλλία έχει διατηρήσει τα ίδια ποσοστά

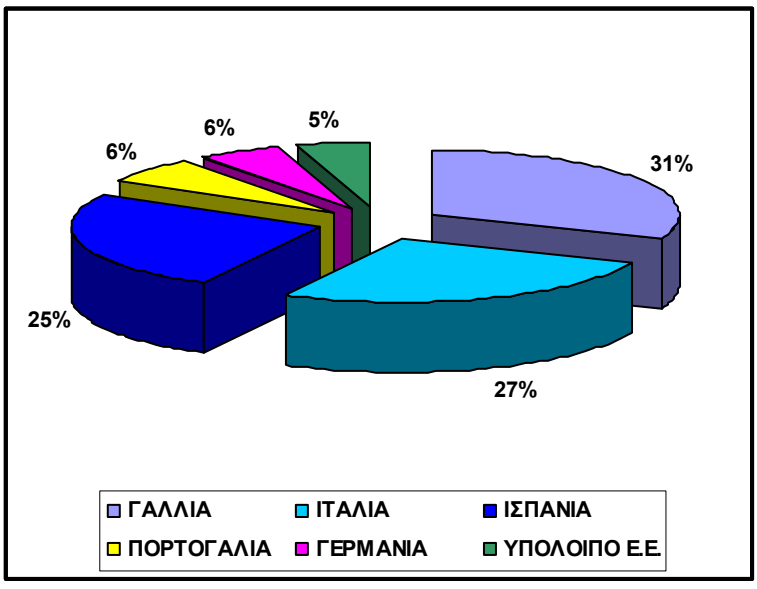
όσον αφορά στις εξαγωγές σε αντίθεση με την Ιταλία που οι εξαγωγές της έχουν υποχωρήσει κατά 11 ποσοστιαίες μονάδες. Επίσης, σημαντική πρόοδο έχει σημειώσει και η Πορτογαλία αυξάνοντας το ποσοστό της από 3,9% το 1999 σε 6% περίπου το 2003. (αναλυτικότερα στοιχεία αναφορικά με τις ευρωπαϊκές εξαγωγές οίνου παρουσιάζονται στον πίνακα 3.4 και το διάγραμμα 3.2).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.4: «Εξαγωγές οίνου ανά χώρα – μέλος της Ε.Ε. (1999-2002)

ΧΩΡΕΣ	ΕΤΗ						
	1999	2000	2001	2002	% ΜΕΤ/ΛΗ	% ΜΕΤ/ΛΗ	% ΜΕΤ/ΛΗ
ΙΤΑΛΙΑ	19.008	17.342	15.541	15.542	-8,76	-10,39	0,01
ΓΑΛΛΙΑ	15.915	14.909	15.215	15.505	-6,32	2,05	1,91
ΙΣΠΑΝΙΑ	8.486	8.786	9.049	9.104	3,54	2,99	0,61
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	2.333	2.417	2.374	2.373	3,6	-1,78	-0,04
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	1.941	1.875	1.600	2.066	-3,4	-14,67	29,13
ΑΥΣΤΡΙΑ	279	362	518	762	29,75	43,09	47,1
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	253	145	390	360	-42,69	168,97	-7,69
ΔΑΝΙΑ	114	181	263	299	58,77	45,3	13,69
ΕΛΛΑΔΑ	554	194	565	291	-64,98	191,24	-48,5
ΑΓΓΛΙΑ	206	199	163	240	-3,4	-18,09	47,24
ΒΕΛΓΙΟ	272	226	208	190	-16,91	-7,96	-8,65
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	94	62	71	80	-34,04	14,52	12,68
ΣΟΥΗΔΙΑ	15	10	16	23	-33,33	60	43,75
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	4	3	4	6	-25	33,33	50
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	1	1	3	3	0	200	0
ΣΥΝΟΛΟ	**49.475**	**46.712**	**45.980**	**46.844**	**-5,58**	**-1,57**	**1,88**

Πηγή Στοιχείων Πίνακα: ***ICAP, ΚΛΑΔΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ – ΟΙΝΟΠΟΙΙΑ, 2004***

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.2: «Εξαγωγές Ε.Ε. κατά χώρα, 2003»

Πηγή Στοιχείων Διαγράμματος: *www.winebiz.com.au/statistics/world.asp, στις 02/06/07*

Τέλος, όσον αφορά στις εισαγωγές κρασιού στα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το συμπέρασμα που προκύπτει από τα στοιχεία του πίνακα 3.5 είναι ότι παρουσιάζουν από το 2000 και έπειτα μικρή αύξηση. Οι χώρες που εισήγαγαν τις μεγαλύτερες ποσότητες κρασιού από τρίτες χώρες κατά την περίοδο 199-2002 είναι η Γερμανία και η Αγγλία, ενώ στον αντίποδα βρίσκονται οι χώρες της Ελλάδας και του Λουξεμβούργου. Γενικά, οι χώρες που διακρίνονται για την υψηλή παραγωγή οίνου όπως η Γαλλία, η Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, με εξαίρεση την περίπτωση της Γερμανίας, εισάγουν μικρές ποσότητες οίνου μη ευρωπαϊκής προέλευσης. Ωστόσο, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ενώ η Γαλλία, η Ισπανία και η Πορτογαλία έχουν περιορίσει σε σημαντικά ποσοστά τις εισαγωγές οίνου τρίτων χωρών η Ιταλία τις έχει αυξήσει σημαντικά.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.5: «Εισαγωγές οίνου ανά χώρα – μέλος της Ε.Ε. (1999-2002)

ΧΩΡΕΣ	ΕΤΗ						
	1999	2000	2001	2002	% ΜΕΤ/ΛΗ	% ΜΕΤ/ΛΗ	% ΜΕΤ/ΛΗ
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	12.466	11.579	11.309	11.759	-7	-2	4
ΑΓΓΛΙΑ	9.096	9.023	9.984	10.408	-1	11	4
ΓΑΛΛΙΑ	5.701	5.498	5.157	4.561	-4	-6	-12
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	2.769	2.268	3.007	3.119	-18	33	4
ΒΕΛΓΙΟ	2.526	2.554	2.457	2.767	1	-4	13
ΔΑΝΙΑ	1.661	1.849	1.982	2.021	11	7	2
ΣΟΥΗΔΙΑ	1.215	1.218	1.346	1.503	0	11	12
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	2.208	1.916	1.651	1.275	-13	-14	-23
ΙΤΑΛΙΑ	644	613	722	985	-5	18	36
ΑΥΣΤΡΙΑ	524	499	593	533	-5	19	-10
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	422	436	485	522	3	11	8
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	347	403	432	464	16	7	7
ΙΣΠΑΝΙΑ	1.160	604	185	215	-48	-69	16
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	206	209	195	212	1	-7	9
ΕΛΛΑΔΑ	86	165	269	109	92	63	-59
ΣΥΝΟΛΟ	**41.031**	**38.834**	**39.774**	**40.453**	-5	2	2

Ποσότητα: σε χιλ. HL

*** Οι ποσοστιαίες μεταβολές έχουν υπολογιστεί μεταξύ διαδοχικών ετών**

Πηγή Στοιχείων Πίνακα: ***ICAP, ΚΛΑΔΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ – ΟΙΝΟΠΟΙΙΑ, 2004***

3.3 Η ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΙΝΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Τα αλκαλικά εδάφη και η εξαιρετική ποικιλία σε μικροκλίματα που παρουσιάζει ο ελληνικός χώρος καθιστούν την Ελλάδα ιδανική, από άποψη φυσικού περιβάλλοντος, για την παραγωγή οίνου. Η τελευταία στην Ελλάδα έχει τις ρίζες της

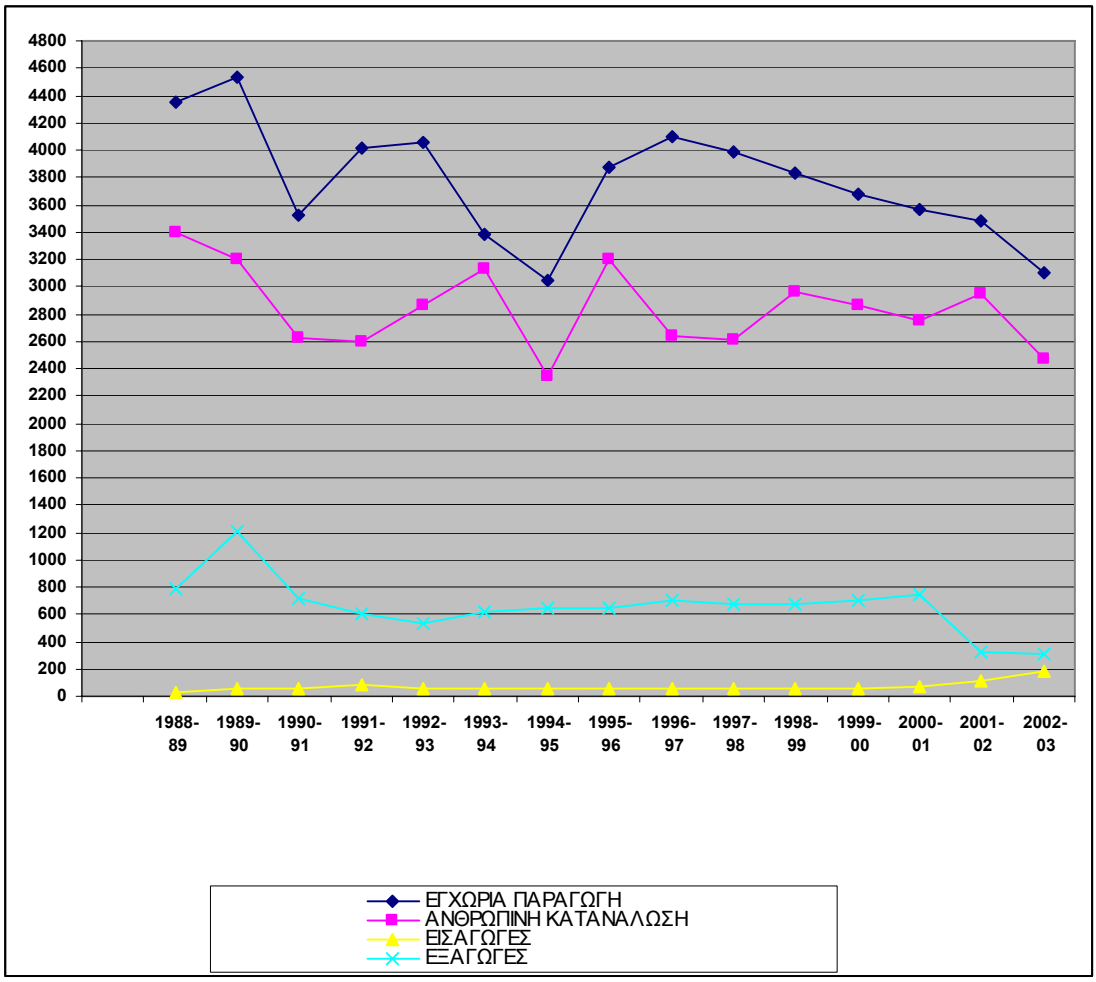
στην αρχαιότητα, όπου σύμφωνα με ιστορικές πηγές, οι αρχαίοι Έλληνες συνδυάζοντας τις μεσογειακές ποικιλίες σταφυλιού με αυτές από την Μαύρη Θάλασσα παρήγαγαν κρασί το οποίο χρησιμοποιούσαν είτε ως κύριο μέσο για τις εμπορικές τους συναλλαγές με άλλους λαούς της Μεσογείου είτε ως απαραίτητο στοιχείο της καθημερινότητας τους. Η παραγωγή και κατανάλωση κρασιού ωστόσο περιορίστηκε σημαντικά κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας και παρέμεινε σε χαμηλά επίπεδα μέχρι και τα μέσα του 19^{ου} αιώνα (Johnson H., 2003).

Η ανάπτυξη του κλάδου της οινοποιίας στην Ελλάδα εντοπίζεται χρονικά από την δεκαετία του 1960 και έπειτα (ICAP, 2004). Αρχικά, η εγχώρια παραγωγή οίνου βασίστηκε σε μεγάλο βαθμό στην παραγωγή ρετσίνας, όπου οι παραγωγοί προσέθεταν στον οίνο ρετσίνι πεύκου ακολουθώντας μία αρχαία μέθοδο παραγωγής κρασιού. Το συγκεκριμένο προϊόν ήταν μέχρι και την δεκαετία του 1980 εξαιρετικά δημοφιλές, ειδικά μεταξύ των τουριστών (Johnson H., 2003). Σταδιακά, ο κλάδος εκσυγχρονίστηκε και η παραγωγικότητα αυξήθηκε, καθώς οι μεγάλες επιχειρήσεις πραγματοποίησαν σημαντικές επενδύσεις (ICAP, 2004), αξιοποιώντας τις δυνατότητες που παρείχε για την ανάπτυξη του κλάδου το ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο που ρυθμίζει την ΚΟΑ του κρασιού. Από την δεκαετία του 1980 και έπειτα τα οργανωμένα οινοποιεία άρχισαν να έχουν ολοένα και μεγαλύτερη συμβολή στην εγχώρια παραγωγή οίνου, επιβεβαιώνοντας αυτήν την μεταστροφή. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 και έπειτα, οι Έλληνες οινοπαραγωγοί σε σημαντικό ποσοστό στράφηκαν στην παραγωγή ποιοτικότερων τύπων κρασιού.

Όπως φαίνεται και από το διάγραμμα 3.3 και τον πίνακα 3.6 που ακολουθούν, η παραγωγή οίνου στην Ελλάδα από το 1990 παρουσιάζει πτωτικές τάσεις. Ειδικότερα κατά τις οινικές περιόδους 1994/05 και 2002/03 εμφανίζονται οι χαμηλότερες τιμές της περιόδου 1988-2004. Κατά τις χρονικές περιόδους που διαδέχθηκαν αυτές τις χρονιές σημειώνεται σταδιακή ανάκαμψη αλλά αυτή ωστόσο είναι χρονικά περιορισμένη και οι τιμές εξακολουθούν να είναι αρκετά χαμηλότερες από αυτές που σημείωσε η παραγωγή κατά την περίοδο 1989/90. Γεωγραφικά οι περιφέρειες που συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο τμήμα των αμπελώνων είναι η Πελοπόννησος, η Αττικής, η Δυτική Ελλάδα, η Κρήτη και η Στερεά Ελλάδα, με ποσοστό 16,39%, 14,26%, 13,67% 12,77% και 10,68% (πίνακας 3.6). Αναφορικά με την γεωγραφική κατανομή της παραγωγής οίνου, σύμφωνα με στοιχεία που παρουσιάζονται στην κλαδική μελέτη της ICAP του έτους 2004, προηγείται το γεωγραφικό διαμέρισμα Πελοποννήσου- Δυτικής Στερεάς που συγκεντρώνει το

31,80%, ακολουθεί η Κρήτη με ποσοστό 25,60%, η Αττική & Νησιά 22,19%, η Ανατολική Μακεδονία – Θράκη με ποσοστό 7,8%, η Δυτική & Κεντρική Μακεδονία με 6,52%, η Θεσσαλία με 5,03% και η Ήπειρος με 1,03% για την οινική περίοδο 2002/03.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.3: «Παραγωγή, κατανάλωση, εισαγωγές & εξαγωγές οίνου στην Ελλάδα, 1988-2003»

Ποσότητα σε 000 HL

Πηγή Στοιχείων Διαγράμματος: ***ICAP, ΚΛΑΔΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ – ΟΙΝΟΠΟΙΙΑ, 2004***

Αναφορικά με την εξέλιξη της εγχώριας κατανάλωσης και αυτή χαρακτηρίζεται από πτωτική τάση κατά την περίοδο 1988-2003 (πίνακας 3.6) με μεμονωμένες εξαιρέσεις τις οινικές περιόδους 1993-94 και 1995-96, όπου τα επίπεδα κατανάλωσης προσέγγισαν τα αντίστοιχα της παραγωγής (βλέπε διάγραμμα 3.3). Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι η εγχώρια κατανάλωση κατά την περίοδο 1988-2003 σημείωσε μείωση της τάξης του 27,38%. Επίσης πτωτική τάση παρουσιάζουν και οι εξαγωγές κατά τις περιόδους 2001-02 και 2002-03, έπειτα από μία μάλλον

σταθερή πορεία που σημείωσαν κατά την περίοδο 1990-2001 (βλέπε διάγραμμα 3.3). Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι οι εξαγωγές της Ελλάδας κατά την περίοδο 1988-2003 μειώθηκαν κατά 61,36%. Αντίθετη πορεία ακολούθησαν οι εισαγωγές κατά την ίδια περίοδο οι οποίες αυξήθηκαν κατά 700%. Όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 3.3, η κατακόρυφη αύξηση ήταν περισσότερο αποτέλεσμα των δύο τελευταίων οινικών περιόδων (2002 & 2003), καθώς στο προηγούμενο χρονικό διάστημα παρουσίασαν αξιοσημείωτη σταθερότητα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.6: «Παραγωγή, κατανάλωση, εισαγωγές και εξαγωγές οίνου στην Ελλάδα, 1988-2003»

ΟΙΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΕΓΧΩΡΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ
1988-89	4345	3396	23	792
1989-90	4532	3198	56	1207
1990-91	3526	2623	60	720
1991-92	4016	2595	83	601
1992-93	4050	2860	58	533
1993-94	3378	3124	59	620
1994-95	3051	2348	50	641
1995-96	3875	3200	50	650
1996-97	4105	2636	60	700
1997-98	3980	2611	60	670
1998-99	3826	2958	50	670
1999-00	3680	2868	60	700
2000-01	3558	2747	70	750
2001-02	3475	2942	114	320
2002-03	3098	2466	184	306

Ποσότητα σε 000 HL

Πηγή Στοιχείων Πίνακα: ***ICAP, ΚΛΑΔΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ – ΟΙΝΟΠΟΙΙΑ, 2004***

3.3.1 ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Με βάση το θεσμικό πλαίσιο που ισχύει στην Ευρωπαϊκή Ένωση το οποίο χρησιμοποιεί ως κριτήριο διάκρισης των κρασιών την αμπελουργική ζώνη προέλευσης, η ελληνική οινοποιία δραστηριοποιείται στην παραγωγή των ακόλουθων τύπων κρασιού: Οίνοι Ποιότητας Παραγόμενοι σε Καθορισμένη Περιοχή ή V.Q.P.R.D., Επιτραπέζιοι και Τοπικοί Οίνοι και Βιολογικής Καλλιέργειας Οίνος.

Α. Οίνοι Ποιότητας Παραγόμενοι σε Καθορισμένη Περιοχή

Οι Οίνοι Ποιότητας Παραγόμενοι σε Καθορισμένη Περιοχή είναι γνωστοί και ως κρασιά Ονομασίας Προέλευσης, τα οποία διακρίνονται στην Ελλάδα στα Ονομασίας Προελεύσεως Ελεγχόμενης (Ο.Π.Ε.) και στα Ονομασίας Προελεύσεως

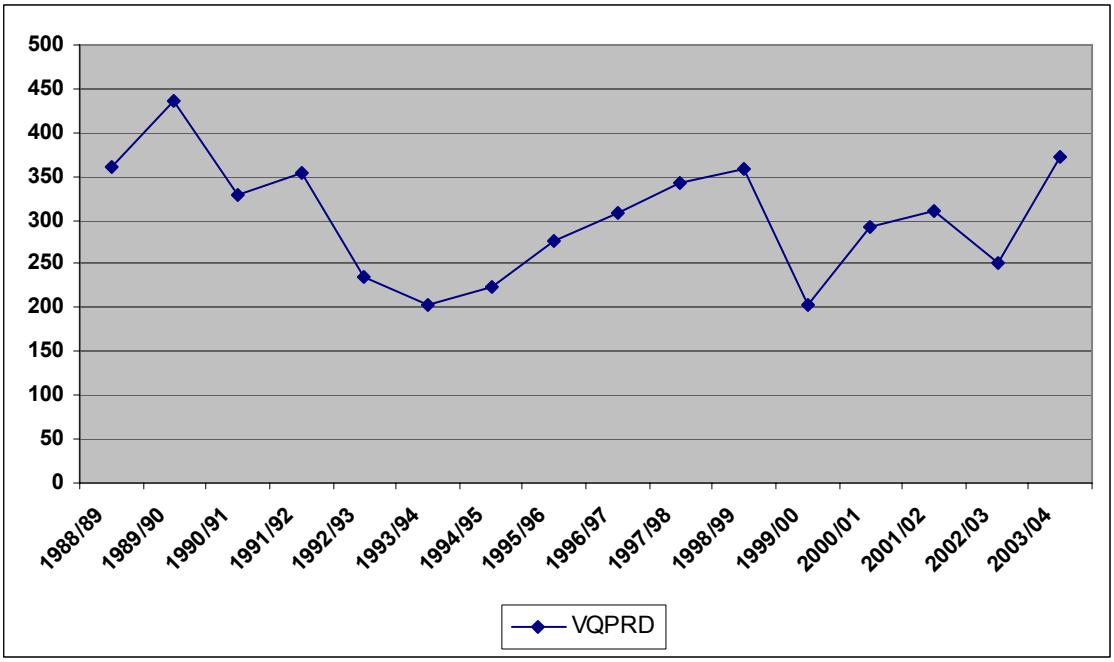
Ανωτέρας Ποιότητας (Ο.Π.Α.Π.) (ICAP, 2004). Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις των κρασιών Ονομασίας Προέλευσης το 2003 ανήρθαν στο 20% περίπου των συνολικών αμπελουργικών εκτάσεων. Το βασικό χαρακτηριστικό τους είναι ότι σε ποσοστό της τάξης του 74,3% συγκεντρώνονται στις περιφέρειες της Πελοποννήσου, του Νότιου Αιγαίου, της Κρήτης και του Βόρειου Αιγαίου, ενώ απουσιάζουν εντελώς από τις περιφέρειες της Αττικής, της Στερεάς Ελλάδας και της Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης δεν έχουν καλλιεργούνται οι συγκεκριμένες ποικιλίες (βλέπε πίνακα 3.7).

Ειδικότερα, στην περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας στα παραγόμενα κρασιά τύπου ΟΠΑΠ περιλαμβάνονται το Αμύνταιο, η Γουμένισσα, η Νάουσα και οι Πλαγιές Μελιτώνα, ενώ οι καλλιεργούμενες ποικιλίες εντοπίζονται χωρικά στην Νάουσα, την Γουμένισσα, το Αμύνταιο και την Χαλκιδική (www.greekwine.gr/frames/regions/macthrac/index.html στις 17/05/07), (ICAP, 2004). Στην περιφέρεια της Ηπείρου ο κατάλογος των παραγόμενων κρασιών τύπου V.Q.P.R.D. περιλαμβάνει αποκλειστικά το κρασί που παράγεται στην περιοχή Ζίτσα. Στην περιφέρεια των Ιόνιων Νησιών, οι καλλιεργούμενες ποικιλίες οίνων ονομασίας προέλευσης εντοπίζονται στην Κεφαλονιά, όπου παράγεται η Ρομπόλα (τύπου ΟΠΑΠ) και Μαυροδάφνη και Μοσχάτο (τύπου ΟΠΕ) (www.greekwine.gr/frames/regions/ipion/index.html στις 17/05/07), (ICAP, 2004). Στην περιφέρεια της Θεσσαλίας, στις περιοχές της Αγχίαλου, της Ραψάνης και στην Λίμνη Πλαστήρα παράγονται αντίστοιχα η Αγχίαλος, η Ραψάνη και το Μεσενικόλα κρασιά τα οποία συμπεριλαμβάνονται στην κατηγορία των ΟΠΑΠ (www.greekwine.gr/frames/regions/thessa/index.html στις 17/05/07) (ICAP, 2004). Νοτιότερα στην περιφέρεια του Νότιου Αιγαίου, παράγεται ο Ασύρτικος Οίνος στην Σαντορίνη, ενώ στην Πάρο και την Ρόδο παράγεται Μανδηλάρι και Μοσχάτο (τύπου ΟΠΑΠ και ΟΠΕ αντίστοιχα). Στο Βόρειο Αιγαίο, κρασί Ονομασίας Προέλευσης παράγεται στην Σάμο και την Λήμνο. Στην Σάμο παράγεται Μοσχάτο Λευκό Γλυκό (τύπου ΟΠΕ) ενώ στην Λήμνο παράγεται Μοσχάτο Αλεξάνδρειας (τύπου ΟΠΑΠ) και γλυκό Μοσχάτο Αλεξάνδρειας (τύπου ΟΠΕ) (www.greekwine.gr/frames/regions/aegean/index.html στις 17/05/07), (ICAP, 2004). Στην περιφέρεια της Κρήτης, η παραγωγή οίνων Ονομασίας Προέλευσης εντοπίζεται στις Αρχάνες, τις Δάφνες, τα Πεζά και την Σητεία, όπου παρασκευάζονται αντίστοιχα οι ΟΠΑΠ ποικιλίες Κοτσιφάλι και Λιάτικο, Λιάτικο, Βηλανά και Κοτσιφάλι, και Λιάτικο (www.greekwine.gr/frames/regions/crete/index.html στις 17/05/07) (ICAP, 2004).

Τέλος, στην περιφέρεια της Πελοποννήσου, η Νεμέα, η Μαντινεία και η Πάτρα φημίζονται για την παραγωγή Αγιωργήτικου, Μοσχοφίλερου και Ροδίτη αντίστοιχα (τύπου ΟΠΑΠ), με την τελευταία να παράγει παράλληλα Μοσχάτο και Μαυροδάφνη (τύπου ΟΠΕ) (www.greekwine.gr/frames/regions/pelopo/index.html στις 17/05/07) (ICAP, 2004).

Όπως φαίνεται και από το διάγραμμα 3.4, το ύψος της παραγωγής των οίνων Ονομασίας Προέλευσης διαχρονικά παρουσιάζει σημαντικές μεταπτώσεις και δεν σημειώνει σταθερή πορεία. Κατά τις οινικές περιόδους 1993/94 και 1999/00 παρουσίασε τις χαμηλότερες τιμές της, ενώ κατά τις περιόδους 1989/90 και 2003/04 παρουσίασε τις υψηλότερες τιμές. Τα τελευταία χρόνια ωστόσο σημειώνει σημαντική ανάκαμψη και εμφανίζει αυξητικές τάσεις.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.4: «Διαχρονική εξέλιξη της παραγωγής V.Q.P.R.D στην Ελλάδα, 1988-2003»

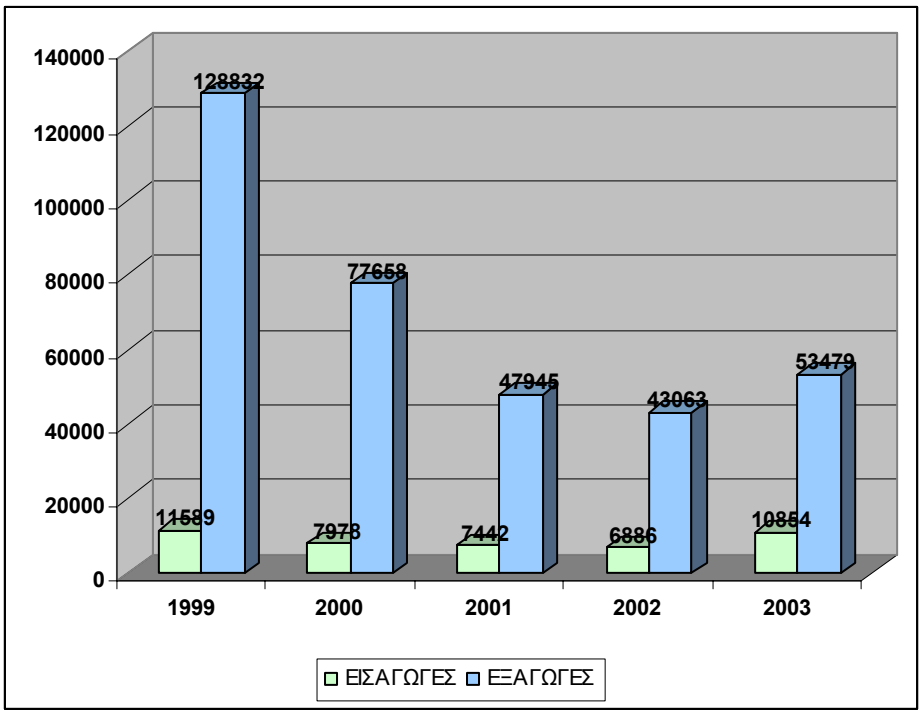
Ποσότητα σε 000 HL

Πηγή Στοιχείων Διαγράμματος: ***ICAP, ΚΛΑΔΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ – ΟΙΝΟΠΟΙΙΑ, 2004***

Αναφορικά με την εξέλιξη των ελληνικών εισαγωγών οίνου τύπου V.Q.P.R.D. όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 3.5, μετά από συνεχή σταδιακή μείωση που σημείωσε κατά την περίοδο 1999-2002, το 2003 αυξήθηκε κατακόρυφα προσεγγίζοντας τα αντίστοιχα επίπεδα της περιόδου 1999. Όσον αφορά στις εξαγωγές του συγκεκριμένου τύπου οίνου, η εξέλιξη που σημειώθηκε κατά την ίδια

περίοδο ήταν μάλλον παρεμφερής. Ειδικότερα, οι ελληνικές εξαγωγές την περίοδο 1999-2002 σημείωσαν κατακόρυφη πτώση της τάξης του 66,57%, ενώ ως σημάδι ανάκαμψης μπορούν θεωρηθούν οι επιδόσεις του έτους 2003 όπου σημειώθηκε αύξηση της τάξης του 24,18%.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.5: «Διαχρονική εξέλιξη των εισαγωγών - εξαγωγών V.Q.P.R.D. στην Ελλάδα, 1999-2003»

Ποσότητα σε 000 HL

Πηγή Στοιχείων Διαγράμματος: ***ICAP, ΚΛΑΔΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ – ΟΙΝΟΠΟΙΙΑ, 2004***

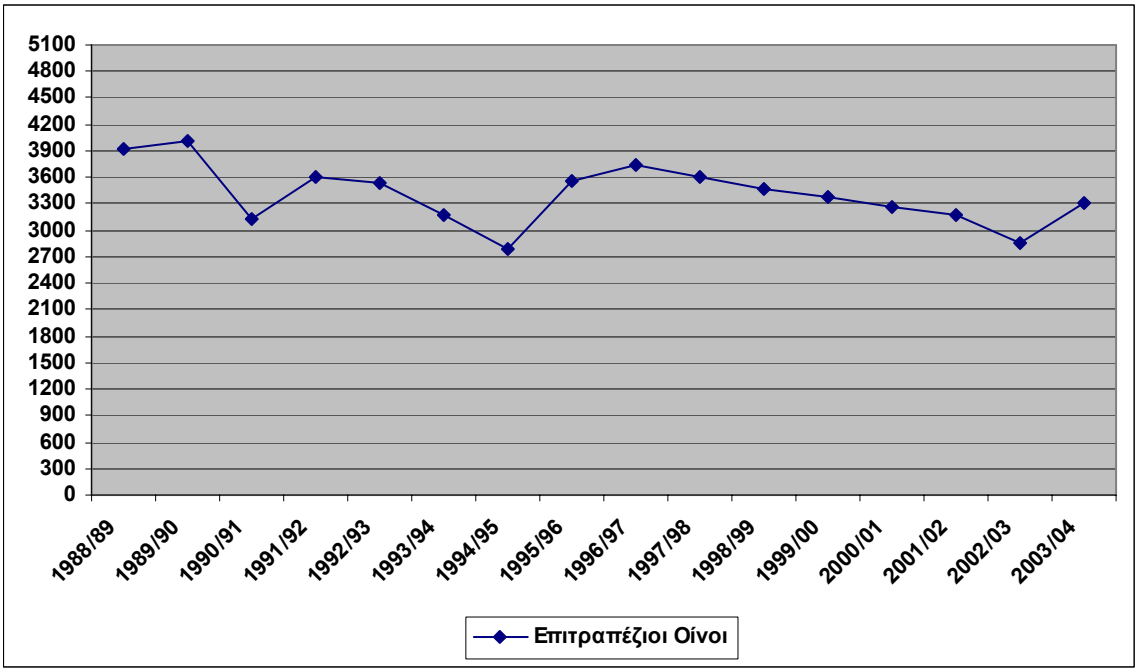
Β. Επιτραπέζιοι Οίνοι – Τοπικοί Οίνοι

Οι Επιτραπέζιοι Οίνοι, εξαιρουμένων των γλυκών και αφρώδων οίνων, προέρχονται από περιοχές και ποικιλίες που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις για να χαρακτηριστούν Ονομασίας Προέλευσης (ICAP, 2004). Η παραγωγή της συγκεκριμένης κατηγορίας κρασιού είναι ευρέως διαδεδομένη, καθώς έχουν καταγραφεί καλλιεργούμενες εκτάσεις στο σύνολο των περιφερειών της χώρας, οι οποίες μάλιστα αποτελούν το 81% των καλλιεργούμενων εκτάσεων (βλέπε πίνακα 3.7). Η παραγωγή των τοπικών οίνων ακολουθεί αυστηρότερες προδιαγραφές από τους κοινούς Επιτραπέζιους Οίνους, γεγονός που τους διαφοροποιεί.

Όπως γίνεται φανερό από το διάγραμμα 3.6, η παραγωγή των επιτραπέζιων οίνων την περίοδο 2003/04 είναι αισθητά χαμηλότερη αυτής της περιόδου 1988/89.

Ωστόσο, είναι αρκετά υψηλότερη από την παραγωγή της περιόδου 1994/95 οπότε και σημείωσε την χαμηλότερη τιμή της.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.6: «Διαχρονική εξέλιξη της παραγωγής Επιτραπέζιων Οίνων, 1988-2003»

Ποσότητα σε 000 HL

Πηγή Στοιχείων Διαγράμματος: ***ICAP, ΚΛΑΔΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ – ΟΙΝΟΠΟΙΙΑ, 2004***

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.7: «Απογραφή αμπελουργικών εκτάσεων ανά περιφέρεια (2003)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	VQPRD	ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΟΙ ΟΙΝΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
Ανατολική Μακεδονία - Θράκη	0	1.787	1.787
Κεντρική Μακεδονία	1.147	3.177	4.324
Δυτική Μακεδονία	650	1.597	2.247
Θεσσαλία	568	4.186	4.754
Ηπειρος	140	731	871
Ιόνια Νησιά	331	3.361	3.692
Δυτική Ελλάδα	1.148	9.899	11.047
Στερεά Ελλάδα	0	8.625	8.625
Πελοπόννησος	3.701	9.544	13.245
Αττική	0	11.525	11.525
Βόρειο Αιγαίο	2.263	555	2.818
Νότιο Αιγαίο	3.213	2.332	5.545
Κρήτη	2.346	7.968	10.314
ΣΥΝΟΛΟ	**15.507**	**65.287**	**80.794**

Εκτάσεις: σε εκτάρια (1 εκτάριο = 10 στρέμματα)

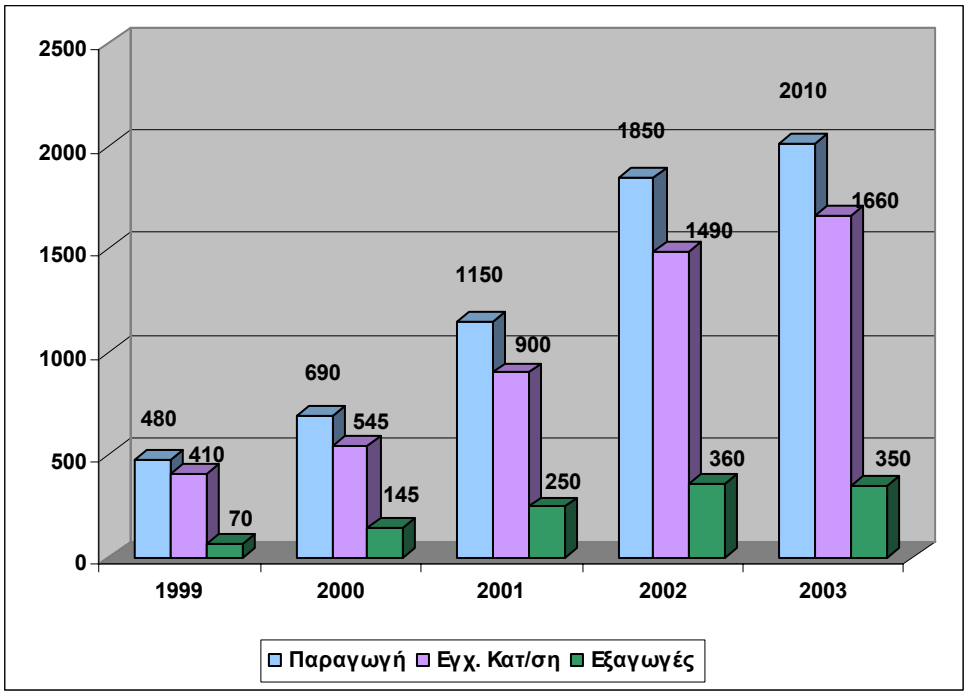
Πηγή Πίνακα: ***ICAP, ΚΛΑΔΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ – ΟΙΝΟΠΟΙΙΑ, 2004, σελ. 2***

Γ. Κρασί Βιολογικής Καλλιέργειας

Με τον όρο Βιολογικά Προϊόντα *«...εννοούνται τα προϊόντα που καλλιεργούνται ή παράγονται, μεταφέρονται και διανέμονται χωρίς την χρήση συνθετικών ζιζανιοκτόνων και παρασιτοκτόνων, τεχνητής ακτινοβολίας ή ορμονών και έχουν πιστοποιηθεί ως τέτοια από τους αρμόδιους Οργανισμούς Πιστοποίησης»* (ICAP, 2004, σελ. 4). Η Ελλάδα συγκριτικά με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες κατέχει ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά βιολογικά καλλιεργούμενης έκτασης, το οποίο το 1998 ανήλθε στο 0,44% του συνόλου των καλλιεργούμενων εκτάσεων και το 2002 στο 0,9%, σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Γεωργίας. Ωστόσο, από το 1993 μέχρι και το 2002, ο απόλυτος αριθμός βιολογικά καλλιεργούμενων στρεμμάτων έχει αυξηθεί κατά 4079,38% φανερώνοντας την τάση των παραγωγών για στροφή προς τις μη συμβατικές μεθόδους καλλιέργειας. Σε αυτή την μεταστροφή έχει συντελέσει σίγουρα η υψηλότερη τιμή που λαμβάνουν στην αγορά τα βιολογικά προϊόντα και η θετικότερη αποδοχή τους από τους καταναλωτές, ειδικά στο εξωτερικό. Σύμφωνα με στοιχεία του έτους 2002, οι περιφέρειες της Πελοποννήσου, της Δυτικής Ελλάδας και της Κεντρικής Μακεδονίας συγκεντρώνουν το 54% περίπου των βιολογικά καλλιεργούμενων εκτάσεων, ενώ οι νομοί Λακωνίας, Αιτωλοακαρνανίας και Χαλκιδικής συγκεντρώνουν τις περισσότερες βιολογικά καλλιεργούμενες εκτάσεις (ICAP, 2004).

Αναφορικά με την καλλιέργεια σταφυλιού για την παραγωγή βιολογικού κρασιού, σύμφωνα με στοιχεία του έτους 2002, οι καλλιεργούμενες εκτάσεις ανήλθαν στο 7,9% του συνόλου των βιολογικά καλλιεργούμενων εκτάσεων, ποσοστό αρκετά σημαντικό εάν αναλογιστεί κανείς ότι το 54,3% των τελευταίων διατίθεται για την καλλιέργεια ελιάς για την παραγωγή βιολογικού ελαιόλαδου. Η βιοκαλλιέργεια αμπελιού έχει σημειώσει θεαματική αύξηση, καθώς από το 950 στρέμματα που καλλιεργούνταν το 1994, το 2002 είχαν αυξηθεί στα 25.499. Αντίστοιχα, θεαματική είναι και η αύξηση της παραγωγής βιολογικού κρασιού, η οποία από τους 480 τόνους του έτους 1999 ανήλθε στους 2.010 τόνους το 200, σημειώνοντας αύξηση της τάξης του 318,75%. Για την ίδια χρονική περίοδο η εσωτερική κατανάλωση βιολογικού κρασιού κυμάνθηκε σε ποσοστά λίγο υψηλότερα του 80%, ενώ οι εξαγωγές σημείωσαν μικρή αύξηση από 14,56% σε 17,41% (βλέπε διάγραμμα 3.7).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.7: «Παραγωγή, εγχώρια κατανάλωση και εξαγωγές βιολογικού κρασιού, 1999-2003»

Ποσότητα σε τόνους

Πηγή Στοιχείων Διαγράμματος: ***ICAP, ΚΛΑΔΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ – ΟΙΝΟΠΟΙΙΑ, 2004***

3.4 Η ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΙΝΟΥ ΣΕ ΤΡΙΤΕΣ ΧΩΡΕΣ

Όπως έγινε φανερό, το συντριπτικό μέρος της παγκόσμιας παραγωγής κρασιού προέρχεται από τον Παλαιό Κόσμο με τις χώρες της Γαλλίας, της Ισπανίας και της Ιταλίας να κατέχουν τα πρωτεία. Η παραγωγή κρασιού στην Ευρώπη είναι μία διαδικασία με έντονα στοιχεία από την παράδοση κάθε κράτους που οι ρίζες της προσδιορίζονται πολύ βαθιά στους αιώνες. Ωστόσο τα τελευταία τριάντα χρόνια περίπου, από τις αρχές της δεκαετίας του ’80, οι χώρες του Νέου Κόσμου, όπως οι ΗΠΑ, η Αυστραλία, η Νέα Ζηλανδία κλπ., αξιοποιώντας τις δυνατότητες που παρέχει η τεχνολογία τροφίμων, έχουν σημειώσει σημαντική πρόοδο στον τομέα παραγωγής κρασιού με αποτέλεσμα πλέον τα κρασιά του Νέου Κόσμου να ανταγωνίζονται στις διεθνείς αγορές τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά. Στις υποενότητες που ακολουθούν θα παρουσιαστούν συνοπτικά τα βασικά χαρακτηριστικά του κλάδου παραγωγής κρασιού στις πιο σημαντικές χώρες του Νέου Κόσμου.

3.4.1 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΗΠΑ

Οι ΗΠΑ κατέχουν σημαντική θέση στην διεθνή αγορά του κρασιού, καθώς παράγουν το 9% της παγκόσμιας παραγωγής αυτού. Μέχρι και το τέλος της δεκαετίας του '60, η παραγωγή και διάθεση του στους καταναλωτές ελεγχόταν από τις κρατικές υπηρεσίες και θεωρούνταν κατακριτέα. Ωστόσο, κατά την διάρκεια των τελευταίων 40 ετών η παραγωγή και η κατανάλωση κρασιού έχουν αυξηθεί με ιλιγγιώδη ρυθμό, λόγω της σύνδεσης της κατανάλωσης κρασιού με υψηλότερο βιοτικό επίπεδο και της κατανάλωσης του με θετικές για την υγεία επιπτώσεις (Johnson H., 2003), με αποτέλεσμα οι ΗΠΑ σήμερα να έρχονται τέταρτες σε σχετική κατάταξη ακολουθώντας τις ευρωπαϊκές χώρες με μακρά παράδοση στο κρασί. Η αύξηση στην παραγωγή συνοδεύτηκε παράλληλα και από συνεχή αύξηση των εξαγωγών προς τρίτες χώρες, γεγονός που φανερώνει την δυναμική του κλάδου για την οικονομία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.8: «Παραγωγή και εξαγωγές κρασιού από τις ΗΠΑ»

ΕΤΟΣ	Παραγωγή κρασιού σε εκατομ. λίτρα	Εξαγωγές κρασιού σε εκατομ. λίτρα	Αξία εξαγωγών σε εκατομ.$	Αξία εξαγωγών σε εκατομ.€[17]
1993	1585	132,2	182	135,41
1994	1755	133,4	196	145,82
1995	1867	147	241	179,30
1996	1888	179,7	326	242,54
1997	2200	227,1	425	316,20
1998	2050	272,3	537	399,52
1999	1905	285,2	548	407,71
2000	2330	294,2	547	406,96
2001	2380	303,9	541	402,50
2002	2300	282,1	549	408,45
2003	2350	349,7	621	462,02

Πηγή:

www.wineinstitute.org/communications/statistics/wine_production_key_facts.htm,

στις 23/05/2007.

Όπως φαίνεται και στον πίνακα 3.8, μεταξύ των ετών 1993 – 2003 ο όγκος της παραγωγής αυξήθηκε κατά 48% περίπου, ο όγκος των εξαγωγών κατά 165,4% και η αξία των εξαγωγών σε εκατομμύρια ευρώ αυξήθηκε κατά 241%. Ωστόσο, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι οι κύριες περιοχές παραγωγής κρασιού

[17] Η μετατροπή της αξίας των εξαγωγών σε € έγινε με τα δεδομένα του www.fxtop.com, στις 28/05/07

εντοπίζονται μόλις σε τέσσερις πολιτείες, αυτές της Καλιφόρνιας, την Νέας Υόρκης, του Όρεγκον και της Ουάσιγκτον (www.wineonline.ie/library/usa.htm, στις 23/05/07). Εάν μάλιστα λάβουμε υπόψη το γεγονός ότι στην πολιτεία της Καλιφόρνια παράγεται το 90% της παραγωγής του κρασιού των ΗΠΑ είναι προφανές ότι η βιομηχανία παραγωγής κρασιού στηρίζεται σχεδόν αποκλειστικά στους αμπελώνες της εν λόγω πολιτείας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.9: «Η παραγωγή κρασιού στην Καλιφόρνια και τις υπόλοιπες πολιτείες των ΗΠΑ»

ΕΤΟΣ	Παραγωγή Καλιφόρνιας σε χιλιάδες λίτρα	Παραγωγή ΗΠΑ σε χιλιάδες λίτρα	% Συμμετοχής Καλιφόρνιας στην συνολική παραγωγή των ΗΠΑ
1995	1.500,82	1.651,99	90,85
1996	1.581,46	1.739,11	90,94
1997	1.827,84	2.019,45	90,51
1998	1.677,18	1.867,69	89,80
1999	1.698,98	1.900,04	89,42
2000	2.134,70	2.329,99	91,62
2005	2.049,81	2.287,08	89,63

Πηγή:

www.wineinstitute.org/communications/statistics/wine_production_key_facts.htm,

στις 23/05/2007

Παρά την μεγάλη άνοδο που σημείωσε η παραγωγή τα τελευταία 15 χρόνια, οι ανάγκες της εσωτερικής αγοράς (περίπου το 21% της κατανάλωσης στο εσωτερικό των ΗΠΑ) ικανοποιούνται σε μεγάλο βαθμό από τις εισαγωγές κρασιού από τρίτες χώρες. Οι τύποι κρασιού που προέρχονται από την Δυτική Ευρώπη, κυρίως από Γαλλία, την Ιταλία, την Ισπανία και την Γερμανία, αποτελούν το κύριο όγκο των εισαγωγών (70%, ενώ το υπόλοιπο 30% καλύπτεται από εισαγωγές από την Λατινική Αμερική, την Αυστραλία και την Νότια Αφρική (Economic Research /service, USDA, 1997)

Τέλος, αναφορικά με την διάκριση των αμερικανικών κρασιών σε τυπικά και «ανώτερης» ποιότητας, τα οινοποιεία βασίζονται στις γεωγραφικές ονομασίες. Οι αμερικάνικοι αμπελώνες (American Viticultural Areas – AVA's) καθορίζονται από Γραφείο Αλκοόλ, Καπνού και Όπλων έπειτα από απαίτηση των παραγωγών κάθε περιοχής. Η περιοχή πρέπει να παράγει πρώτη ύλη με σαφή χαρακτήρα, ο οποίος διαμορφώνεται από το κλίμα, την έδαφος, την κλίση και το υψόμετρο. Ο θεσμός

αυτός που εισάχθηκε το 1982 σήμερα αριθμεί περισσότερες από 100 περιοχές στις ΗΠΑ (Economic Research /service, USDA, 1997).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.10: «Καλλιεργούμενες εκτάσεις – παραγωγή κρασιού στην Αυστραλία, 2000-2006»

ΕΤΟΣ	ΚΑΛ/ΝΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ (σε εκτάρια)	ΠΑΡΑΓΩΓΗ (εκατομμύρια λίτρα)	% ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
2000	110623	859	-
2001	130602	1077	25,38
2002	143373	1220	13,28
2003	142795	1086	-10,98
2004	150561	1471	35,45
2005	153205	1433	-2,58
2006	158207	1429	-0,28

Πηγή Στοιχείων πίνακα: http://www.wineaustralia.com/australia στις 22/05/07

3.4.2 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ

Όπως συνέβη και με την περίπτωση των υπολοίπων κρασιών του Νέου Κόσμου, μέχρι και τις αρχές της δεκαετίας του ’80 τα αυστραλέζικα κρασιά ήταν άγνωστα στο παγκόσμιο επίπεδο. Το στοιχείο που ουσιαστικά τα έκανε να ξεχωρίσουν και να κατακλύσουν μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα τις διεθνείς αγορές ήταν τα καινοτόμα στοιχεία που προσθέσανε οι Αυστραλοί οινοποιοί στην διαδικασία παραγωγής κλασσικών τύπων κρασιού, όπως η ανάμιξη για παράδειγμα διαφορετικών ποικιλιών πρώτης ύλης που παράγονταν σε διαφορετικές περιοχές (Johnson H., 2003). Σήμερα, με παραγωγή η οποία την τελευταία πενταετία κυμαίνεται σταθερά πάνω από τα 1000 εκατομμύρια λίτρα, η Αυστραλία αποτελεί μία παγκόσμια δύναμη στην παραγωγή κρασιού, συνδυάζοντας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις παραδοσιακές τεχνικές με την νέα τεχνολογία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.11: «Αριθμός Οινοποιείων, κατανάλωση, εισαγωγές και εξαγωγές κρασιού στην Αυστραλία, 2002-2006»

ΕΤΟΣ	ΟΙΝΟΠΟΙΕΙΑ	ΚΑΤ/ΣΗ ΚΡΑΣΙΟΥ (σε εκατομ. λίτρα)	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ (σε εκατομ. λίτρα)	ΕΞΑΓΩΓΕΣ (σε εκατομ. λίτρα)
2002	1465	401	17	471
2003	1625	420	16	524
2004	1798	436	22	643
2005	1899	452	21	702
2006	2008	458	30	758

Πηγή Στοιχείων πίνακα:

Australian Government – Australian Wine and Brandy Corporation, February 2007: "Australian wine sector at a glance, 2006", στην ηλεκτρονική διεύθυνση http://www.wineaustralia.com/australia στις 22/05/07

Όπως φαίνεται και από τον πίνακα 3.11, η συνολική παραγωγή κρασιού μεταξύ των ετών 1999-2005 έχει αυξηθεί κατά 66,64%. Παράλληλα, σημαντική αύξηση έχει σημειωθεί στον αριθμό των οινοποιών, ενδεικτική της άνθησης που γνωρίζει ο κλάδος (βλέπε πίνακα 3.11). Όσον αφορά στην παραγωγή αυτή έχει καθαρά εξαγωγικό προσανατολισμό κάτι που φαίνεται και στους πίνακες 3.11 & 3.12, καθώς ποσοστό μεγαλύτερο του 40% της συνολικής παραγωγής κατέληξε σε τρίτες χώρες την περίοδο 2002-2006, με τις αγορές της Αγγλίας και των ΗΠΑ να αποτελούν τους κύριους αποδέκτες των εξαγωγών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.12: «Καλλιεργούμενες εκτάσεις, παραγωγή και % εξαγωγών επί της συνολικής παραγωγής στην Αυστραλία, 2000-2006»

ΕΤΟΣ	ΚΑΛ/ΝΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ (σε εκτάρια)	ΠΑΡΑΓΩΓΗ (εκατομμύρια λίτρα)	% ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	% ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΕΠΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
2000	110623	859	-	-
2001	130602	1077	25,38	-
2002	143373	1220	13,28	38,61
2003	142795	1086	-10,98	48,25
2004	150561	1471	35,45	43,71
2005	153205	1433	-2,58	48,99
2006	158207	1429	-0,28	53,04

Πηγή Στοιχείων: http://www.wineaustralia.com/australia στις 22/05/07

Όσον αφορά στην δομή του κλάδου τα τελευταία χρόνια παρατηρείται η απορρόφηση μικρών και μεσαίων οινοποιητικών μονάδων από μεγάλες εταιρίες που δραστηριοποιούνται στον κλάδο, ενώ γίνονται προσπάθειες για την διαμόρφωση ενός συστήματος ονομασίας – κατηγοριοποίησης των κρασιών το οποίο θα στηρίζεται στην γεωγραφική προέλευση (Johnson H., 2003), προκειμένου οι παραγωγοί να εκμεταλλευτούν τα σημαντικά πλεονεκτήματα που αυτό εξασφαλίζει.

3.4.3 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΖΗΛΑΝΔΙΑΣ

Η Νέα Ζηλανδία αποτελεί σήμερα μία από τις χώρες με ισχυρή παρουσία στην παγκόσμια παραγωγή κρασιού. Οι ιδανικές κλιματικές συνθήκες που επικρατούν στην χώρα σε συνδυασμό με την αξιοποίηση της τεχνολογίας, έχουν

επιτρέψει την παραγωγή διαφόρων τύπων κρασιού οι οποίοι συναγωνίζονται σε ποιοτικά χαρακτηριστικά αντίστοιχα ευρωπαϊκά και παράλληλα φέρουν και στοιχεία ενδεικτικά της προέλευσης τους. Ωστόσο μέχρι την δεκαετία του '60 η παραγωγή κρασιού στην Νέα Ζηλανδία ήταν εξαιρετικά περιορισμένη, καθώς οι αυστηρές κοινωνικές νόρμες απαγόρευαν την κατανάλωση του σε δημόσιους χώρους. Οι πρώτες αξιόλογες προσπάθειες για την καλλιέργεια κλασσικών ευρωπαϊκών ποικιλιών στην χώρα ξεκίνησαν την δεκαετία του '70, αλλά η πρώτη διεθνής αναγνώριση των νεοζηλανδικών κρασιών έλαβε χώρα στα μέσα της δεκαετίας του '80 από Άγγλους δοκιμαστές κρασιού (Johnson H., 2003).

Η άνθηση που γνωρίζει ο κλάδος παραγωγής κρασιού στην Νέα Ζηλανδία οδήγησε στον τριπλασιασμό των οινοποιείων, τον διπλασιασμό των καλλιεργούμενων εκτάσεων και τον πενταπλασιασμό των εξαγωγών (βλέπε πίνακα 3.13). Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι αν και ο συνολικός όγκος της παραγωγής δεν σημείωσε ανάλογη αύξηση (μόλις 10%), οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 380% ενώ η αξία των εξαγωγών κατά 816%. Εάν συγκριθούν τα μεγέθη αυτά με τα αντίστοιχα των εισαγωγών, παρατηρούμε ότι μπορεί ο όγκος των τελευταίων να αυξήθηκε σε μεγαλύτερο ποσοστό ωστόσο η χρηματική αξία τους υπολείπεται σημαντικά. Αυτή η διαφορά αποκαλύπτει ότι τα κρασιά της Νέας Ζηλανδίας τυγχάνουν θετικής ανταπόκρισης και απολαμβάνουν υψηλές τιμές πώλησης στην διεθνή αγορά.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.13: «Περιληπτικά Στατιστικά Στοιχεία από την βιομηχανία παραγωγής κρασιού στην Νέα Ζηλανδία»

	1990	**2000**	**% ΜΕΤΑΒΟΛΗ**
Αριθμός οινοποιείων	131	358	173
Συνολική έκταση αμπελώνων σε εκτάρια	5800	12194	110
Συνολική καλλιεργούμενη έκταση σε εκτάρια	4880	9752	100
Μέση απόδοση (τόννοι / εκτάριο)	14,4	8,9	62
Παραγωγή κρασιού (εκατομμύρια λίτρα)	54,4	60,1	10
Εξαγωγές κρασιού (εκατομμύρια λίτρα)	4	19,2	380
Αξία εξαγωγών (εκατομμύρια $)	18,4	168,6	816
Αξία εξαγωγών (εκατομμύρια €)[18]	9.82	89,89	816
Εσωτερική κατανάλωση (εκατομμύρια λίτρα)	39,2	40	2
Εισαγωγές κρασιού (εκατομμύρια λίτρα)	4,5	28,6	535
Αξία εισαγωγών (εκατομμύρια $)	27,8	127,3	358
Αξία εξαγωγών (εκατομμύρια €)	14,84	67,94	358

Πηγή:

[18] Η μετατροπή της αξίας των εξαγωγών σε € έγινε με τα δεδομένα του www.fxtop.com, στις 29/09/07

3.4.4 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΧΙΛΗΣ

Τα διαρθρωτικά προβλήματα που αντιμετώπισαν οι οικονομίες των κρατών της Κεντρικής και Λατινικής Αμερικής στις αρχές του 21ου αιώνα, είχαν αναπόφευκτα επιπτώσεις και στον τομέα παραγωγής και εμπορίας κρασιού, χωρίς ωστόσο να αντιστρέψουν το θετικό κλίμα που είχε καλλιεργηθεί στις αρχές τις δεκαετίας του '90. Αν και όλα τα κράτη της Λατινικής Αμερικής έχουν σημαντική παράδοση στην παραγωγή κρασιού και αρκετές αναξιοποίητες δυνατότητες (Johnson H., 2003), η Αργεντινή και η Χιλή ξεχωρίζουν σε παγκόσμιο επίπεδο, με την τελευταία να αποτελεί τον 5ο μεγαλύτερο εξαγωγέα κρασιού και την 10η χώρα σε παραγωγή κρασιού παγκοσμίως (USDA, GAIN Report, 2005).

Ο κλάδος παραγωγής κρασιού στην Χιλή είναι αρκετά σημαντικός για την εθνική οικονομία, καθώς σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες στην χώρα καλλιεργούνται 113.000 εκτάρια, απασχολούνται 8.000 παραγωγοί πρώτης ύλης και λειτουργούν 120 οινοποιεία (USDA, GAIN Report, 2005). Η αυξημένη ζήτηση για κρασί «καλής» ποιότητας – χαμηλής τιμής είναι αυτή που οδήγησε από το 1990 μέχρι και σήμερα στην αύξηση των καλλιεργούμενων κατά 74%, στην άνοδο της παραγωγής κατά 84% και στην άνοδο του όγκου των εξαγωγών κατά 1116% (βλέπε πίνακα.3.14). Ωστόσο, όπως είναι φανερό και από τα στοιχεία του πίνακα 6, το 71,5% της παραγωγής κρασιού στην Χιλή προορίζεται για εξαγωγή με κύριους αποδέκτες τις χώρες της Ευρώπης και την Β. Αμερική, και μόνο το 28,5% καταλήγει για κατανάλωση στην εσωτερική αγορά.

Εκτός από την κατακόρυφη αύξηση της παραγωγής, σημαντικά βήματα έχουν γίνει επίσης στον τομέα του τεχνολογικού εκσυγχρονισμού των οινοποιείων και στην επιμόρφωση των παραγωγών (USDA, GAIN Report, 2005). Παράλληλα, η εθνική βιομηχανία κρασιού η οποία ήταν προσανατολισμένη κυρίως στην παραγωγή «χύμα» κρασιού, τα τελευταία χρόνια επιθυμεί να δημιουργήσει ένα προϊόν υψηλότερης εμπορικής αξίας που να ταυτίζεται επίσης με την χώρα παραγωγής (Visser E. 2005). Για τον σκοπό αυτό επιχειρείται η αξιοποίηση τόσο των ευνοϊκών κλιματικών συνθηκών όσο και της ποικιλίας, με υψηλής εμπορική αξία Carmenere, η οποία έπειτα από την επιδημία της φυλλοξήρας που έπληξε την ευρωπαϊκή ήπειρο στις αρχές του προηγούμενου αιώνα ευδοκιμεί στην Χιλή, (Johnson H., 2003). Επίσης, οι προσπάθειες για την διάθεση βιολογικού κρασιού, αν και ακόμη βρίσκονται σε

πρώιμο στάδιο[19] (USDA, GAIN Report, 2005), ανταποκρίνονται στην σύγχρονη τάση που παρατηρείται στην αγορά της Ευρώπης και της Β. Αμερικής και είναι ενδεικτικές της προσπάθειας που καταβάλλεται για ανανέωση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.14: «Παραγωγή, Κατανάλωση και Εξαγωγές Κρασιού στην Χιλή»

ΕΤΟΣ	ΚΑΛ/ΝΗ ΕΚΤΑΣΗ (χιλιάδες εκτάρια)	ΠΑΡΑΓΩΓΗ (εκατομ. λίτρα)	κατά κεφαλήν ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ σε λίτρα	ΕΞΑΓΩΓΕΣ (εκατομ. λίτρα)	ΑΞΙΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ σε εκατομ. US $ (€)[20]
1982	105	603	52	8	11 (7,76)
1990	65	398	25	43	52 (36,67)
1992	62	370	17	74	119 (83,93)
1994	53	411	13	111	143 (100,85)
1996	56	481	16	185	294 (207,35)
1998	75	547	17	251	540 (380,84)
2000	104	679	15	276	585 (412,58)
2001	107	580	15	299	600 (423,16)
2002	109	574	15	356	610 (430,21)
2003	109	687	16	402	680 (479,58)
2004	111	653	16	475	845 (595,95)
2005 1/	113	731	17	523	930 (655,99)
1/ πρόβλεψη ΣΤΟΙΧΕΙΑ: SNA & CENTRAL BANK					

Πηγή:

USDA Foreign Agricultural Service, GAIN Report, *Chile Wine Annual 2005*

3.5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΣΥΝΟΨΗ

Το κρασί είναι ένα διατροφικό προϊόν με υψηλή εμπορική αξία για ένα σημαντικό αριθμό χωρών. Αν και μετρά χιλιάδες χρόνια παρουσίας, μόλις τα τελευταία σαράντα χρόνια περίπου ήρθε στο προσκήνιο, καθώς η κατανάλωση του συνδέθηκε με θετικές για την υγεία συνέπειες και την απόκτηση υψηλού κοινωνικού προφίλ. Η ανταπόκριση της βιομηχανίας παραγωγής κρασιού στην αύξηση της ζήτησης οδήγησε στην σταδιακή ανάπτυξη ενός αριθμού διαφόρων υπό-αγορών για κάθε τύπο οίνου, είτε απλού επιτραπέζιου είτε ποιοτικά διαφοροποιημένου, με εκείνα τα τμήματα της αγοράς στα οποία εντάσσονται οι ακριβοί τύποι οίνων να είναι διασπασμένα και να παρουσιάζουν μεγάλη διαφοροποίηση προϊόντος, σε αντίθεση με τα τμήματα εκείνα στα οποία ανήκουν κρασιά χαμηλότερης τιμής και ποιότητας που είναι περισσότερο ομογενοποιημένα.

[19] 32 οινοποιεία ασχολούνται με την παραγωγή βιολογικού κρασιού - μόλις το 1,7% των καλλιεργούμενων εκτάσεων
[20] Οι αριθμοί σε παρένθεση αντιπροσωπεύουν την αξία σε €

Από την παρουσίαση των βασικών χαρακτηριστικών της αγοράς του οίνου προκύπτουν δύο βασικά συμπεράσματα. Το πρώτο είναι η «παγκοσμιοποίηση» της αγοράς οίνου. Ενώ μέχρι και τα τέλη της δεκαετίας του 1960 οποιαδήποτε αναφορά στον οίνο και την αγορά του παρέπεμπε στις παραδοσιακές ευρωπαϊκές δυνάμεις του χώρου, την Γαλλία, την Ιταλία και την Ισπανία, η άνοδος των χωρών του Νέου Κόσμου και ειδικά των Η.Π.Α., της Χιλής, της Αυστραλίας και της Νέας Ζηλανδίας είναι αδιαμφισβήτητη. Οι συγκεκριμένες χώρες δεν περιορίζονται στον ρόλο του καταναλωτή και εισαγωγέα που κατείχαν μέχρι πρόσφατα, αλλά αξιοποιώντας στο έπακρο τις τεχνολογικές δυνατότητες παράγουν κρασιά αξιόλογα, που αν και υστερούν σε σχέση με τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά από άποψη ποιότητας, έχουν κατορθώσει να κερδίσουν σημαντική μερίδα του καταναλωτικού κοινού, κυρίως εξαιτίας της «διαφορετικότητας» τους από τα συνηθισμένα πλέον ευρωπαϊκά κρασιά και της και της ανταγωνιστικότητας τους από άποψη τιμής αγοράς. Το χάσμα μεταξύ ευρωπαϊκών και μη ευρωπαϊκών χωρών όσον αφορά την κυριαρχία στην αγορά του οίνου σταδιακά πλέον υποχωρεί.

Το δεύτερο συμπέρασμα που προκύπτει αναφέρεται στην ευρωπαϊκή αγορά και ειδικότερα στην νέα Κ.Ο.Α. οίνου. Τα μέτρα που είχαν ληφθεί στο πλαίσιο της Κ.Ο.Α. μέχρι και την αναθεώρηση της με τον κανονισμό 1493/99, είχαν οδηγήσει σε υπερπροσφορά οίνου, που υπερέβαινε κατά πολύ την ζήτηση των καταναλωτών, οδηγώντας την αγορά σε ανισορροπία εις βάρος των παραγωγών που έβλεπαν τις τιμές αγοράς να συμπιέζονται και τις ποσότητες να παραμένουν αδιάθετες, και των καταναλωτών που δεν απολάμβαναν κρασί υψηλής ποιότητας. Ωστόσο, το θεσμικό πλαίσιο που διαμορφώθηκε από τον νέο κανονισμό εστιάζει σε δύο σημεία στην εξισορρόπηση της αγοράς αφενός, μέσω του ελέγχου του δυναμικού παραγωγής και των μηχανισμών αγοράς, και στην ενίσχυση του εμπορικού προφίλ των ευρωπαϊκών κρασιών αφετέρου, μέσω των γεωγραφικών ενδείξεων προέλευσης που είναι ενδεικτικές της ποιότητας και των διατάξεων αναφορά με την συμμόρφωση των συνθηκών παραγωγής των κρασιών των τρίτων χωρών στα αντίστοιχα ευρωπαϊκά πρότυπα προκειμένου να διακινηθούν στην Κοινότητα. Αυτή η κίνηση ήταν μάλλον επιβεβλημένη, καθώς φέρνοντας σε αντιπαράθεση την ποιότητα με την ποσότητα, η Κοινότητα επιχειρεί να εκμεταλλευτεί προς όφελος της τις ανησυχίες του καταναλωτικού κοινού και να ενισχύσει την εμπορευσιμότητα των ευρωπαϊκών κρασιών.

Αναφορικά με την ελληνική περίπτωση μπορούν να γίνουν οι εξής παρατηρήσεις. Ο κλάδος αν και έχει σημειώσει πρόοδο τα τελευταία χρόνια, αξιοποιώντας τις ευκαιρίες που παρέχει το ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο, δεν έχει καταφέρει να τις κεφαλαιοποιήσει στην παγκόσμια αγορά οίνου, καθώς τα ελληνικά κρασιά δεν τυγχάνουν ιδιαίτερης προτίμησης εκτός ελληνικών συνόρων.

4. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ – ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Έχουν περάσει περισσότερα από πενήντα χρόνια από τότε που εφαρμόστηκε για πρώτη φορά η ΚΑΠ και μία πρόχειρη αποτίμηση δείχνει ότι αν και συνέβαλλε σημαντικά στην αλλαγή της εικόνας της ευρωπαϊκής υπαίθρου δεν πέτυχε όλους τους στόχους της. Οι κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες σε αρκετές περιπτώσεις οξύνθηκαν, η αλόγιστη εκμετάλλευση των φυσικών πόρων σε συνδυασμό με την χρήση χημικών ουσιών υποβάθμισαν το περιβάλλον, ενώ τα πρόσφατα διατροφικά σκάνδαλα έθεσαν υπό αμφισβήτηση την ποιότητα και την ασφάλεια των τροφίμων και συνεπώς προκάλεσαν ανησυχία στο καταναλωτικό κοινό.

Η αλλαγή προσανατολισμού και στόχων ήταν πλέον επιτακτική και πράγματι μετά από διαδοχικές αναθεωρήσεις η Ευρωπαϊκή Ένωση προχώρησε από την εφαρμογή της ΚΑΠ στην πολιτική Αγροτικής Ανάπτυξης. Σε σχέση με τις προγενέστερες πολιτικές, η τελευταία προσπαθεί να εντάξει στο πλαίσιο δράσης της όλες τις πιθανές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στην ύπαιθρο, η οποία πλέον «αποσυνδέεται» σε κάποιον βαθμό από την συμβατική γεωργία. Η πολιτική αγροτικής ανάπτυξης προσπαθεί να οδηγήσει στην ανάπτυξη της υπαίθρου προωθώντας μία σειρά εναλλακτικών μοντέλων μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και η προστασία και προώθηση των προϊόντων ανώτερης ποιότητας (γεωγραφικής ένδειξης και ονομασίας προέλευσης) με την ανάπτυξη σχετικού θεσμικού πλαισίου και προώθηση συναφών διεθνών εμπορικών συμφωνιών.

Μεταξύ των προϊόντων που εντάσσονται σε αυτό το καθεστώς είναι και το κρασί το οποίο έπειτα από σχετική νομοθεσία διακρίνεται σε «ποιοτικό» (Ο.Π.Α.Π. – Ο.Π.Ε.) και μη ποιοτικό. Ωστόσο, αυτές οι διακρίσεις δεν γίνονται κοινά αποδεκτές από όλα τα κράτη και προκαλούν ποικίλες αντιδράσεις, με κυριότερες αυτές που αφορούν το ρυθμιστικό πλαίσιο που θα διέπει το σύστημα των γεωγραφικών ενδείξεων, και αυτές που αφορούν την συζήτηση αναφορικά με την «ποιοτική» ανωτερότητα των συγκεκριμένων προϊόντων.

Στο γενικότερο πλαίσιο αυτού της συζήτησης, θα ήταν ενδιαφέρον να διερευνηθεί στην πράξη η συμβολή της παραγωγής οίνου τύπου ΟΠΑΠ στην ευρύτερη ανάπτυξη της ελληνικής υπαίθρου. Τα ερωτήματα που χρήζουν ιδιαίτερης σημασίας αναφορικά με αυτό το ζήτημα εστιάζουν στο οικονομικό αποτέλεσμα των οινοπαραγωγών διότι αυτό καθορίζει σημαντικά την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας, στην αγορά διάθεσης του προϊόντος και τις επιμέρους παραμέτρους που

αναπτύσσονται περιφερειακά αυτής διότι επηρεάζουν την διαμόρφωση ενδο-τοπικών, περιφερειακών, εθνικών και διεθνών δικτύων διάθεσης του προϊόντος, το είδος απασχόλησης που χρησιμοποιείται, την εξειδίκευση του προσωπικού, την εθνικότητα του στην περίπτωση των αλλοδαπών και την καταγωγή στην περίπτωση των Ελλήνων διότι αυτά συνδέονται με την αξιοποίηση του τοπικού ανθρώπινου κεφαλαίου, τον μηχανολογικό εξοπλισμό διότι είναι ενδεικτικός του ρόλου της παράδοσης και της τοπική γνώσης στην διαμόρφωση του τελικού προϊόντος, και τέλος στον ορισμό της ποιότητας του προϊόντος από τους παραγωγούς και κατά πόσο είναι εφικτό μία μάλλον αμφιλεγόμενη έννοια να αποτελέσει το συγκριτικό πλεονέκτημα όχι μόνο οινοποιητικών επιχειρήσεων αλλά και συγκεκριμένων περιοχών.

Με βάση αυτά, η ερευνητική διαδικασία θα στηριχτεί στην σύγκριση δύο περιοχών που εξειδικεύονται στην παραγωγή οίνου ΟΠΑΠ. Ειδικότερα, θα χρησιμοποιηθούν τεχνικές τόσο της ποσοτικής όσο και της ποιοτικής έρευνας, καθώς και δευτερογενή στοιχεία, προκειμένου να συγκεντρωθούν πληροφορίες και από τις δύο περιοχές που θα χρησιμοποιηθούν στην συνέχεια για την περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης σε κάθε περιοχή, την εξαγωγή απαντήσεων στα ερωτήματα που προαναφέρθηκαν την σύγκριση και την ανάδειξη διαφορών και ομοιοτήτων και την αξιολόγηση των συμπερασμάτων αναφορικά με τους στόχους του αναπτυξιακού μοντέλου που προωθείται από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Στην συνέχεια αναλύονται οι περιοχές έρευνας, οι ερευνητικές μέθοδοι και οι τεχνικές συλλογής των στοιχείων.

4.1 ΠΕΡΙΟΧΗ ΈΡΕΥΝΑΣ

Από την στιγμή που το κρασί τύπου ΟΠΑΠ επιλέχθηκε ως αντικείμενο έρευνας, οι πιθανές περιοχές έρευνας εντοπίζονται στην Πελοπόννησο, την Κρήτη, το Βόρειο και το Νότιο Αιγαίο, την Κεντρική και τη Δυτική Μακεδονία, την Ήπειρο, τα Ιόνια Νησιά και την Θεσσαλία, όπου παράγεται. Από αυτά τα γεωγραφικά διαμερίσματα καταρχήν επιλέχθηκε η Πελοπόννησος, διότι βάσει των ποσοτικών στοιχείων που παρουσιάστηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο έγινε φανερό ότι συγκεντρώνει το υψηλότερο ποσοστό (23,8%) της εθνικής παραγωγής VQPRD, ακολουθεί την Αττική στην παραγωγή επιτραπέζιου οίνου (14,61%) και προηγείται σε εθνικό επίπεδο στην συνολική παραγωγή κρασιού (16,39%).

Στην ευρύτερη περιοχή της Πελοποννήσου στην παραγωγή κρασιού ΟΠΑΠ ειδικεύονται οι περιοχές της Πάτρας, της Νεμέας και της Μαντινείας[21]. Από αυτές ως περιοχές έρευνας επιλέχθηκαν η Νεμέα και η Μαντινεία, διότι πρόκειται για περιοχές που στηρίζουν την τοπική οικονομία κυρίως σε αγροτικές δραστηριότητες, είναι γειτονικές με παρεμφερή χαρακτηριστικά συνεπώς πιθανή ανάδειξη διαφορών/ομοιοτήτων, μεταξύ τους παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, ενώ σε αντίθεση με την περιοχή της Πάτρας που συγκεντρώνει τα χαρακτηριστικά ενός αστικού κέντρου, αυτές οι περιοχές φαίνεται να ταιριάζουν περισσότερο στις προδιαγραφές του αναπτυξιακού μοντέλου. Επιπλέον, η γειτνίαση τους ενδεχομένως να επιτρέπει και την μεταξύ τους ανταλλαγή κεφαλαίου, εργατικού δυναμικού και τεχνογνωσίας, η οποία με την σειρά της παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον.

4.2 ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ –ΠΗΓΕΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Ο πληθυσμός της έρευνας αποτελείται από το σύνολο των οινοπαραγωγών της περιοχής της Μαντινείας που παράγουν κρασί ΟΠΑΠ, χωρίς να γίνουν εξαιρέσεις με κριτήρια το μέγεθος της παραγωγής, την εμπειρία στο επάγγελμα ή την καταγωγή τους. Ο σχετικά περιορισμένος αριθμός παραγωγών οίνου ΟΠΑΠ στην περιοχή, δεν επιτρέπει την εξαίρεση κάποιων, ενώ εξασφαλίζεται παράλληλα και η πολυφωνία απόψεων. Επίσης ο περιορισμένος αριθμού παραγωγών, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι το κύριο μέσο διεξαγωγής της έρευνας θα είναι οι προσωπικές συνεντεύξεις, δεν καθιστά σκόπιμη την εξαγωγή δείγματος από τον συνολικό πληθυσμό αλλά αντίθετα θα γίνει προσπάθεια για την διενέργεια όσο το δυνατόν αντιπροσωπευτικότερων και περισσότερων συνεντεύξεων.

Αναφορικά με την περιοχή της Νεμέας δεν θα διεξαχθεί επιτόπια έρευνα αλλά τα στοιχεία που θα παρουσιαστούν είναι δευτερογενή και προέρχονται από αναπτυξιακές μελέτες που έχουν γίνει στην περιοχή, το διαδίκτυο[22] και κλαδικές μελέτες. Οι αναπτυξιακές μελέτες που θα χρησιμοποιηθούν έχουν διενεργηθεί από το Κέντρο Στρατηγικού Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Πελοποννήσου στα πλαίσια του προγράμματος INTERREG III και είναι η «Μελέτη για τα Χαρακτηριστικά του Αμπελοοινικού Τομέα της Νεμέας» και το «Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Περιοχής Δήμου Νεμέας», η κλαδική μελέτη είναι η «Κλαδική Μελέτη Οινοποιίας, 2004» της ICAP.

---

[21] Με Ροδίτη, Αγιωργήτικο και Μοσχοφίλερο αντίστοιχα
[22] Αναλυτικά βλέπε βιβλιογραφία.

4.3 ΜΕΘΟΔΟΙ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Για την συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν εργαλεία τόσο της ποσοτικής όσο και της ποιοτικής έρευνας. Ειδικότερα χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο για την καταγραφή ποσοτικών δεδομένων αναφορικά με το ύψος της παραγωγής και την καλλιεργούμενης έκτασης, το οικονομικό αποτέλεσμα, την τεχνολογία παραγωγής και την χώρες διάθεσης του προϊόντος. Επειδή αναφορικά με τα συγκεκριμένα ερωτήματα είναι επιθυμητό να διαμορφωθεί μία αντιπροσωπευτική εικόνα χωρίς να γίνει διερεύνηση στους λόγους που την διαμορφώνουν επιλέχθηκε εργαλείο της ποσοτικής έρευνας. Η δομή του ερωτηματολογίου που χρησιμοποιήθηκε παρουσιάζεται παρακάτω ενώ το ίδιο το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνεται σε σχετικό παράρτημα.

Η συλλογή των ποιοτικών δεδομένων θα γίνει με την διεξαγωγή συνεντεύξεων. Μέσω αυτού του τρόπου συλλογής δεδομένων είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί μία σε βάθος συζήτηση με τους οινοπαραγωγούς, που θα επιτρέψει να συγκεντρωθούν ουσιαστικές πληροφορίες αναφορικά με τον ρόλο της παράδοσης και της τοπικής γνώσης στην διαμόρφωση της ποιότητας του τελικού προϊόντος, καθώς και αξιολόγηση της έννοιας της ποιότητας και του ρόλου της στην διάθεση του προϊόντος και την ανάπτυξη της περιοχής. Ο τύπος συνέντευξης που επιλέχθηκε είναι η «εντοπισμένη ημιδομημένη συνέντευξη» διότι σε σχέση με άλλους τύπους είναι «αυστηρά» προσανατολισμένη στο αντικείμενο που ερευνά, χωρίς να εμποδίζει των ερωτώμενο να εκφράσει κάποια άποψη ή να περιγράψει κάποια προσωπική εμπειρία που δεν περιλαμβάνεται στα προς συζήτηση θέματα. Παρακάτω παρουσιάζονται οι θεματικές ενότητες του οδηγού συνέντευξης, ενώ ο οδηγός συνέντευξης περιλαμβάνεται σε σχετικό παράρτημα.

4.3.1 ΔΟΜΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από πέντε θεματικές ενότητες των οποίων το περιεχόμενο παρουσιάζεται αναλυτικά ακολούθως.

i. Ενότητα 1η: η συγκεκριμένη ενότητα αποσκοπεί στην συλλογή πληροφοριών αναφορικά με την παραγωγή πρώτης ύλης. Περιλαμβάνει πέντε ερωτήματα που επιχειρούν να καταγράψουν στοιχεία αναφορικά με τις καλλιεργούμενες ποικιλίες και εκτάσεις, την παραγόμενη ποσότητα και τους παραγωγούς της πρώτης ύλης.

ii. Ενότητα 2η: με την δεύτερη ενότητα επιχειρείται η καταγραφή των εργασιακών σχέσεων. Περιλαμβάνει πέντε επιμέρους ερωτήσεις που εξετάζουν την οικογενειακή απασχόληση, τον αριθμό, την ειδικότητα και την καταγωγή του μόνιμου και του εποχικού προσωπικού.

iii. Ενότητα 3η: η συγκεκριμένη ενότητα αποσκοπεί στην συλλογή στοιχείων αναφορικά με τα οικονομικά στοιχεία της επιχείρησης. Περιλαμβάνει τρεις επιμέρους ερωτήσεις σχετικά με το οικονομικό αποτέλεσμα, την ποσοστιαία κατανομή των πωλήσεων ανά περιοχή και έτος και τους τρόπους διάθεσης του προϊόντος στην αγορά.

iv. Ενότητα 4η: το αντικείμενο της τέταρτης ενότητας είναι ο μηχανολογικός εξοπλισμός και η τεχνολογία παραγωγής. Εξετάζεται η τεχνολογία που χρησιμοποιείται, η χώρα προέλευσης και το κόστος και το χρονικό διάστημα εκσυγχρονισμού.

v. Ενότητα 5η: στην πέμπτη ενότητα καταγράφονται δημογραφικά στοιχεία του υπεύθυνου της επιχείρησης, όπως η ηλικία και το μορφωτικό επίπεδο του ερωτώμενου, καθώς και το επάγγελμα και το μορφωτικό επίπεδο των γονέων του. Τα δεδομένα που θα προκύψουν από αυτήν την ενότητα είναι δυνατό να χρησιμοποιηθούν κατά την ερμηνεία των αποτελεσμάτων της έρευνας.

4.3.2 ΔΟΜΗ ΟΔΗΓΟΥ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

Ο οδηγός συνέντευξης αποτελείται από πέντε θεματικές ενότητες των οποίων το περιεχόμενο παρουσιάζεται αναλυτικά ακολούθως.

i. Ενότητα 1η: αποτελεί το εισαγωγικό στάδιο της συνέντευξης, όπου θα συζητηθεί η σχέση του ερωτώμενου με την περιοχή έρευνας προκειμένου να διερευνηθεί εάν και κατά πόσο η ανάπτυξη επιχειρηματικής δράσης αναλαμβάνεται από τους ίδιους τους κατοίκους.

ii. Ενότητα 2η: στην ενότητα αυτή θα διερευνηθεί η επαγγελματική πορεία των οινοπαραγωγών μέχρι και σήμερα. Τα στοιχεία που θα προκύψουν θα αναδείξουν κατά πόσο οι οινοπαραγωγοί ασχολήθηκαν με την συγκεκριμένη δραστηριότητα τα τελευταία χρόνια αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματα που προσφέρει το κοινοτικό πλαίσιο ή ακολουθούν κάποιο πατροπαράδοτο επάγγελμα.

iii. Ενότητα 3η: σε αυτήν την ενότητα θα εξεταστεί κατά πόσο είναι εξοικειωμένος ο οινοπαραγωγός με το σύστημα λειτουργίας των ΠΟΠ/ΠΓΕ και των κρασιών ΟΠΑΠ.

iv. Ενότητα 4η: σε αυτήν την ενότητα θα εξεταστεί η ταυτότητα του προϊόντος ΟΠΑΠ που παράγει ο οινοπαραγωγός, στοιχεία για την προέλευση της πρώτης ύλης, την διαδικασία παραγωγής, τα στάδια παραγωγής και την αγορά και τις μεθόδους διάθεσης του προϊόντος.

v. Ενότητα 5η: στην τελευταία ενότητα θα αξιολογηθεί το σύστημα λειτουργίας των ΟΠΑΠ από τον οινοπαραγωγό. Ουσιαστικά θα πρέπει οι παραγωγοί να επισημάνουν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του συστήματος, να αναφέρουν τους πιθανούς στόχους τους και να προβλέψουν πιθανή πορεία του εγχειρήματος με βάση τις μεταβαλλόμενες διατροφικές συνήθειες, τον κορεσμό των καταναλωτών και τον ρόλο της ποιότητα σε αυτό.

5. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην ενότητα αυτή θα παρουσιαστούν τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από την διεξαγωγή συνεντεύξεων και ερωτηματολογίων στην περιοχή της Μαντινείας τον Ιούλιο του 2007. Για την περιοχή της Νεμέας οι πληροφορίες προέρχονται αποκλειστικά από δευτερογενή στοιχεία.

Στις ενότητες που ακολουθούν θα γίνει περιγραφή των αμπελουργικών ζωνών, των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των δύο προϊόντων (Μοσχοφίλερο – Αγιωργίτικο), του προφίλ των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων, της παραγωγικής διαδικασίας και του τεχνολογικού εξοπλισμού, των εργασιακών σχέσεων και των οικονομικών στοιχείων και της αξιολόγησης του συστήματος λειτουργίας των ΟΠΑΠ.

5.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ – ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΚΗΣ ΖΩΝΗΣ ΜΑΝΤΙΝΕΙΑΣ

Ο Δήμος Μαντινείας καταλαμβάνει μέρος του Βορειοανατολικού τμήματος του Νομού Αρκαδίας και έχει συνολική έκταση 205.393 στρέμματα. Απλώνεται στο μαντινειακό οροπέδιο μεταξύ του όρους "Μαίναλο" στα δυτικά, του όρους "Λύρκειον" στα βορειοανατολικά και "Αρτεμίσιον" στα ανατολικά. Ο πληθυσμός του Δήμου ανέρχεται σε 3510 κατοίκους σύμφωνα με την απογραφή του πληθυσμού της Ε.Σ.Υ.Ε. που έλαβε χώρα το έτος 2001. Ο Δήμος Μαντινείας αποτελείται από εφτά Δημοτικά Διαμερίσματα, της Νεστάνης, του Αρτεμισίου, του Κάψια, του Λουκά, του Πικερνίου, του Σάγκα και των Σιμιάδων, ενώ έδρα του δήμου είναι ο οικισμός Νεστάνης. Ο γεωγραφικός χώρος του δήμου περιέχει την ιστορικότατη Αρχαία Μαντινεία, την "Πολυάμπελο χώρα" του Ομήρου (Πηγή: http://arcadia.ceid.upatras.gr/mantineia/wellcomegr.html στις 04/09/07).

Τα παραγόμενα βασικά προϊόντα της περιοχής του Δήμου είναι σιτηρά, κηπευτικά, μήλα μέλι, πατάτες αχλάδια, σταφύλια για οινοποίηση και κτηνοτροφικά προϊόντα. Ωστόσο η περιοχή είναι ιδιαίτερη γνωστή για την παραγωγή ποιοτικών κρασιών. Ειδικότερα η αμπελουργική ζώνη της Μαντινείας έχει έκταση περίπου 5.500 στρέμματα και βρίσκεται στο οροπέδιο που εκτείνεται ανάμεσα στο Μαίναλο, τον Πάρνωνα, το Αρτεμίσιο, τον Κτένια και τον Ολιγύροτο, σε υψόμετρο 600-650 μέτρων. Το πολύ καλό ηπειρωτικό κλίμα και οι ιδιαίτερες συνθήκες του εδάφους της περιοχής συμβάλουν στην παραγωγή εξαιρετικής ποιότητας πρώτης ύλης διαφόρων ποικιλιών, όπως Merlot, Cabernet Sauvignon, Sauvignon Blanc, Chardonnay, Gewürztraminer, η οποία χρησιμοποιείται στην

παραγωγή Λευκών, Ερυθρών και Τοπικών Επιτραπέζιων Οίνων. Ωστόσο, η Μαντινεία φημίζεται για τα λευκά κρασιά που παράγονται από την γηγενή, πατροπαράδοτη ποικιλία της Αρκαδίας το Μοσχοφίλερο ή Μαυροφίλερο, η καλλιέργεια του οποίου κυριαρχεί στην περιοχή.

ΕΙΚΟΝΑ 1.: Δρόμοι κρασιού Μαντινείας

Πηγή: http://www.pelopnet.gr/view.php?article=73

5.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΜΟΣΧΟΦΙΛΕΡΟΥ

Η συγκεκριμένη ποικιλία καλλιεργείται στην κεντροδυτική Πελοπόννησο και κυρίως στην περιοχή της Μαντινείας. Ανήκει σε μια ομάδα ποικιλιών που είναι γνωστή με την ονομασία Φιλέρια (Μοσχοφίλερο, Μαυροφίλερο, Ασπροφίλερο, Φιλέρι Αττικής, κ.α.). Η ποικιλία Φιλέρι είναι μια τοπική παλιά ποικιλία της Πελοποννήσου, στην οποία παρατηρείται μεγάλη γενετική παραλλακτικότητα από τη συσσώρευση μεταλλάξεων. Το Μοσχοφίλερο, έπειτα από πρόσφατες μελέτες σε μοριακό επίπεδο, ταυτοποιήθηκε σαν διαφορετική ποικιλία με το συνώνυμο Μαυροφίλερο (Πηγή: http://www.gourmed.gr/greek/greek-wine/grapes στις 4/09/07).

Η ποικιλία του μοσχοφίλερου σε σχέση με άλλες διαφοροποιείται ως προς το έντονο άρωμα της, την φρουτώδη γεύση της, την υψηλή οξύτητα, τον χαμηλό αλκοολικό τίτλο και το χρυσοπράσινο χρώμα. Εκτός από το οροπέδιο της Τρίπολης ευδοκιμεί και στην περιοχή της Μεσσηνίας. Ωστόσο κατά τα λεγόμενα των οινοποιών, στην περιοχή της Τρίπολης το ιδιαίτερο μικροκλίμα σε συνδυασμό με τα χαρακτηριστικά τους εδάφους, προσδίδει στην πρώτη ύλη ποιότητα στα προαναφερθέντα χαρακτηριστικά και για αυτό το κρασί που παράγεται στην περιοχή χαρακτηρίζεται ως ΟΠΑΠ (Πηγή: http://www.pelopnet.gr/view.php?article=276 στις 04/09/07).

Το μοσχοφίλερο χρησιμοποιείται για την παραγωγή λευκών και ροζέ ξηρών οίνων εκλεκτής ποιότητας. Επίσης μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για την παραγωγή φυσικών αφρωδών οίνων. Για την παραγωγή των οίνων Ο.Π.Α.Π. "Μαντινεία", γίνεται συνοινοποίηση του Μοσχοφίλερου (80%) με διάφορες ασπρούδες (20%) που καλλιεργούνται στην περιοχή. Οι οίνοι αυτοί χαρακτηρίζονται από υψηλή οξύτητα, χαμηλό αλκοολικό τίτλο και θαυμάσιο λεπτό άρωμα (Πηγή: http://www.gourmed.gr/greek/greek-wine/grapes στις 4/09/07).

5.3 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΟΙΝΟΠΟΙΗΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ[23]

Στην ευρύτερη περιοχή της Μαντινείας δραστηριοποιούνται συνολικά 13 οινοποιεία, ωστόσο με την παρασκευή οίνου ΟΠΑΠ Μαντινείας ασχολούνται πέντε από αυτά. Τα οινοποιεία αυτά ανήκουν στην Μπουτάρη Οινοποιητική Α.Ε., την Όλυμπος Ελλάς ΑΒΕΕ, την ΑΡΚΑΣ Α.Ε. – Κτήμα Σπυρόπουλου, στο Κτήμα Τσέλεπου, και τα Οινοποιεία Μαντινείας – Αγγελική Γιαννοπούλου.

Αναφορικά με το οινοποιείο της Μπουτάρη ΑΕ λειτουργεί στην περιοχή από τις αρχές της δεκαετίας του ’90, αξιοποιώντας τις εγκαταστάσεις του οινοποιείου-αποστακτήριου Καμπά που λειτουργούσε στην περιοχή από το 1927, το οποίο έχει περάσει στον έλεγχο έπειτα από την εξαγορά της ομώνυμης εταιρείας. Οι ιδιόκτητες εκτάσεις του ομίλου σήμερα ανέρχονται σε 600 στρέμματα, ενώ μέσω συνεργασίας με τοπικούς παραγωγούς ο όμιλος αποκτά πρόσβαση σε άλλα 1000 στρέμματα περίπου, ελέγχοντας σημαντικό ποσοστό της καλλιεργούμενης ζώνης, ενώ γίνονται προσπάθειες για την διαρκή αύξηση των ελεγχόμενων καλλιεργούμενων εκτάσεων. Η Μπουτάρη ΑΕ είναι η περίπτωση της ανώνυμης εταιρείας η οποία αξιοποιώντας την τεχνογνωσία και την παράδοση που έχει σε έναν παραγωγικό κλάδο, διεισδύει σε διάφορες περιοχές που διαβλέπει κέρδος και αναπτύσσει επιχειρηματική δράση.

[23] Για το οινοποιείο της Όλυμπος Ελλάς ΑΒΕΕ δεν παρουσιάζονται στοιχεία διότι δεν συμμετείχε στην έρευνα.

Η εταιρεία Αρκάς ΑΕ, ουσιαστικά λειτουργεί υπό την αιγίδα της οικογένειας Σπυρόπουλου και μπορεί να ειπωθεί ότι αποτελεί την μοναδική τοπική επιχείρηση της περιοχής, καθώς σύμφωνα με τα λεγόμενα των υπευθύνων η οικογένεια διέθετε οινοποιείο στην περιοχή από το 1890. Ωστόσο, με την πάροδο των ετών η οικογένεια σταμάτησε να ασχολείται με την οινοποίηση συστηματικά. Ουσιαστικά ασχολήθηκε επαγγελματικά με την οινοποίηση στις αρχές της δεκαετίας του 1990, εκμεταλλευόμενη το θεσμικό πλαίσιο που διαμόρφωσε η Κοινότητα για την παραγωγή βιολογικών προϊόντων. Σήμερα η εταιρεία έχει υπό τον έλεγχο της 600 στρέμματα, στα οποία καλλιεργούνται όλες οι ποικιλίες που υπάρχουν στην αμπελουργική ζώνη, ενώ στους άμεσους στόχους της είναι η λειτουργία οινοποιείου στην Νεμέα. Η συγκεκριμένη οινοποιητική είναι ουσιαστικά οικογενειακή επιχείρηση, συνδέεται άμεσα με την περιοχή παραγωγής και επιχειρεί πλέον να διεισδύσει σε κοντινή περιοχή αξιοποιώντας την εμπειρία τόσο στο παραγωγικό όσο και στο επιχειρησιακό κομμάτι που απέκτησε από την μέχρι τώρα δραστηριότητα της.

Το κτήμα Τσέλεπου είναι χωροθετημένο στην περιοχή Ρίζες και βρίσκεται εκτός της αμπελουργικής ζώνης ΟΠΑΠ. Ο ιδιοκτήτης του κτήματος είναι κυπριακής καταγωγής, οινολόγος στο επάγγελμα, ο οποίος βρίσκεται στην περιοχή από την δεκαετία του 1980 και εργάστηκε ως σύμβουλος των κτημάτων Νασσιάκου – Αντωνόπουλου. Οι εγκαταστάσεις του κτήματος κτίστηκαν το 1994. Στα 250 στρέμματα καλλιεργούνται όλες οι ποικιλίες που παράγονται στην αμπελουργική ζώνη της περιοχής, ωστόσο για την παραγωγή ΟΠΑΠ Μαντινείας συνεργάζονται με ανεξάρτητους παραγωγούς, καθώς βρίσκονται εκτός της ζώνης. Όπως και Η Αρκάς ΑΕ έχει έντονο το οικογενειακό στοιχείο ενώ διατηρεί και οινοποιείο στην Νεμέα

Τα Οινοποιεία Μαντινείας λειτουργούν από το 1996, όταν οι υπεύθυνοι της επιχείρησης αγόρασαν ένα εγκαταλειμμένο οινοποιείο στο Ζευγολατιό, ένα μικρό χωριό στο εσωτερικό της αμπελουργικής ζώνης. Μέσα σε χρονικό διάστημα τεσσάρων ετών εκσυγχρονίστηκαν σε σημαντικό βαθμό οι εγκαταστάσεις της εταιρείας και υπερδιπλασιάστηκε η αρχική παραγωγή. Για την παραγωγή του μοσχοφίλερου συνεργάζεται με τοπικούς παραγωγούς και οι καλλιεργούμενες εκτάσεις ανέρχονται πλέον στα 400 στρέμματα Πρόκειται για μία ακόμη οικογενειακή επιχείρηση, μικρότερου όμως μεγέθους από τις υπόλοιπες, η οποία έχει ως στόχο να εδραιωθεί στην περιοχή.

5.4 ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΩΤΗΣ ΥΛΗΣ

Τα ιδιαίτερα ποιοτικά χαρακτηριστικά του ΟΠΑΠ Μαντινεία διαμορφώνονται σε δύο επίπεδα. Το πρώτο επίπεδο είναι η παραγωγή της πρώτης ύλης στο χωράφι και το δεύτερο η επεξεργασία της πρώτης ύλης μέχρι την παραγωγή του τελικού προϊόντος.

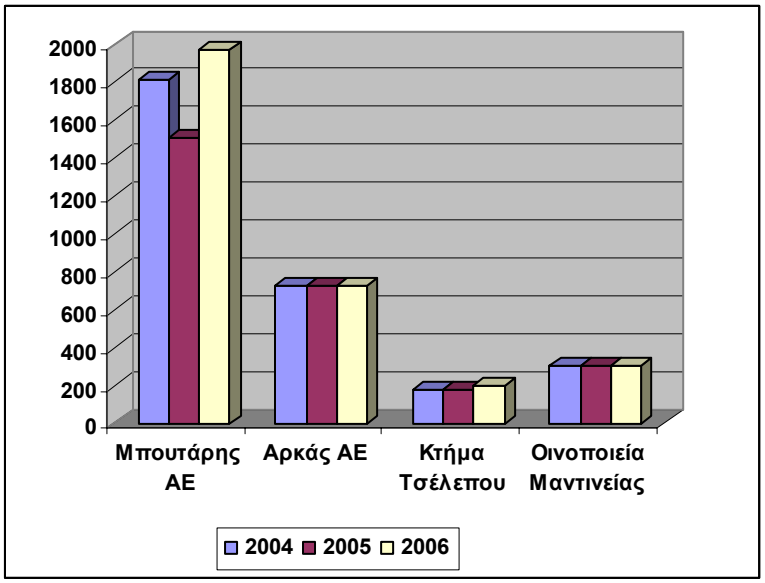
Αναφορικά με την παραγωγή της πρώτης ύλης τα επιθυμητά ποιοτικά χαρακτηριστικά επηρεάζονται από τις ιδιότητες τους εδάφους, τις κλιματικές συνθήκες και την φροντίδα του σταφυλιού στο χωράφι. Η σημασία του τοπικού μικροκλίματος για την ιδανική ανάπτυξη της ποικιλίας είναι δεδομένη και αναγνωρίζεται από όλους τους παραγωγούς.

Η παραγωγή στο χωράφι έχει επίσης μεγάλη σημασία, καθώς οι οινοποιοί εκτός από τις ιδιόκτητες εκτάσεις συνεργάζονται με τοπικούς παραγωγούς για να προμηθευτούν επαρκείς ποσότητες. Αναγνωρίζοντας την σημασία της πρώτης ύλης για την παραγωγή, όλες οι οινοποιητικές μονάδες απασχολούν σε μόνιμη βάση τουλάχιστον έναν γεωπόνο, ο οποίος συντονίζει τις γεωργικές εργασίες και επιλέγει τα λιπάσματα / φυτοφάρμακα που θα χρησιμοποιηθούν. Στην περίπτωση των συνεργαζόμενων παραγωγών, οι γεωπόνοι της εταιρείας παρέχουν συμβουλευτικό έργο αναφορικά με ζητήματα της παραγωγής, κυρίως με τις ημερομηνίες και τα μέσα του ψεκασμού, χωρίς ωστόσο αυτές οι συμβουλές να έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα. Επιπλέον, κάποιες οινοποιητικές μονάδες έχουν διοργανώσει άτυπα σεμινάρια επιμόρφωσης των συνεργαζόμενων παραγωγών.

Αναφορικά με το ύψος της ετήσιας παραγωγής πρώτης ύλης παρατηρούνται δύο τάσεις. Η μία εκφράζεται από την οινοποιητική Μπουτάρη η οποία τα τελευταία τρία χρόνια διαχειρίζεται περισσότερο από το 50% της συνολικής παραγωγής μοσχοφίλερου και η άλλη από τα υπόλοιπα οινοποιεία. Στην περίπτωση της εταιρείας Μπουτάρη οι υπεύθυνοι της εταιρείας προσπαθούν να εξασφαλίσουν κάθε χρόνο περισσότερη ποσότητα πρώτης ύλης και προς αυτήν την κατεύθυνση τα τελευταίας χρόνια χρησιμοποιούν συμβόλαια παραγωγής με τους παραγωγούς. Τα συγκεκριμένα συμβόλαια που παραπέμπουν στην συμβολαιακή γεωργία η οποία χρησιμοποιείται συστηματικά σε άλλα προϊόντα όπως η βιομηχανική τομάτα και το γάλα, δεσμεύουν τους παραγωγούς ως προς την ποσότητα και την ποιότητα της παραδοτέας πρώτης ύλης και την οινοποιητική ως προς την τιμή που θα πρέπει να καταβάλλει στον παραγωγό. Σύμφωνα με τα λεγόμενα των υπευθύνων της εταιρείας, το συμβόλαιο δεν είναι αυστηρό ως προς τους όρους του, καθώς δεν δεσμεύει ως προς τις τεχνικές και τα μέσα παραγωγής τους γεωργούς ενώ μπορούν να γίνουν παρεκκλίσεις όπως π.χ. ως προς την τελική παραδοτέα ποσότητα ή και να ανταμειφθεί με υψηλότερη τιμή/μονάδα κάποιος παραγωγός που παρέδωσε πρώτη ύλης υψηλής ποιότητας. Ουσιαστικά αποτελεί ένα μέτρο για να διασφαλίσει η εταιρεία την συνεργασία με τους συγκεκριμένους παραγωγούς.

Τα υπόλοιπα οινοποιεία εκτός από τις ιδιόκτητες εκτάσεις συνεργάζονται σε σταθερή βάση με συγκεκριμένους παραγωγούς και διαχειρίζονται συνεχώς μια σταθερή ποσότητα που παρουσιάζει μικρές αποκλίσεις αναλόγως με την καλλιεργητική περίοδο. Αναφορικά με την χρησιμοποιούμενη ποσότητα ,η Αρκάς ΑΕ διαχειρίζεται σημαντικό μέγεθος της, ωστόσο το 41% της ποσότητας αυτής αντιστοιχεί σε βιολογικό σταφύλι το οποίο παράγεται στις ιδιόκτητες εκτάσεις της εταιρείας. Η παραγωγή του βιολογικού σταφυλιού στις ιδιόκτητες εκτάσεις του Κτήματος σε συνδυασμό με την πιστοποίηση του όχι μόνο από ελληνικούς οργανισμούς (ΔΗΩ) αλλά και ξένους (Bio-Suisse) φανερώνουν την πρόθεση των ιδιοκτητών να επενδύσουν στην ποιότητα. Ακολουθούν τα Οινοποιεία Μαντινείας που κατάφεραν σε σύντομο χρονικό διάστημα να υπερδιπλασιάσουν την παραγωγή τους και το κτήμα Τσέλεπου.

Διάγραμμα 5.1 Παραγωγή μοσχοφίλερου, σε τόνους

Πηγή: Ερωτηματόλιο Έρευνας

5.5 ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΠΡΩΤΗΣ ΥΛΗΣ – ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ

Η διαδικασία που ακολουθείται για την παραγωγή του μοσχοφίλερου μετά την παραγωγής της πρώτης ύλης είναι αυτή που ακολουθείται στο σύνολο των λευκών κρασιών και ουσιαστικά είναι παρεμφερής σε όλες τις οινοποιητικές μονάδες. Ειδικότερα, έπειτα από την ολοκλήρωση της συλλογή τους τα λευκά σταφύλια τοποθετούνται σε πνευματικά πιεστήρια. Κατά την διάρκεια της διαδικασίας οι φλοιοί διαχωρίζονται από των μούστο. Η ζύμωση που ακολουθεί γίνεται σε ανοξείδωτες δεξαμενές σε αντίθεση με τα κόκκινα κρασιά όπου η ζύμωση

γίνεται σε βαρέλι.. Στην συνέχεια ο οίνος μεταφέρεται σε δεξαμενές αποθήκευσης όπου και παραμένει μέχρι την εμφιάλωση.

Αναφορικά με τον τεχνολογικό εξοπλισμό, όλες οι μονάδες χρησιμοποιούν αρκετά εξελιγμένο μηχανολογικό εξοπλισμό ο οποίος περιλαμβάνει μηχανήματα για ψύξη μούστου, εκχύλιση, προζυμωτικές απολασπώσεις και δεξαμενές για την αποθήκευση του κρασιού. Ο μηχανολογικός εξοπλισμός προέρχεται από την Γαλλία και την Ιταλία, χώρες με παράδοση στην παραγωγή κρασιού, ενώ οι δεξαμενές είναι κυρίως ελληνικής προέλευσης.

Οι οινοποιοί αν και παρακολουθούν τις τεχνολογικές εξελίξεις στον τομέα των μηχανημάτων που χρησιμοποιούν, δεν είναι πρόθυμοι να τα χρησιμοποιήσουν άμεσα στο οινοποιείο τους, όχι μόνο για λόγους κόστους, αλλά και γιατί υποστηρίζουν ότι θα πρέπει να δοκιμαστούν στην πράξη τα αποτελέσματα τους και να εξεταστεί κατά πόσο ταιριάζουν με την φιλοσοφία παραγωγής που διέπει το οινοποιείο.

Αρκετά ενδιαφέρον στοιχείο είναι η χρησιμοποίηση αποκλειστικά σύγχρονων τεχνικών στην διαδικασία της επεξεργασίας της πρώτης ύλης και της οινοποίησης από το σύνολο των οινοποιείων. Οι οινολόγοι που απασχολούνται στις μονάδες είναι απόφοιτοι τεχνολογικών ιδρυμάτων, δεν κατάγονται απαραίτητα από την περιοχή και χρησιμοποιούν σύγχρονη τεχνολογία καθώς οι παραδοσιακές τεχνικές δεν θεωρούνται αναγκαίες προκειμένου να αποκτήσει το κρασί τα επιθυμητά χαρακτηριστικά της ποικιλίας του μοσχοφίλερου και επιπλέον δεν επαρκούν για τέτοια μεγέθη παραγωγής.

5.6 ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Οι ειδικότητες των εργαζόμενων που απασχολούνται στις οινοποιητικές, καθώς και η χρονική διάρκεια και η εποχικότητα της απασχόλησης είναι κοινές για όλα τα οινοποιεία και οι μόνες παράμετροι που διαφοροποιούνται παρατηρούνται στον αριθμό και την καταγωγή των εργαζομένων.

Ειδικότερα, η οινοποιητική Μπουτάρης ΑΕ απασχολεί δεκαπέντε μόνιμους υπαλλήλους, ενώ οι εποχικοί στον τρύγο προσεγγίζουν τα εκατό άτομα. Αναφορικά με το μόνιμο προσωπικό αυτό αποτελείται από δύο γεωπόνους εκ των οποίων ο ένας εκτελεί και χρέη διευθυντή, δύο οινολόγους, έναν λογιστή και δέκα εργάτες. Αναφορικά με την καταγωγή τους ένας γεωπόνος, ένας οινολόγος και ο λογιστής κατάγονται από την περιοχή ενώ οι εργάτες είναι αλλοδαποί. Αναφορικά, με το εποχικό προσωπικό σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του υπευθύνου πρόκειται για εργάτες αλβανικής και βουλγαρικής καταγωγής οι οποίοι μοιράζονται ισόποσα και ουσιαστικά απασχολούνται κατά την περίοδο του τρύγου.

Η Αρκάς ΑΕ απασχολεί δεκαέξι μόνιμους υπαλλήλους εκ των οποίων τρεις είναι οινολόγοι, δύο λογιστές, ένας διανομέας στην Αθήνα, δέκα εργάτες στο οινοποιείο και την φροντίδα των κτημάτων, ενώ συνεργάζεται με την εταιρεία σε σταθερή βάση ένας γεωπόνος χωρίς όμως να ανήκει στο μόνιμο προσωπικό. Όπως προαναφέρθηκε το οικογενειακό στοιχείο είναι έντονο σε αυτήν την μονάδα, καθώς χρέη γενικού διευθυντή ασκεί ο γιος του ιδιοκτήτη του Κτήματος, υπεύθυνη οικονομικού τμήματος είναι η σύζυγος του ιδιοκτήτη, ενώ ο ιδιοκτήτης επιβλέπει τους αμπελώνες και την κατασκευή του νέου οινοποιείου. Σχετικά με το μόνιμο προσωπικό και οι δύο λογιστές κατάγονται από την Αρκαδία, οι δύο οινολόγοι κατάγονται από την γειτονική Σπάρτη και ο ένας από την Αρκαδία, ενώ και ο γεωπόνος και οι μόνιμοι εργάτες κατάγονται από την περιοχή. Το εποχικό

προσωπικό κυμαίνεται μεταξύ 40 και 50 ατόμων, εκ των οποίων το 10% είναι Έλληνες και το 90% Βούλγαροι.

Το κτήμα Τσέλεπου απασχολεί σε μόνιμη βάση 10 άτομα εκ των οποίων δύο είναι γεωπόνοι, τρεις είναι οι οινολόγοι οι οποίοι δεν κατάγονται ωστόσο από την περιοχή έρευνας, δύο είναι λογιστές οι οποίοι κατάγονται από την ευρύτερη περιοχή και υπάρχει και 3 εργάτες οι οποίοι κατάγονται από την περιοχή και απασχολούνται στο οινοποιείο, τα κτήματα και τον χειρισμό καλλιεργητικών μηχανημάτων και κατάγονται από την περιοχή. Επιπλέον, ο ιδιοκτήτης της εταιρείας εκτελεί και χρέη γενικού διευθυντή, ενώ η σύζυγος του έχει αναλάβει τις δημόσιες σχέσεις. Αναφορικά με το εποχικό προσωπικό, αυτό κυμαίνεται μεταξύ 12 και 14 ατόμων τα οποία είναι κατά 60% περίπου είναι Έλληνες και κατά 40% Αλβανοί και απασχολούνται στην καλλιέργεια, την συλλογή και την επεξεργασία της πρώτης ύλης.

Τα Οινοποιεία Μαντινείας απασχολούν σε μόνιμη βάση 6 υπαλλήλους ενώ το εποχικό προσωπικό κυμαίνεται μεταξύ 10 και 15 ατόμων. Στο μόνιμο προσωπικό συγκαταλέγεται 1 γεωπόνος, 1 οινολόγος, 1 λογιστής, 1 εργάτης, 1 οδηγός και 1 γραμματέας. Με εξαίρεση τον εργάτη ο οποίος είναι αλβανικής καταγωγής, όλοι οι υπόλοιποι είναι Έλληνες αλλά δεν κατάγονται από την περιοχή έρευνας. Η ιδιοκτήτρια της οινοποιητικής και ο σύζυγος της ασχολούνται με την γενική διεύθυνση της εταιρείας. Το εποχικό προσωπικό είναι ελληνικής και αλβανικής καταγωγής σε ποσοστό περίπου 40% με 60% αντίστοιχα το οποίο μεταβάλλεται ανάλογα με τον αριθμό των ατόμων. Οι Έλληνες ασχολούνται με την καλλιέργεια και την επεξεργασία της πρώτης ύλης, ενώ οι Αλβανοί με την συλλογή της πρώτης ύλης. Αξιοσημείωτο είναι τέλος το γεγονός ότι την τελευταία καλλιεργητική περίοδο αντί των Αλβανών απασχολήθηκαν Βούλγαροι.

5.7 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΟΙΝΟΠΟΙΗΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

Η Αρκάς ΑΕ κατά τα έτη 2004, 2005 και 2006 σημείωσε κύκλο εργασιών της τάξης των 2.100.000, 2.150.000 και 2.000.000 ευρώ αντίστοιχα παρουσιάζοντας σταθερότητα η οποία είναι αναμενόμενη καθώς η παραγόμενη ποσότητα παρέμεινε στα ίδια επίπεδα ενώ οι μεταβολές στην τιμή αντισταθμίστηκαν από την αύξηση των δαπανών. Το οικονομικό αποτέλεσμα της εταιρείας μετά την επιβολή φόρου για την εξεταζόμενη περίοδο ήταν κερδοφόρο και ανήλθε στις 211014,35 χιλιάδες ευρώ το 2005 και στις 122251,27 για το 2006, σημειώνοντας μείωση κατά 42% η οποία είναι αποτέλεσμα των επενδύσεων που πραγματοποιήθηκαν για την κατασκευή καινούργιας οινοποιητικής μονάδας στην Νεμέα.

Γεωγραφικά οι πωλήσεις της εταιρείας κατανέμονται στην εθνική αγορά και σε τρίτες χώρες, ενώ στην τοπική αγορά καταλήγει ένα αμελητέο ποσοστό. Πιο συγκεκριμένο το 75% του κύκλου εργασιών προέρχεται από την ελληνική αγορά ενώ το υπόλοιπο 25% από Τρίτες χώρες και πιο συγκεκριμένα την Γερμανία, τις ΗΠΑ, τον Καναδά, την Ιαπωνία, την Σουηδία και την Ελβετία. Οι υψηλές πωλήσεις στις ΗΠΑ και την Γερμανία οφείλονται στο ελληνικό στοιχείο που κατοικεί σε αυτές τις χώρες, ενώ ειδικά για την Ελβετία σημαντικό ρόλο διαμορφώνει η πιστοποίηση της εταιρείας από την Bio-Suisse.

Αναφορικά με τους τρόπους διοχέτευσης του προϊόντος στην αγορά η εταιρεία ακολουθεί διαφορετική στρατηγική για την εγχώρια και την διεθνή αγορά. Την διανομή των κρασιών της εταιρείας στην Ελλάδα την έχει αναλάβει μία άλλη εταιρεία η Karoulias SA, ενώ για τις τρίτες χώρες οι επαφές γίνονται

μεταξύ των υπευθύνων της εταιρείας και των ενδιαφερομένων χωρίς να παρεμβαίνουν μεσάζοντες.

Ο κύκλος εργασιών του Κτήματος Τσέλεπου κατά τα έτη 2004, 2005 και 2006 ανήλθε σε 1.634.873,14, 1.459.452,29 και 1.805.593,12 € αντίστοιχα, ενώ για τα ίδια έτη το αποτέλεσμα προ φόρου ήταν κερδοφόρο και ανήλθε σε 315.051,52, 253.813,03 και 313.661,18 αντίστοιχα. Παρατηρούμε ότι με εξαίρεση το έτος 2005 η οινοποιητική παρουσιάζει σταθερότητα ως προς το οικονομικό αποτέλεσμα που παρουσιάζει.

Όσον αφορά στην γεωγραφική κατανομή των πωλήσεων, αυτή κατανέμεται σε ποσοστό της τάξης του 5% σε τοπικό επίπεδο, 30% στις Τρίτες χώρες (κυρίως ΗΠΑ και Γερμανία) και το υπόλοιπο 65% καταλήγει στην εθνική αγορά, όπου η πρόσβαση είναι ευκολότερη.

Στην εθνική αγορά ο ιδιοκτήτης συνεργάζεται με εθνικές αλυσίδες λιανικού εμπορίου οι οποίες καλύπτουν την χώρα, σε τοπικό επίπεδο οι πωλήσεις είναι άμεσες, καθώς οι άμεσα ενδιαφερόμενοι μπορούν να αγοράσουν προϊόν από το οινοποιείο, ενώ για την διεθνή αγορά η διαπραγμάτευση με τους ενδιαφερόμενους δεν περιλαμβάνει μεσάζοντες.

Στην περίπτωση των Οινοποιείων Μαντινείας δεν υπάρχουν διαθέσιμα οικονομικά στοιχεία, καθώς οι ιδιοκτήτες δεν ήταν πρόθυμοι να τα παρουσιάσουν. Ωστόσο, η ετήσια αύξηση της παραγωγής, σε συνδυασμό με την τάση που παρατηρείται για πραγματοποίηση νέων επενδύσεων φανερώνει θετική οικονομική πορεία της εταιρείας. Οι υπεύθυνοι της εταιρείας στοχεύουν τόσο στην εθνική αγορά όσο και στην διεθνή. Η επιλογή της εθνικής αγοράς είναι αυτονόητη επιλογή, τόσο από άποψη κόστους όσο και ευκολίας διείσδυσης, ενώ η Γερμανία και οι ΗΠΑ αποτελούν τους κύριους εισαγωγείς κρασιών, καθώς απορροφούν το 45% και το 55% αντίστοιχα του συνόλου των εξαγωγών.

Τέλος, αναφορικά με την εταιρεία Μπουτάρη ΑΕ μεμονωμένα διαθέσιμα οικονομικά στοιχεία για το οινοποιείο της Μαντινείας δεν υπήρχαν, καθώς η εταιρεία υπολογίζει οικονομικά στοιχεία συνολικά από όλες τις παραγωγικές μονάδες. Ωστόσο, με βάση κλαδική μελέτη της ICAP για την οινοποιία του έτους 2004, ο ετήσιος κύκλος εργασιών αυξήθηκε κατά τα έτη 2001-2002 σε ποσοστό της τάξης του 5%, ενώ κατά τα έτη 2002-2003 αυξήθηκε κατά 4,95%, ενώ τα κέρδη προ φόρου εισοδήματος μεταξύ των ετών 2002-2003 αυξήθηκαν κατά 7,8% περίπου. Δεδομένων των στοιχείων αυτών, της παρουσίας της εταιρείας στην περιοχή από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 και την πρόσφατη ανακαίνιση του οινοποιείου, δεν μπορούμε να συμπεράνουμε παρά ότι η πορεία του τοπικού οινοποιείου είναι θετική.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.1: «Κύκλος εργασιών – κέρδη προ φόρου εισοδήματος της Μπουτάρη ΑΕ, 2001-2003.

	2001	**2002**	**2003**
Κύκλος εργασιών (πωλήσεις)	24.894.550	28.029.270	31.548.680
Κέρδη προ φόρου εισοδήματος	3.376.932	3.815.554	2.692.134
Φόρος εισοδήματος	500.005	407.881	453.484

Πηγή στοιχείων πίνακα: ICAP, Κλαδική μελέτη – οινοποιία, 2004

Αναφορικά με την διάθεση του προϊόντος, στην εσωτερική αγορά η εταιρεία συνεργάζεται με μεγάλες αλυσίδες λιανικού εμπορίου αλλά και με μικρότερα καταστήματα που πωλούν και ποιοτικά προϊόντα και βρίσκονται είτε στην ευρύτερη περιοχή είτε σε άλλες περιοχές στο εσωτερικό της χώρας. Όσον

αφορά στην διεθνή αγορά, τα κρασιά του ομίλου εξάγονται σε 30 χώρες, στα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στις ΗΠΑ, τον Καναδά, την Αυστραλία, την Λατινική Αμερική και κράτη της Ασίας, όπως Ιαπωνία και Χονγκ – Κονγκ. Η Κοινότητα απορροφά περίπου του 50% των εξαγωγών και ακολουθούν ο Καναδάς και οι ΗΠΑ, κυρίως λόγω της παρουσίας Ελλήνων μεταναστών. Η διείσδυση στις ξένες αγορές γίνεται με την βοήθεια ενός ή και περισσοτέρων μεσαζόντων, αναλόγως με την περίπτωση, και τα κρασιά Μπουτάρη εντοπίζονται σε ευρύ φάσμα των καταστημάτων του λιανικού εμπορίου.

5.8 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΟΠΑΠ

Στην ενότητα αυτή θα παρουσιαστούν οι απόψεις των ερωτώμενων αναφορικά με τα πλεονεκτήματα που εξασφαλίζει το θεσμικό πλαίσιο των ΟΠΑΠ, τα σημεία όπου θα μπορούσαν να σημειωθούν αλλαγές και την σύνδεση της πορείας της επιχείρησης με την παραγωγή ποιοτικού κρασιού.

Όσον αφορά στο πρώτο ζήτημα, τα πλεονεκτήματα που εξασφαλίζει το θεσμικό πλαίσιο των ΟΠΑΠ παρατηρήθηκαν δύο γενικές τάσεις με κριτήριο την σχέση των ερωτώμενων με την περιοχή. Η πρώτη σχετίζεται με τους παραγωγούς και η δεύτερη με την ευρύτερη περιοχή. Αναφορικά με τους παραγωγούς όλοι οι ερωτώμενοι συμφώνησαν ότι εξασφαλίζει καταρχήν υψηλότερο εισόδημα για τους καλλιεργητές του σταφυλιού αλλά και για τους ίδιους, διότι η ποιοτική ετικέτα που τους εγγυάται η Κοινότητα σε συνδυασμό με αυτές που προμηθεύονται οι ίδιοι από ιδιωτικούς οργανισμούς πιστοποίησης, αποτελεί μεγάλο εμπορικό πλεονέκτημα.

Αναφορικά με το πώς επηρεάζει το σύστημα λειτουργίας των ΟΠΑΠ την περιοχή δύο από τους ερωτώμενους πιστεύουν ότι μπορεί να συνδράμει στην ανάπτυξη της περιοχής μέσω της προβολής που της παρέχει. Ουσιαστικά θεωρούν πως το κρασί αποτελεί ένα μέσο διαφήμισης της περιοχής και μπορεί να βοηθήσει στην ανάπτυξη συναφών δραστηριοτήτων π.χ. οινικός τουρισμός, επισκέψεις στα τοπικά οινοποιεία κλπ. Ωστόσο, οι ερωτώμενοι οι οποίοι δεν συνδέονται με την περιοχή παρά μόνο επαγγελματικά, επικεντρώθηκαν στην πρώτη τάση.

Σχετικά με τις αδυναμίες που έχουν εντοπίσει πάλι είναι διακριτές δύο γενικές τάσεις ανάλογα με το μέγεθος των οινοποιητικών μονάδων. Τα μικρότερα σε μέγεθος οινοποιεία τα οποία αντισταθμίζουν την «μικρή» παραγωγή με την εντονότερη έμφαση στην ποιότητα υποστηρίζουν ότι η νομοθεσία τόσο για την συγκομιδή της πρώτης ύλης όσο και για την πιστοποίηση της αυθεντικότητας του ανώτερου ποιοτικού χαρακτήρα του κρασιού θα πρέπει να είναι αυστηρότεροι. Αντίθετα, τα μεγαλύτερα σε μέγεθος οινοποιεία που στοχεύουν στην συνεχή αύξηση της παραγωγής υποστηρίζουν ότι θα πρέπει να γίνουν προσπάθειες έτσι ώστε να επεκταθεί το μητρώο καλλιεργητών μοσχοφίλερου στην παραγωγική ζώνη, διότι όπως ισχυρίζονται είναι ελλιπές, καθώς πολλοί παραγωγοί είτε για λόγους άγνοιας είτε επειδή ασχολήθηκαν πρόσφατα με την καλλιέργεια αμπελιών δεν είναι επίσημα καταγεγραμμένοι, συνεπώς δεν μπορεί να απορροφηθεί η παραγωγή τους. Επίσης, υποστηρίζουν πως θα έπρεπε να επανεξεταστεί το ενδεχόμενο μικρής αύξησης της επιτρεπόμενης στρεμματικής απόδοσης, καθώς κάτι τέτοιο δεν επηρέαζε αρνητικά την ποιότητα της πρώτης ύλης.

Στο ερώτημα αναφορικά με την σύνδεση της ποιότητας με την μελλοντική πορεία της επιχείρησης προκύπτει ένα ενιαίο συμπέρασμα. Όλοι οι ερωτώμενοι αντιμετωπίζουν θετικά την πιστοποίηση των προϊόντων τους με ποιοτικές ετικέτες, πέρα από αυτήν που προβλέπει το θεσμικό πλαίσιο της Κοινότητας. Κάποιοι έχουν λάβει πιστοποίηση βιολογικού προϊόντος, άλλοι έχουν ετικέτες

ISO και HACCP και κάποιοι έχουν προχωρήσει σε ενέργειες για να αποκτήσουν αυτές τις ετικέτες. Μάλιστα ιδιαίτερα ενδιαφέρον είναι το γεγονός ότι αρκετοί πλέον επιθυμούν να λάβουν πιστοποίηση και από τους φορείς των χωρών που αποτελούν εξαγωγικούς προορισμούς, έτσι να αποκτήσουν έναν επιπλέον εμπορικό πλεονέκτημα. Ωστόσο, κάποιοι αν και αναγνωρίζουν τα πλεονεκτήματα που τους παρέχει η ετικέτα ΟΠΑΠ θεωρούν ότι τα χαρακτηριστικά του μοσχοφίλερου, η ποιότητα που εγγυώνται οι ίδιοι μέσω της τεχνογνωσίας που χρησιμοποιούν και η τιμή του προϊόντος, μπορούν να διασφαλίσουν μελλοντικά την πορεία της επιχείρησης ακόμη και αν η ετικέτα ΟΠΑΠ εκλείψει ή οι διατροφικές συνήθειες επανέλθουν στα πρότυπα προηγούμενων ετών, αν και το τελευταίο το θεωρούν μάλλον απίθανο.

5.9 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΚΗΣ ΖΩΝΗ ΝΕΜΕΑΣ

Ο Δήμος Νεμέας καταλαμβάνει μέρος του Νοτιοανατολικού τμήματος του Νομού Κορινθίας και έχει συνολική έκταση 204.708 στρέμματα. Ο πληθυσμός του Δήμου ανέρχεται στους 10.431 κατοίκους σύμφωνα με την απογραφή του πληθυσμού της Ε.Σ.Υ.Ε. που έλαβε χώρα το έτος 2001 (Πηγή: http://www.ypes.gr/topiki.html στις 27/09/07). Η ιστορία του δήμου ξεκινά το 1838, όταν δημιουργήθηκαν οι Δήμοι Φλιούντος και Νεμέας οι οποίοι το 1840 συγχωνεύθηκαν στον Δήμο Νεμέας, με πρωτεύουσα τον Αϊ Γιώργη. Ο Δήμος Νεμέας σήμερα αποτελείται από δέκα Δημοτικά Διαμερίσματα, το Κούτσι, την Αρχαία Νεμέα, το Γαλατά, τα Αηδόνια, το Πετρί, τις Αρχαίες Κλεωνές, το Λεόντιο, την Δάφνη και το Καστράκι και την Νεμέα η οποία αποτελεί και την έδρα του δήμου (Πηγή: http://www.nemea.gr/dimos-area.php στις 27/09/07).

Η τοπική οικονομία στηρίζεται στον πρωτογενή τομέα παραγωγής ο οποίος αποτελεί και την κύρια πηγή εισοδήματος των κατοίκων. Σύμφωνα με μελέτη του Κέντρου Στρατηγικού Σχεδιασμού και Ανάπτυξης της Πελοποννήσου, το 65% του εργατικού δυναμικού απασχολείται στον πρωτογενή τομέα, το 8,5% στον δευτερογενή και το 26,5% στον τριτογενή. Στις γεωργικές δραστηριότητες περιλαμβάνονται η καλλιέργεια ελαιόδεντρων για την παραγωγή λαδιού, τα οπορωφόρα δένδρα, τα κηπευτικά και τα σιτηρά.

Ωστόσο, η περιοχή είναι γνωστή από τα αρχαία χρόνια για την παραγωγή κρασιών. Ειδικότερα, η αμπελουργική ζώνη της Νεμέας είναι μία από τις μεγαλύτερες ζώνες παραγωγής οίνων στην Ελλάδα αφού καλύπτει περίπου 22.000 στρέμματα αμπελώνων, οι οποίοι εκτείνονται σε υψόμετρο 200-850 μέτρων. (Πηγή: http://www.nemeawines.gr/e_nemhea_kai_ta_krasiha_tes/to_agiorghitiko.html στις 27/09/07). Η ζώνη παραγωγής ΟΠΑΠ Νεμέας οροθετήθηκε το 1971 με το βασιλικό διάταγμα 539/7 και εκτός από τον Δήμο Νεμέας και τα δημοτικά διαμερίσματα του

εντάσσονται σε αυτήν από τον Δήμο Στυμφαλίας τα δημοτικά διαμερίσματα του Κεφαλαρίου, του Ψαρίου και του Ασπρόκαμπου, από τον Δήμο Συκιωνίων τα δημοτικά διαμερίσματα Μπόζικα και Τιτάνης και τέλος από τον νομό Αργολίδας περιλαμβάνονται από τους Δήμους Λυρκείας και Κουτσοποδίου τα δημοτικά διαμερίσματα Γυμνού και Μαλανδρενίου αντίστοιχα. Ωστόσο, το 83,4% των καλλιεργούμενων εκτάσεων ανήκει στο Δήμο Νεμέας (Κέντρο Στρατηγικού Σχεδιασμού και Ανάπτυξης της Πελοποννήσου, 2005).

ΕΙΚΟΝΑ 2. «Οι Αμπελοοινικές Κοινότητες της Ζώνης ΟΠΑΠ Νεμέα»

(Πηγή: http://www.nemeawines.gr/e_nemhea_kai_ta_krasiha_tes/to_agiorghitiko.html στις 27/09/07).

Το ιδιαίτερο μικροκλίμα που διαμορφώνεται στο εσωτερικό της ζώνης σε συνδυασμό με την υψηλή γονιμότητα του εδάφους συμβάλλουν στην παραγωγή εξαιρετικής ποιότητας πρώτης ύλης διαφόρων ποικιλιών, όπως Σαββατιανό, Ροδίτης, Cabernet και Merlot. Ωστόσο, η ζώνη Νεμέας φημίζεται για την παραγωγή ερυθρών οίνων που παράγονται από την ποικιλία του Αγιωργίτικου, η οποία καλλιεργείται σχεδόν αποκλειστικά στην περιοχή.

5.10 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΟΙΚΙΛΙΑΣ ΑΓΙΩΡΓΙΤΙΚΟΥ

Το Αγιωργίτικο γνωστό και ως Μαύρο Νεμέας ή Μαυρούδι Νεμέας ή Μαυρούδι, θεωρείται ως μία από τις πιο εκλεκτές έγχρωμες ελληνικές οινοποιήσιμες ποικιλίες αμπέλου. Καλλιεργείται κυρίως στην Πελοπόννησο, αν και τα τελευταία χρόνια εντοπίζεται σε αρκετά διαμερίσματα της χώρας.

Η ποικιλία του αγιωργίτικου ξεχωρίζει χάρη στο έντονα ερυθρό με καστανές και βιολετί ανταύγειες χρώμα της, το έντονο άρωμα που θυμίζει φρούτα του δάσους (κεράσια, βατόμουρα), είναι ισορροπημένη ως προς την οξύτητα, ενώ η παλαίωση των οίνων σε βαρέλι οδηγεί στην ανάπτυξη ενός πλούσιου μπουκέτου όπου κυριαρχούν αρώματα μπαχαρικών (π.χ. μοσχοκάρυδο) ή ακόμα και βαλσαμικά αρώματα (π.χ. δεντρολίβανο) (Πηγή: http://portal.kathimerini.gr στις 27/09/07).

Το Αγιωργίτικο χαρακτηρίζεται από τους οινολόγους ως «πολυδυναμική ποικιλία» διότι ανάλογα με το υψόμετρο, τα χαρακτηριστικά του εδάφους και την καλλιεργητική τεχνική μπορεί να προσφέρει εξαιρετικούς οίνους ροζέ, ερυθρούς φρέσκους, ερυθρούς βαθιάς παλαίωσης, γλυκούς και ημίγλυκους (Πηγή: http://www.nemeawines.gr/e_nemhea_kai_ta_krasiha_tes/to_agiorghitiko.html στις 27/09/07). Ωστόσο, η καλλιέργεια της έχει ταυτιστεί τόσο από τους παραγωγούς όσο και από τους καταναλωτές με την παρασκευή οίνου ΟΠΑΠ, καθώς η συγκεκριμένη ποικιλία δίνει τέσσερις διαφορετικούς τύπους οίνου ΟΠΑΠ. Αυτοί είναι ο ΟΠΑΠ Νεμέας που προέρχεται αποκλειστικά από την οινοποίηση Αγιωργίτικου και την παλαίωση του για ένα έτος σε δρύινα βαρέλια, ο Νεμέα Reserve που ωριμάζει τουλάχιστον για ένα χρόνο έπειτα από την παλαίωση του σε φιάλη υπό ελεγχόμενες συνθήκες, ο Νεμέα ΟΠΑΠ Ημίγλυκος που παράγεται σε ειδική διαδικασία οινοποίησης προκειμένου να αποκτήσει την χαρακτηριστική γλυκιά γεύση και ο Νεμέα ΟΠΑΠ Γλυκύς που τα τελευταία ωστόσο χρόνια δεν παράγεται (Κέντρο Στρατηγικού Σχεδιασμού και Ανάπτυξης της Πελοποννήσου, 2005).

5.10 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΟΙΝΟΠΟΙΗΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

Στην ευρύτερη περιοχή της Νεμέας δραστηριοποιούνται 30 οινοποιεία εκ των οποίων το ένα ανήκει στον Αγροτικό Οινοποιητικό Συνεταιρισμό Νεμέας. Ο μεγάλος αριθμός οινοποιητικών μονάδων σε σχέση με την αμπελουργική ζώνη της Μαντινείας δικαιολογείται από την μεγάλη έκταση της αμπελουργικής ζώνης της Νεμέας.

Με κριτήριο την δυναμικότητα παραγωγής και την παραγωγή ποιοτικού οίνου διακρίνονται τέσσερις τύποι οινοποιείων. Στην πρώτη κατηγορία περιλαμβάνονται οι

μονάδες δυναμικότητας παραγωγής έως 7.000 hl που οι οποίες δεν εμφιαλώνουν κρασί αλλά παράγουν για λογαριασμό τρίτων. Στην δεύτερη κατηγορία ανήκουν μονάδες περιορισμένης δυναμικότητας παράγωγης (μέχρι 1.000 hl) που παράγουν για την εσωτερική αγορά. Στην τρίτη κατηγορία εντάσσονται οι αποκαλούμενοι και «σύγχρονοι οινοπαραγωγοί», οι οποίοι διαθέτουν μονάδες δυναμικότητας παραγωγής μεταξύ 1.000-4.000 hl, χρησιμοποιούν σύγχρονο εξοπλισμό παραγωγής, συμμετέχουν ενεργά στις ενέργειες για την προώθηση της παραγωγής και εμπορίας κρασιού και με τις πρωτοβουλίες που έχουν αναλάβει έχουν κάνει γνωστή στο εξωτερικό την περιοχή της Νεμέας. τέλος, στην τέταρτη κατηγορία περιλαμβάνονται οινοποιητικές μονάδες μεγάλης δυναμικότητας (7.000 – 100.000 hl) που πωλούν το κρασί τους στις μεγάλες ελληνικές βιομηχανίες παραγωγής κρασιού (Papadopoulos A., 2007).

Στην ενότητα αυτή επιλεκτικά θα παρουσιαστούν πληροφορίες για το εταιρικό προφίλ τεσσάρων οινοποιητικών μονάδων. Τα οινοποιεία αυτά είναι η εταιρεία Οίνοι Ζαχαριά Α.Ε., το Κτήμα Παπαϊωάννου, το Κτήμα Σκούρα και η Οινοποιία Λαφαζάνη.

ΕΙΚΟΝΑ 3. «Οινοποιείο Ζαχαριά»

Πηγή: http://www.zacharias.com.gr/winery.htm στις 29/09/07

Η εταιρεία Οίνοι Ζαχαριά Α.Ε. αποτελεί αντιπροσωπευτική περίπτωση της τρίτης κατηγορίας οινοπαραγωγών. Ο ιδρυτής και μοναδικός μέτοχος της έταιρειας είναι ο Ηλίας Ζαχαριάς, γεωπόνος και οινολόγος στο επάγγελμα, ο οποίος γεννήθηκε και μεγάλωσε στο Λεόντιο Νεμέας Κορινθίας. Αρχικά ασχολήθηκε με την πώληση γεωργικών φαρμάκων και τα φυτώρια αμπέλου. Ωστόσο, από το 1990 και έπειτα ασχολήθηκε ενεργά με την παραγωγή κρασιού και από το 2000 ίδρυσε την ομώνυμη εταιρεία. Στον ιδιόκτητο αμπελώνα της εταιρείας, που αποτελείται από 200

στρέμματα τα οποία βρίσκονται στο Λεόντιο[24], καλλιεργούνται εκτός από το αγιωργίτικο, ροδίτης, σαββατιανό, φιλέρι, ασύρτικο, merlot, cabernet sauvignon, chardonnay και sauvignon blanc. Η καλλιέργεια όλων των ποικιλιών γίνεται με την εφαρμογή ολοκληρωμένου προγράμματος περιβαλλοντικής διαχείρισης, το οποίο πιστοποιήθηκε το 2004 κατά AGRO 2-1 και 2-2. Το οινοποιείο της εταιρείας, το οποίο είναι και το μεγαλύτερο ιδιωτικό οινοποιείο στην περιοχή, βρίσκεται 3 χιλιόμετρα έξω από τη Νεμέα, κτίστηκε το 1973 σύμφωνα με γαλλικές προδιαγραφές και πέρασε στην αποκλειστική κυριότητα της οικογένειας το 1997. Τότε ξεκίνησε μία σημαντική προσπάθεια εκσυγχρονισμού του εξοπλισμού του, η οποία συνεχίζεται μέχρι και σήμερα. Το οινοποιείο διαθέτει επίσης υπερσύγχρονο εμφιαλωτήριο και εργαστήριο ποιοτικού ελέγχου, εξασφαλίζοντας έτσι τις υψηλότερες συνθήκες υγιεινής για όλα τα προϊόντα. Σε εντελώς ξεχωριστούς και αυτόνομους χώρους βρίσκονται επιπλέον και οι δύο υπόγειες κάβες, με ειδική μόνωση για την σταθερή διατήρηση της θερμοκρασίας και της υγρασίας. Η εταιρεία δίνει ιδιαίτερη σημασία στην ποιότητα είτε αυτή αναφέρεται στην πρώτη ύλη είτε στο τελικό προϊόν. Για αυτό εκτός από την πιστοποίηση κατά AGRO 2-1 και 2-2 έχει προχωρήσει στην πιστοποίηση κατά HACCP και ISO 9001:2001 (Πηγή: http://www.zacharias.com.gr/company.htm στις 28/09/07).

Η ίδρυση της Α. & Γ. Παπαϊωάννου Ο.Ε. έγινε το 1984. Το μέγεθος του ιδιόκτητου αμπελώνα ανέρχεται στα 650 στρέμματα και είναι διασκορπισμένο σε διάφορες τοποθεσίες στην Νεμέα και την Αρχαία Νεμέα. Στόχος της οικογένειας Παπαϊωάννου είναι η συνεχής βελτίωση των παραγόμενων κρασιών και για αυτόν τον σκοπό εκτός από την τήρηση αυστηρών κανόνων υγιεινής κατά την οινοποίηση δίνεται ιδιαίτερη σημασία στην παραγωγή στο χωράφι. Ο οινοποιός Θανάσης Παπαϊωάννου είναι από τους πρώτους παραγωγούς που αναγνωρίσαν και προώθησαν την ιδέα ότι το κρασί πρέπει να διατηρεί τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του όπως αυτά διαμορφώνονται από την ποικιλία, την θέση του αμπελώνα και τις διαδικασίες που γίνονται από τον παραγωγό προκειμένου να διατηρείται βιολογική ισορροπία. Έτσι στον ιδιόκτητο αμπελώνα κάθε ποικιλία αμπέλου βρίσκεται στην κατάλληλη θέση και καλλιεργείται με βιολογικό τρόπο. Η διαδικασία την οινοποίησης, η οποία επιβλέπεται από τον Γεώργιο Παπαϊωάννου, χημικό και οινολόγο, εκτελείται στο ιδιόκτητο οινοποιείο στην Αρχαία Νεμέα. Η εταιρεία προχώρησε σε ανακαίνιση των

[24] εκτός από ένα κομμάτι 50 στρεμμάτων το οποίο βρίσκεται στον κάμπο της Νεμέας.

εγκαταστάσεων το 1997 και σε ριζική ανανέωση του μηχανολογικού εξοπλισμού το 2004 (Πηγή: http://www.nemeawines.gr/oinoparagogohi/ampelones_papaioannoy.html στις 28/09/07).

Το Κτήμα Σκούρα λειτουργεί υπό την αιγίδα του Γεώργιου Σκούρα, ο οποίος εκτελεί χρέη οινοποιού, οινολόγου και γενικού διευθυντή. Κατάγεται από το Άργος και σπούδασε οινολόγος στην Γαλλία. Το 1986 ίδρυσε το πρώτο οινοποιείο του σε μία μικρή πόλη κοντά στο Άργος όπου πειραματίστηκε με την παραγωγή κρασιού. Το 1996 στο Γυμνό της Νεμέας έκτισε νέα μονάδα παραγωγής και ασχολήθηκε με την παραγωγή Αγιωργίτικου, ενώ το 2004 ολοκληρώθηκαν οι εργασίες στην νέα πλήρως εξοπλισμένη μονάδα πολλαπλών οινικών εφαρμογών στο Μαλανδρένι. Η έκταση του ιδιόκτητου αμπελώνα ανέρχεται στα 270 στρέμματα και η συνεργασία με ανεξάρτητους παραγωγούς προσθέτει σε αυτά άλλα 400 στρέμματα. Εκτός από το αγιωργίτικο καλλιεργούνται μοσχοφίλερο, ροδίτης, merlot, cabernet sauvignon, chardonnay και viogner (Πηγή: http://www.skouraswines.com/ στις 28/09/07).

Η σχέση που έχει η ΟΙΝΟΠΟΙΙΑ ΛΑΦΑΖΑΝΗ με το κρασί είναι πολύ παλιά. Η ομώνυμη οικογένεια ξεκινά, το 1946 το εμπόριο κρασιού, ενώ στο τέλος της δεκαετίας του 1950 ιδρύσε το πρώτο της οινοποιείο, στη Μαγούλα Αττικής. Το 1993 ιδρύθηκε το οινοποιείο της Νεμέας, καθώς η οικογένεια ήθελε να εκμεταλλευτεί τις επιχειρηματικές προοπτικές της περιοχής. Το οινοποιείο, που βρίσκεται στις Αρχαίες Κλεώνες Νεμέας σε υψόμετρο 300 – 450 μέτρων, περιβάλλει ιδιόκτητος αμπελώνας, έκτασης 100 στρεμμάτων, όπου καλλιεργείται βιολογικά[25] η ποικιλία του αγιωργίτικου. Η Οινοποιία Λαφαζάνη συνεργάζεται επίσης σε μόνιμη βάση με ένα μεγάλο αριθμό αμπελουργών, οι οποίοι, σε συνεννόηση με τους οινολόγους, καλλιεργούν μια έκταση 2000 στρεμμάτων επιλεγμένων αμπελώνων, παράγοντας σταφύλια των απαιτούμενων προδιαγραφών. Ιδιαίτερη προσοχή έχει δοθεί στην τεχνογνωσία και τον τεχνολογικό εξοπλισμό, καθώς η εταιρεία έχει ξεκινήσει επενδυτικό πρόγραμμα κτιριακού – μηχανολογικού εξοπλισμού από το 2003. Επίσης για την διασφάλιση της ποιότητας οι εγκαταστάσεις του οινοποιείου της επιχείρησης έχουν αποκτήσει πιστοποιητικό ποιότητας ISO 9002, ενώ τα προϊόντα της έχουν πιστοποιηθεί με πιστοποιητικό HACCP που αφορά στην ασφάλεια τροφίμων (Πηγή: http://www.nemeawines.gr/oinoparagogohi/oinopoiia_laphazane.html στις 28/09/07).

[25] Βρίσκεται στην διαδικασία πιστοποίησης.

5.11 ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΠΡΩΤΗΣ ΥΛΗΣ – ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ

Η διαδικασία που ακολουθείται για την παραγωγή του αγιωργίτικου μετά την παραγωγή της πρώτης ύλης είναι αυτή που ακολουθείται στο σύνολο των ερυθρών και ροζέ κρασιών και ουσιαστικά είναι παρεμφερής σε όλες τις οινοποιητικές μονάδες. Σαφέστατα στα διάφορα στάδια παραγωγής παρουσιάζονται διαφορές στην παραγωγική διαδικασία, που έχουν να κάνουν με τον μηχανολογικό εξοπλισμό που διαθέτει κάθε οινοποιείο.

Ειδικότερα, αφού ολοκληρωθεί η συλλογή των σταφυλιών η οποία γίνεται χειρωνακτικά, τα σταφύλια τοποθετούνται σε ανοξείδωτες σταφυλοδόχους. Στην συνέχεια αφού ολοκληρωθεί η έκθλιψη τοποθετούνται σε ανοξείδωτους οινοποιητές μέσα στους οποίους παραμένουν για χρονικό διάστημα μερικών ημερών[26] σε ελεγχόμενες συνθήκες θερμοκρασίας για να ολοκληρωθεί η διαδικασία της εκχύλισης. Έπειτα ο σταφυλοπολτός οδηγείται στα πιεστήρια όπου διαχωρίζεται ο φλοιός των σταφυλιών από τον μούστο, με τον τελευταίο να επιστρέφει στους οινοποιητές για την ολοκλήρωση της ζύμωσης. Αφού ολοκληρωθεί η ζύμωση, το προϊόν μεταφέρεται σε ανοξείδωτες δεξαμενές όπου παραμένει μέχρι να αποκτήσει σχετική διαύγεια (τεχνικές απολάσπωσης και διήθησης). Το κρασί που έχει επιλεγεί για την παραγωγή ΟΠΑΠ οδηγείται σε δρύινα βαρέλια όπου παραμένει για παλαίωση, υπό ελεγχόμενες συνθήκες θερμοκρασίας και υγρασίας τουλάχιστον για έξι μήνες. Κατά την ωρίμανση και την παραμονή του κρασιού στο βαρέλι λαμβάνει χώρα η οξείδωση, η εξέλιξη του χρώματος και ο εμπλουτισμός από γευστικά και αρωματικά συστατικά που προέρχονται από το ξύλο του βαρελιού. Το άρωμα που αποκτά ο οίνος κατά την παλαίωση του χαρακτηρίζεται ως «μπουκέτο» (Πηγή: http://www.oenotros.gr στις 28/09/07).

Αναφορικά με τον τεχνολογικό εξοπλισμό, όλες οι μονάδες που παρουσιάστηκαν προηγουμένως, χρησιμοποιούν αρκετά σύγχρονο εξοπλισμό ο οποίος περιλαμβάνει ανοξείδωτους οινοποιητές, σύγχρονα εκραγιστήρια και ψυκτικά μηχανήματα, γαλλικά δρύινα βαρέλια, ανοξείδωτες ψυκτικές δεξαμενές και πνευματικά πιεστήρια. Αρκετά ενδιαφέρον στοιχείο είναι η χρησιμοποίηση αποκλειστικά σύγχρονων τεχνικών στην διαδικασία της επεξεργασίας της πρώτης ύλης και της οινοποίησης από το σύνολο των οινοποιείων.

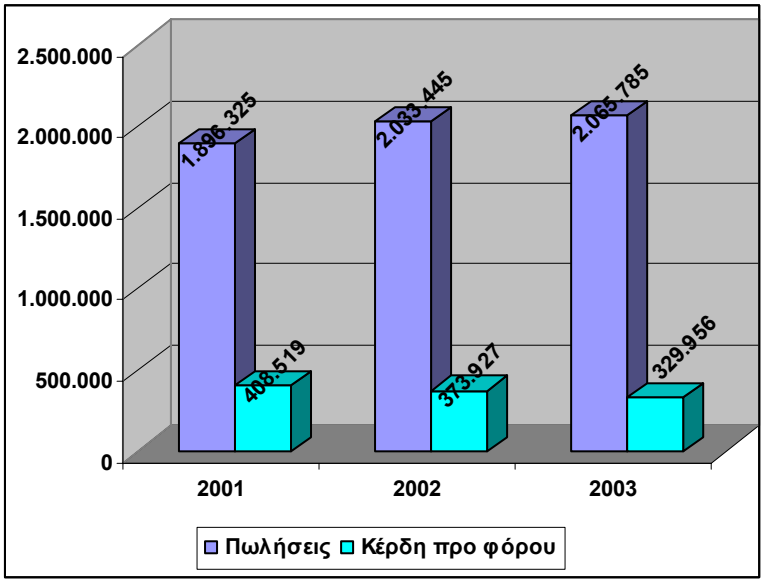
[26] Το χρονικό διάστημα κυμαίνεται από μερικές ώρες (ροζέ κρασιά) μέχρι μερικές μέρες (σκούρα ερυθρά κρασιά).

5.12 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΟΙΝΟΠΟΙΗΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

Για την παρουσίαση οικονομικών μεγεθών των οινοποιητικών μονάδων χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία από τους ισολογισμούς των εταιρειών του κλάδου που περιλαμβάνονται στην κλαδική μελέτη της ICAP για την οινοποιία.

Αναφορικά με την Σκούρας Α.Ε. κατά τα έτη 2001 - 2002 και 2002 - 2003 σημειώθηκε αύξηση του ύψους του κύκλου εργασιών κατά 7 και 1.5% αντίστοιχα. Τα κέρδη προ φόρου εισοδήματος παρουσιάζουν πτωτική τάση της τάξης του 8,5 και 12% αντίστοιχα αλλά είναι αποτέλεσμα των επενδύσεων που πραγματοποίησε κατά τις ίδιες περιόδους η εταιρεία. Αναφορικά με την γεωγραφική κατανομή των πωλήσεων το 70% της παραγωγής απευθύνεται στην εσωτερική αγορά, ενώ το υπόλοιπο 30% εξάγεται σε χώρες τις Ευρωπαϊκής Ένωσης (κύριοι εισαγωγείς η Γερμανία, το Βέλγιο και η Γαλλία), στις ΗΠΑ, τον Καναδά και την Ιαπωνία με την βοήθεια ενός ή περισσότερων μεσαζόντων ανάλογα με την περίπτωση.

Διάγραμμα 5.2: «Κύκλος εργασιών – Κέρδη προ Φόρου της Σκούρας Α.Ε. σε €, 2001-2003»

Πηγή Στοιχείων Διαγράμματος: ***ICAP, ΚΛΑΔΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ – ΟΙΝΟΠΟΙΑ, 2004***

Η Οινοποιία Λαφαζάνη κατά τις χρονικές περιόδους 2001-2002 και 2002-2003 αύξησε τον ετήσιο κύκλο πωλήσεων κατά 25 και 26% αντίστοιχα. Τα κέρδη προ φόρου εισοδήματος για την περίοδο 2001-2002 αυξήθηκαν κατά 270% ενώ για την περίοδο 2002-2003 μειώθηκαν κατά 20%, γεγονός που οφείλεται στην πραγματοποίηση επενδυτικού σχεδίου για την ανανέωση του μηχανολογικού εξοπλισμού. Επίσης, πραγματοποιεί εισαγωγές σε χύμα κρασί και μούστο κυρίως από

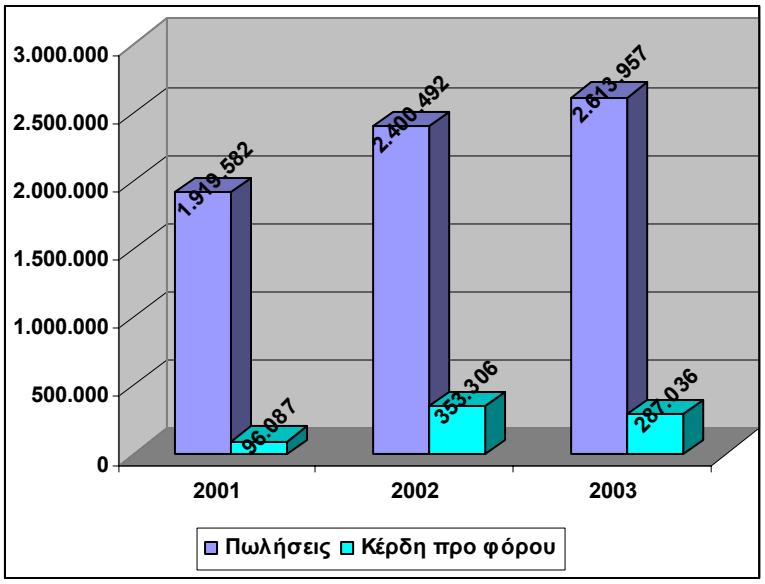
την Ιταλία, ενώ εξάγει εμφιαλωμένο κρασί σε χώρες της Ευρώπης, κυρίως στην Γερμανία.

Για τις εταιρίες Α. & Γ. Παπαϊωάννου Ο.Ε. και Οίνοι Ζαχαριά Α.Ε. δεν υπάρχουν διαθέσιμα οικονομικά στοιχεία. Ωστόσο, οι επενδύσεις που πραγματοποίησαν τα τελευταία χρόνια για ανανέωση του μηχανολογικού εξοπλισμού και ανακαίνιση των εγκαταστάσεων φανερώνει ότι η οικονομική πορεία των επιχειρήσεων είναι θετική.

5.13 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΟΠΑΠ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΝΕΜΕΑΣ

Ο χαρακτηρισμός της αμπελουργικής ζώνης της Νεμέας ως ζώνης παραγωγής Οίνων Προέλευσης Ανώτερης Ποιότητας αποτελεί συγκριτικό πλεονέκτημα όχι μόνο για την παραγωγή και την εμπορία των τοπικών οίνων αλλά και για την συνολική επιχειρηματική δραστηριότητα της περιοχής. Στην ενότητα αυτή θα παρουσιαστούν οι θετικές επιπτώσεις από την παραγωγή κρασιού για την ευρύτερη ανάπτυξη της περιοχής αλλά και οι αστοχίες στην λειτουργία του συστήματος οι οποίες μελλοντικά μπορεί να δημιουργήσουν προβλήματα.

Διάγραμμα 5.3: «Κύκλος εργασιών – Κέρδη προ Φόρου σε € της Οινοποιίας Λαφαζάνη, 2001-2003»

Πηγή Στοιχείων Διαγράμματος: ***ICAP, ΚΛΑΔΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ – ΟΙΝΟΠΟΙΙΑ, 2004***

Η εξέλιξη που σημειώθηκε στην παραγωγή κρασιού στην περιοχή της Νεμέας από την αρχή της δεκαετίας του 1990 μέχρι σήμερα φανερώνει την δυναμική του προϊόντος και την δυνατότητα του να διεκδικήσει ακόμα πιο ισχυρή θέση στην εσωτερική και την εξωτερική αγορά. Η αύξηση της ζήτησης αγιωργίτικου ενίσχυσε το αγροτικό εισόδημα των τοπικών παραγωγών, ενώ παράλληλα βοήθησε στην ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας από «οραματιστές» οινοπαραγωγούς. Παράλληλα, ευδιάκριτες είναι οι προσπάθειες που γίνονται για την σύνδεση του κρασιού με συναφείς δραστηριότητες, π.χ. οινοτουρισμός – δημιουργία επισκέψιμων οινοποιείων, καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, δημιουργία κέντρου διεξαγωγής σεμιναρίων, αναβίωση κάθε τέσσερα χρόνια των αρχαίων Νεμέων Αγώνων κλπ., οι οποίες αξιοποιούν και αναδεικνύουν τον πολιτιστικό, φυσικό (περιβάλλον) και ιστορικό πλούτο της περιοχής και παράλληλα συντελούν στην διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας.

Οι αστοχίες στην λειτουργία του συστήματος ΟΠΑΠ στην περιοχή της Νεμέας εντοπίζονται στην παραγωγή της πρώτης ύλης και ειδικότερα στις ανεξέλεγκτες νέες φυτεύσεις αμπελώνων και την υπέρβαση του θεσμοθετημένου μέγιστου ορίου απόδοσης ανά στρέμμα. Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο, προκειμένου να περιοριστούν τα οινικά αποθέματα στις χώρες της Κοινότητας απαγορεύτηκε οι φύτευση νέων αμπελώνων. Ωστόσο, οι παραγωγοί της Νεμέας στην προσπάθεια τους να επωφεληθούν της αύξησης της ζήτησης για αγιωργίτικο προχώρησαν σε νέες παράνομες φυτεύσεις τις οποίες ο κρατικός μηχανισμός απέτυχε να ελέγξει. Το ζήτημα αυτό φάνηκε να αντιμετωπίζεται προσωρινά με την καταγραφή των αμπελουργικών εκτάσεων και την δημιουργία αμπελουργικού μητρώου. Οι «παράνομες» φυτεύσεις νομιμοποιήθηκαν με την αξιοποίηση του εθνικού αποθεματικού (βλέπε ενότητα για 3.2.1), ωστόσο ανάλογα μέτρα δεν είναι εύκολο να λαμβάνονται συνεχώς (Κέντρο Στρατηγικού Σχεδιασμού και Ανάπτυξης της Πελοποννήσου, 2005).

Αναφορικά, με το μέγιστο όριο απόδοσης ανά στρέμμα παρατηρούνται σημαντικές υπερβάσεις. Ο κανονισμός για τους οίνους ΟΠΑΠ – ΟΠΕ προβλέπει, εκτός των άλλων, αυστηρή τήρηση των μέγιστων αποδόσεων ανά στρέμμα ανάλογα με την ποικιλία προκειμένου να διασφαλιστεί ο ποιοτικός χαρακτήρας του παραγόμενου προϊόντος. Ειδικά για την ποικιλία του αγιωργίτικου έχει οριστεί η απόδοση των 1200 κιλών / στρέμμα. Ωστόσο, οι παραγωγοί αλλά και αρκετοί οινοποιοί προκειμένου να ανταποκριθούν στην αυξημένη ζήτηση αλλά και να

ενισχύσουν τα εισοδήματα τους ξεπερνούν αυτό το όριο (δεν τηρούν τις προβλεπόμενες καλλιεργητικές τεχνικές κλπ.), υποβαθμίζοντας ωστόσο την ποιότητα της πρώτης ύλης (Κέντρο Στρατηγικού Σχεδιασμού και Ανάπτυξης της Πελοποννήσου, 2005).

Τέλος, προβληματισμό δημιουργεί το γεγονός ότι αν και γίνονται προσπάθειες για την διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας, ποσοστό μεγαλύτερο του 60% του τοπικού πληθυσμού (Κέντρο Στρατηγικού Σχεδιασμού και Ανάπτυξης της Πελοποννήσου, 2005) απασχολείται στον πρωτογενή τομέα και κυρίως στην αμπελοκαλλιέργεια γεγονός που καταδεικνύει την εξάρτηση της τοπικής οικονομίας από την παραγωγή κρασιού. Σε μία περίοδο που οι εισαγωγές φτηνού κρασιού από τρίτες χώρες ενισχύονται συνεχώς, ενώ ο κλάδος της οινοποιίας σε παλαιές δυνάμεις του χώρου αντιμετωπίζει κρίση αυτή η εξάρτηση ενδεχομένως να αποδειχθεί εμπόδιο στην βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής.

5.14 ΣΥΝΟΨΗ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η αμπελουργική ζώνη της Μαντινείας έχει έκταση 5.500 στρεμμάτων και φημίζεται για την παραγωγή ΟΠΑΠ Μοσχοφίλερου. Στην περιοχή δραστηριοποιούνται 13 οινοποιεία εκ των οποίων πέντε ασχολούνται ενεργά με την εμφιάλωση και πώληση του ΟΠΑΠ. Οι υπόλοιπες μονάδες είτε συνεργάζονται με άλλες μονάδες εκτός ζώνης για την παραγωγή ΟΠΑΠ είτε ασχολούνται με την παράγωγη άλλων ποικιλιών.

Στην περιοχή μπορούν να διακριθούν 3 τύποι μονάδων με κριτήριο το μέγεθος παραγωγής και την σχέση με την περιοχή. Στον πρώτο τύπο ανήκει η ΑΡΚΑΣ ΑΕ. η οποία ελέγχει σημαντική έκταση της αμπελουργικής ζώνης και της παραγωγής και οι ιδιοκτήτες της κατάγονται από την περιοχή έρευνας. Στην δεύτερη κατηγορία εντάσσεται το οινοποιείο της Μπουτάρη Α.Ε. η οποία ελέγχει το μεγαλύτερος μέρος της αμπελουργικής ζώνης και της παραγωγής και αποτελεί την περίπτωση της μεγάλης βιομηχανίας του κλάδου με την υψηλή τεχνογνωσία που διείσδυσε στην περιοχή διακρίνοντας τις επιχειρηματικές προοπτικές που διαθέτει. Στην τρίτη κατηγορία εντάσσονται οι δύο «μικρότερες» από άποψη παραγωγής μονάδες αυτής του Κτήματος Τσέλεπου και των Οινοποιείων Μαντινείας των οποίων οι ιδιοκτήτες δεν συνδέονται άμεσα με την περιοχή.

Αναφορικά με την πρώτη ύλη που χρησιμοποιούν δίνουν έμφαση στα ποιοτικά χαρακτηριστικά διότι αυτή διαμορφώνει σε μεγάλο βαθμό την ποιότητα του

τελικού προϊόντος, κάποιες παράγουν βιολογικό σταφύλι ενώ άλλες χρησιμοποιούν συμβόλαια παραγωγής με τους ανεξάρτητους παραγωγούς για την εξασφάλιση σταθερότητας στην προμήθεια πρώτης ύλης. Αναφορικά με την χρησιμοποιούμενη τεχνολογία, οι μονάδες προσπαθούν με βάση το μέγεθος τους να χρησιμοποιούν όσο το δυνατό πιο σύγχρονο τεχνολογικό εξοπλισμό που προέρχεται κυρίως από την Ιταλία και την Γαλλία, ωστόσο το υψηλό κόστος αποτελεί περιοριστική παράμετρο.

Οι μονάδες απασχολούν μόνιμο και εποχικό προσωπικό. Οι ειδικότητες του μόνιμου προσωπικού που είναι κοινές σε όλες τις μονάδες είναι αυτές των οινολόγων, των γεωπόνων, των λογιστών και των εργατών του οινοποιείου και των ιδιόκτητων καλλιεργούμενων εκτάσεων, με τον αριθμό να διαφέρει από επιχείρηση σε επιχείρηση ανάλογα με το μέγεθος παραγωγής. Ωστόσο, αρνητικό είναι το γεγονός ότι οι περισσότεροι από αυτούς δεν συνδέονται με την περιοχή. Το εποχικό προσωπικό απασχολείται κατά την περίοδο του τρύγου και ο αριθμός τους διαφέρει ανάλογα με το μέγεθος παραγωγής της κάθε μονάδας. Πρόκειται κυρίως για αλλοδαπούς αλβανικής και βουλγαρικής καταγωγής, ενώ δεν λείπουν και οι περιπτώσεις Ελλήνων εποχικών υπαλλήλων.

Η δυναμική της αγοράς ποιοτικού κρασιού φαίνεται ότι έχει θετικό αντίκτυπο και για τις οινοποιητικές μονάδες της Μαντινείας, οι οποίες έχουν θετική οικονομική πορεία. Οι διαφαινόμενες προοπτικές κέρδους αποτυπώνονται στα οικονομικά στοιχεία που παρουσιάστηκαν προηγουμένως, καθώς και στους μελλοντικούς στόχους της επέκτασης της παραγωγής και του εκσυγχρονισμού του τεχνολογικού εξοπλισμού. Τα προϊόντα των μονάδων απευθύνονται στην εσωτερική και την εξωτερική αγορά. Οι διεθνείς αγορές στις οποίες προσανατολίζονται όλες οι επιχειρήσεις είναι από τις χώρες της Κοινότητας εκείνες με ισχυρό ελληνικό στοιχεία, οι ΗΠΑ και ο Καναδάς.

Τα προβλήματα που εντοπίζονται στο καθεστώς λειτουργίας των ΟΠΑΠ, διαφέρουν ανάλογα με το μέγεθος της επιχείρησης. Οι μεγάλες επιχειρήσεις επιθυμούν την ανανέωση του αμπελουργικού μητρώου παραγωγών και την αύξηση της απόδοσης / στρέμμα προκειμένου να μπορέσουν να αυξήσουν την παραγωγή. Οι μικρές επιχειρήσεις οι οποίες θέλουν στηρίζονται στην ποιοτική διάσταση του προϊόντος επιθυμούν αυστηρότερους ελέγχους από την πλευρά του κράτους για να διασφαλιστεί ότι οι προκαθορισμένες προδιαγραφές τηρούνται από όλους, ιδίως στην παραγωγή της πρώτης ύλης. Επίσης δεν διαφαίνεται έντονη η προσπάθεια για

ανάπτυξη συναφών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που να συνδέονται με την παραγωγή κρασιού.

Η αμπελουργική ζώνη της Νεμέας εκτείνεται σε τετραπλάσια έκταση συγκριτικά με αυτήν της Μαντινείας και δραστηριοποιούνται σε αυτήν τριάντα περίπου οινοποιεία. Διακρίνονται τέσσερις τύποι οινοποιητικών μονάδων. Στην πρώτη κατηγορία περιλαμβάνονται οι μονάδες δυναμικότητας παραγωγής έως 7.000 hl που οι οποίες παράγουν για λογαριασμό τρίτων. Στην δεύτερη κατηγορία ανήκουν μονάδες περιορισμένης δυναμικότητας παράγωγης που παράγουν για την εσωτερική αγορά. Στην τρίτη κατηγορία εντάσσονται οι αποκαλούμενοι και «σύγχρονοι οινοπαραγωγοί», χρησιμοποιούν σύγχρονο εξοπλισμό παραγωγής, συμμετέχουν ενεργά στις ενέργειες για την προώθηση της παραγωγής. τέλος, στην τέταρτη κατηγορία περιλαμβάνονται οινοποιητικές μονάδες μεγάλης δυναμικότητας) που πωλούν το κρασί τους στις μεγάλες ελληνικές βιομηχανίες παραγωγής κρασιού.

Η εξέλιξη που σημειώθηκε στην παραγωγή κρασιού στην περιοχή της Νεμέας φανερώνει την δυναμική του προϊόντος και την δυνατότητα του να διεκδικήσει ακόμα πιο ισχυρή θέση στην εσωτερική και την εξωτερική αγορά. Η αύξηση της ζήτησης αγιωργίτικου ενίσχυσε το αγροτικό εισόδημα των τοπικών παραγωγών, ενώ παράλληλα βοήθησε στην ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας. Παράλληλα, ευδιάκριτες είναι οι προσπάθειες που γίνονται για την σύνδεση του κρασιού με συναφείς δραστηριότητες, οι οποίες αξιοποιούν και αναδεικνύουν τον πολιτιστικό, φυσικό (περιβάλλον) και ιστορικό πλούτο της περιοχής και παράλληλα συντελούν στην διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας.

Οι αστοχίες στην λειτουργία του συστήματος ΟΠΑΠ στην περιοχή της Νεμέας εντοπίζονται στην παραγωγή της πρώτης ύλης και ειδικότερα στις ανεξέλεγκτες νέες φυτεύσεις αμπελώνων και την υπέρβαση του θεσμοθετημένου μέγιστου ορίου απόδοσης ανά στρέμμα. Οι παραγωγοί ουσιαστικά αυτοαναιρούν την ποιοτική διάσταση του προϊόντος τους στην προσπάθεια να αυξήσουν τα κέρδη τους. Επίσης, η μονοδιάστατη τοπική οικονομία η οποία στηρίζεται στον πρωτογενή τομέα παραγωγής θέτει περιορισμούς στις προσπάθειες για βιώσιμη ανάπτυξη.

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η πορεία που ακολούθησε η ΚΑΠ από την δημιουργία της μέχρι και σήμερα ήταν το αποτέλεσμα της πρακτικής εφαρμογής δύο διαφορετικών θεωρητικών προσεγγίσεων, του εξωγενούς μοντέλου ανάπτυξης και της σύνθεσης του εξωγενούς και του ενδογενούς μοντέλου ανάπτυξης. Το πρώτο υποστήριξε ότι η γεωργική ανάπτυξη θα ήταν αποτέλεσμα της εκβιομηχάνισης του αγροτικού τομέα, ενώ το δεύτερο αναγνωρίζοντας ότι η ανάπτυξη στις καπιταλιστικές κοινωνίες είναι αποτέλεσμα δεσμών που αναπτύσσονται μεταξύ τοπικών και μη τοπικών δράσεων, επιχειρεί να συνδυάσει την τοπική αναπτυξιακή δυναμική (ανθρώπινο κεφάλαιο, φυσικός πλούτος, περιβάλλον – τοπίο, πολιτιστική και ιστορική κληρονομιά) με το εξωγενές κεφάλαιο.

Δεδομένης της διάστασης που έχει αποκτήσει η παραγωγή τοπικών τροφίμων υψηλής ποιότητας ως επιμέρους στρατηγική της πολιτικής Αγροτικής Ανάπτυξης, ο σκοπός του παρόντος κειμένου είναι να εξετάσει εάν η προσθήκη της διάστασης της ποιότητας στα τοπικά προϊόντα είναι δυνατό να οδηγήσει στην βιώσιμη ανάπτυξη της υπαίθρου.

Με βάση το υπάρχον θεωρητικό υπόβαθρο, μπορούν να γίνουν σε γενικό επίπεδο οι ακόλουθες επισημάνσεις στο συγκεκριμένο ερώτημα. **Πρώτον,** τα τοπικά προϊόντα έχουν υψηλή εμπορική αξία. **Δεύτερον,** η παραγωγή τους στηρίζει το αγροτικό εισόδημα, την τοπική αγροτική οικονομία και συντελεί στην συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού. **Τρίτον,** στο πλαίσιο λειτουργίας του συστήματος παραγωγής τους, αναπτύσσονται και συναφείς, επιχειρηματικές δραστηριότητες, οι οποίες δεν συνδέονται άμεσα με την γεωργία και συμβάλλουν στην απεξάρτηση της τοπικής οικονομικής δραστηριότητας από τον γεωργικό τομέα. **Τέταρτο,** η αντιδιαστολή της ποιότητας με την ποσότητα συμβάλλει στην υιοθέτηση φιλικών προς το περιβάλλον μεθόδων παραγωγής, με αποτέλεσμα την διατήρηση του φυσικού τοπίου και των φυσικών πόρων. **Πέμπτο,** αξιοποιείται η τοπική γνώση και το τοπικό εργατικό δυναμικό των περιοχών παραγωγής των ποιοτικών προϊόντων.

Προκειμένου να διαπιστωθεί ποιες από τις ανωτέρω επισημάνσεις έχουν ισχύ στην ελληνική ύπαιθρο και σε ποιο βαθμό, επιλέχθηκαν δύο γειτονικές περιοχές της Πελοποννήσου, η Μαντινεία και η Νεμέα, που ειδικεύονται στην παραγωγή κρασιού Ονομασίας Προέλευσης Ανώτερης Ποιότητας, μοσχοφίλερου και αγιωργίτικου αντίστοιχα.

Αναφορικά με την πρώτη παρατήρηση, την υψηλή εμπορική αξία των συγκεκριμένων προϊόντων, η υψηλή ζήτηση του αγιωργίτικου και του μοσχοφίλερου στην εσωτερική και την διεθνή αγορά την επιβεβαιώνουν. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των συγκεκριμένων τύπων κρασιού τα καθιστούν περιζήτητα, για τα ελληνικά μεγέθη, και για αυτό ασχολείται με την παραγωγή τους σημαντικός αριθμός τοπικών και μη οινοποιών.

Αναφορικά με την δεύτερη παρατήρηση, την ενίσχυση του αγροτικού εισοδήματος και την συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού, στην περίπτωση των δύο περιοχών επίσης επιβεβαιώνεται. Η αυξημένη ζήτηση μοσχοφίλερου και αγιωργίτικου συνεπάγεται και αύξηση της ζήτησης σταφυλιού. Οι οινοποιοί καταβάλλουν σημαντικά υψηλότερη τιμή στους παραγωγούς για αυτές τις δύο ποικιλιών συγκριτικά με τις υπόλοιπες. Παράλληλα, ο τοπικός πληθυσμός, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που δεν ήταν αγρότες στο παρελθόν, διαβλέποντας κέρδος προχωρά στην καλλιέργεια αμπελιού.

Αναφορικά με την τρίτη παρατήρηση, την απεξάρτηση της τοπικής οικονομίας από την γεωργία, δεν επιβεβαιώνεται. Στην περίπτωση της Νεμέας, τμήμα μεγαλύτερο των 2/3 του τοπικού πληθυσμού, απασχολείται στον πρωτογενή τομέα και κυρίως στην αμπελοκαλλιέργεια. Οι δραστηριότητες στα πλαίσια του δευτερογενούς τομέα περιορίζονται στην οινοποίηση και την εμφιάλωση, ουσιαστικά είναι άρρηκτα εξαρτημένες από την γεωργική δραστηριότητα, ενώ η έλλειψη υποδομών και κεντρικού σχεδιασμού δεν έχει ευνοήσει την ανάπτυξη τουριστικών κλπ., δραστηριοτήτων στο επιθυμητό βαθμό, αν και γίνονται προσπάθειες από μεμονωμένους οινοποιούς, προς αυτήν την κατεύθυνση. Στην περίπτωση της Μαντινείας, η εξάρτηση της τοπικής οικονομίας από την παραγωγή μοσχοφίλερου υφίσταται, αλλά η περιορισμένη έκταση της θεσμοθετημένης αμπελουργικής ζώνης και η «μικρότερη ζήτηση» του μοσχοφίλερου συγκριτικά με αυτήν του αγιωργίτικου την περιορίζει σημαντικά.

Αναφορικά με την τέταρτη παρατήρηση, την υιοθέτηση ήπιων καλλιεργητικών τεχνικών που συμβάλλουν στην διαφύλαξη του περιβάλλοντος, δεν επιβεβαιώνεται απόλυτα στις δυο περιοχές. Οι παραγωγοί προκειμένου να αυξήσουν τα κέρδη τους σε αρκετές περιπτώσεις επέλεξαν να αυξήσουν την παραγωγή σταφυλιού φυτεύοντας νέους αμπελώνες, αγνοώντας την θεσμοθετημένη καλλιεργητική τεχνική και χρησιμοποιώντας εκτενώς μέσα της συμβατικής γεωργίας. Τα φαινόμενα αυτά, ειδικά στην περίπτωση της Νεμέας, δεν είναι καθόλου σπάνια

και αποτελούν ενδεικτικά δείγματα μίας νοοτροπίας εφήμερου κέρδους στις τάξεις των παραγωγών η οποία έχει καλλιεργηθεί κυρίως από το τοπικό συνεταιρισμό. Οι παραγωγοί με την στάση αυτή αυτόαναιρούν την ποιοτική διάσταση του προϊόντος τους, διακινδυνεύοντας για χάρη του πρόσκαιρου κέρδους το συγκριτικό τους πλεονέκτημα.

Τέλος, αναφορικά με την πέμπτη παρατήρηση, την αξιοποίηση της τοπικής γνώσης και του τοπικού εργατικού δυναμικού, το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι η λειτουργία των τοπικών οινοποιητικών μονάδων δεν στηρίζεται ούτε στην τοπική γνώση ούτε στο τοπικό εργατικό δυναμικό. Οι οινοποιητικές τεχνικές και ο τεχνολογικός εξοπλισμός, εισάγονται από χώρες με παράδοση στην οινοποιία (π.χ. Γαλλία), είναι σύγχρονος και γίνονται συνεχώς προσπάθειες περαιτέρω εκσυγχρονισμού, ενώ το ειδικευμένο προσωπικό (οινολόγοι, χημικοί κλπ.,) που επιτηρεί την παραγωγική διαδικασία δεν κατάγεται απαραίτητα από την περιοχή. Το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι η διαδικασία της οινοποίησης είναι γνωστή σε όλους ανεξάρτητα με το αν κατάγονται ή όχι από την περιοχή και σε κανένα σημείο της δεν υπάρχει κάτι που να επιτρέπει να χρησιμοποιηθεί ο όρος «τοπική τεχνογνωσία». Το μόνο σημείο στο οποίο τα τοπικά ιδιαίτερα γνωρίσματα επιδρούν είναι η παραγωγή της πρώτης ύλης στο χωράφι. Ωστόσο, στις μεμονωμένες περιπτώσεις που η πρώτη ύλη δεν έχει την επιθυμητή ποιότητα, η τεχνολογία επεμβαίνει προκειμένου το τελικό προϊόν να έχει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά.

Πέρα από αυτές τις παρατηρήσεις υπάρχουν δύο ακόμη ζητήματα τα οποία προκαλούν προβληματισμό. Τα πρώτο έχει να κάνει με την διείσδυση του ξένου κεφαλαίου στις περιοχές και την εκμετάλλευση προς όφελος του των τοπικών δυναμικών ανάπτυξης. Όπως έγινε φανερό σε προηγούμενο κεφάλαιο, αρκετοί ανεξάρτητοι οινοποιοί που δεν συνδέονται με τις περιοχές παραγωγής έχουν στήσει σε αυτές τις μονάδες τους, ενώ δεν λείπουν και οι περιπτώσεις των μεγάλων βιομηχανιών του κλάδου που αποκομίζουν από ένα «εναλλακτικό» μοντέλο αγροτικής ανάπτυξης κέρδη. Η κάθετη απόρριψη της συμβολής τους στην ανάπτυξη της τοπικής επιχειρηματικότητας και της ενίσχυσης του αγροτικού εισοδήματος, μόνο ως δείγμα προκατάληψης μπορεί να εκληφθεί, ωστόσο το ερώτημα για το αν ο τοπικός πληθυσμός είναι κερδισμένος στο βαθμό που του αντιστοιχεί, βάσει των προσδοκιών της Κοινότητας, είναι εύλογο.

Το δεύτερο ερώτημα έχει να κάνει με την ποιοτική διάσταση των προϊόντων και το κατά πόσο το πλαίσιο λειτουργίας των ΟΠΑΠ δρα αυθαίρετα και αντιφατικά

σε κάποιες περιπτώσεις. Με εξαίρεση την πρώτη ύλη όπου το νομικό πλαίσιο λειτουργίας των ΟΠΑΠ διασφαλίζει τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της, δεν φαίνεται να υπάρχουν άλλα στοιχεία τα οποία να ενισχύουν τον ισχυρισμό αυτό για το σύνολο των ετικετών κρασιού των περιοχών. Αντίθετα, υπάρχουν περιπτώσεις που αμφισβητούν αυτόν τον ισχυρισμό. Οι οινοποιοί συνολικά, στηρίζονται στην τεχνολογία για την οινοποίηση. Η τεχνολογία αυτή είναι δεδομένη για όλους και ανάλογα με τις οικονομικές δυνατότητες τους την υιοθετούν στο βαθμό που είναι εφικτό. Αν ο τεχνολογικός εξοπλισμός χρησιμοποιηθεί σωστά, εάν ο οινολόγος είναι πολύ καλός στην δουλειά του και εάν οι εγκαταστάσεις παλαίωσης είναι οι απαιτούμενες τότε η ποιοτική πρώτη ύλη θα δώσει ποιοτικό τελικό προϊόν, είτε το οινοποιείο είναι εντός της αμπελουργικής ζώνης είτε είναι εκτός αυτής. Ανάλογα, εάν ο οινοποιός που βρίσκεται εντός ζώνης δεν διαθέτει την απαιτούμενη τεχνογνωσία η ποιότητα του τελικού προϊόντος θα είναι αμφισβητήσιμη, ωστόσο το νομικό πλαίσιο λειτουργίας θα του έχει εξασφαλίσει την ετικέτα του ΟΠΑΠ.

Αυτές οι εσωτερικές αντιφάσεις του συστήματος, η αδυναμία ελέγχου των παραγόμενων ποσοτήτων και των καλλιεργητικών τεχνικών, ο βαθμός εκμετάλλευσης των περιθωρίων κέρδους από τους μεγάλους του κλάδου και η ταχύτητα απεξάρτησης της τοπικής οικονομίας, είναι τα σημεία στα οποία θα πρέπει να δοθεί προσοχή έτσι να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα της συγκεκριμένης στρατηγικής αγροτικής ανάπτυξης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΓΓΛΙΚΗ

Anderson K., Norman D. and Wittwer G. (2003), *"Globalisation of the World's Wine Markets"* Blackwell Publishing 2003, pp. 659 -687

Barjolle D. and Sylvander B. (2000), *"Protected Designations of origin and Protected Geographical Indications in Europe: Regulation or Policy?"*, Contrat Fair CT 95-306: PDO and PGI Products

Barjolle D. and Sylvander B. (2002), *"Some factors of success for origin labelled products in Agrifood Supply Chain in Europe: Market, Internal Resources and Institutions"*, Project d'article pour le cahiers de l'ISMEA

Boel Fischer M. (2005), *"Delivering the Potential of the New CAP"*, The agricultural economics society and the European association of agricultural economists – 06 EuroChoices 4(2)

Bottonaki A. amd Tsakiridou E. (2004) *"Consumer Response Evaluation of a Greek Quality Wine",* Food Economics 1, pp. 91-98

Canada J. & Vazquez A. (2005) *"Quality certicication and innovation in local agro-food systems: Prodected Designations of origin of olive oil in Spain",* Journal of Rural Studies 21, pp. 475-486

Chacoliades M. (1986), *"Microeconomics",* Macmillan Publishing Company

Commission of The European Communities (2006), "Towards a sustainable European wine Sector", Brussels, COM(2006), 319, Final

Dimara E., Petrou A., Skouras D. (2004), *"Agricultural Policy for Quality and Producers Evaluation of Quality marketing indicators: a Greek case Study"* Food Policy 29, pp. 485-506

Dimara E. and Skouras D. (2004) "*Regional Image and the consumption of Regionally Denominated Products*", Urban studies, vol. 41, No. 4, April 2004, p. 801-815

Gray J. (2000), *"The Common Agricultural Policy and the Re – Invntion of the Rural in the European Community",* Sociologia Ruralis, January 2000, vol. 40, No 1, pp.30-52

Gwynne R. (2006) *"Governance and the wine commodity chain: Upstream & downstream strategies in New Zeland and Chilean wine farms",* Asia Pacific Viewpoint, Vol. 47, No 3, pp. 381-395

Harris S. and Swinbank A. (1997), "The CAP and Food Industry", pp. 265-282, in Ritson C. (ed) & Harvey D.(ed) *"The Common Agricultural Policy*", CAB International

Harvey D. **(1997)**, "The CAP in the 21st Century", pp. 409-431, in Ritson C. (ed) & Harvey D.(ed) *"The Common Agricultural Policy*", CAB International

Hayes D., Lence S. and Babcock B., (2005), *"Geographic Indications and Farmer-Qwned Brands: Why Do the US and EU Disagree"* **,** The agricultural economics society and the European association of agricultural economists - 28 EuroChoces 4(2)

Howels J. (2002), *"Tacit knowledge, innovation and Economic Geography",* Urban studies, Vol. 39, Nos 5-6, pp. 871-884

Jackson P. et al (2006), *"Mobilising the Commodity Chain Concept in the Politics of Food and Farming",* Journal of Rural Studies 22, pp. 129-149

Johnson H. (2003), "Wine companion: The encyclopedia of Wines, Vineyards & Winemakers", Octopus Publishing Group Ltd., London

Ilbery B. and Kneafsey M. (2000) *"Producer constructios of quality in regional speciality food production: a case study from south west England",* Journal of Rural Studies 16, pp. 217-230

Morran W. (1993a), *« Rural space as intellectual property",* Political Geography, vol. 12, No 3, May 1993, pp. 263-277.

Morran W. (1993b) *"The wine appellation as territory in France and California"* Annals of the Association of American Geographers, vol. 83 , pp. 694-717

Mutersbaugh T. (2005), *"Just in Space: Certified rural products, labor of quality, and regulatory spaces",* Journal of rural studies, vol 21, pp. 389-402

O'Reilly S. and Haines M. (2004), "*Marketing Quality Food Products – A comparison of two SME Marketing Networks",* Food Economics vol. 1, pp. 137-150

Papadopoulos A., (2007), *"The Local/Expert Knowledge Interface and the Role of 'Terroir' for the (Re)construction of Wine Regions in rural Greece"*

Papadopoulos A. and Kasimis C, (2006), *"A Cognitive Approach to Rural Sustainable Development: Thw Dynamics of Expert and Lay Knowledges", WP 6 "Local Food Production –Greece*

Parrot N., Murdoch J., Wilson N. (2002) *"Spatializing Quality: Regional Protection and the alternative Geography of Food*", European Urban and Regional Studies 9 (3), July 2002, pp. 241-261

Ritson C. and Hubbard L. (1997), "Reform of the CAP: From Mansholt to MacSharry", pp. 81-93, in Ritson C. (ed) & Harvey D.(ed)*"The Common Agricultural Policy*", CAB International

Ritson C. (1997), "The CAP and the Consumer", pp. 241-264, in Ritson C. (ed) & Harvey D.(ed) *"The Common Agricultural Policy*", CAB International

Sodano V. (2001), *"Competitiveness of Regional Products in the international food market"* 77th EAAE Seminar/NJF Seminar No. 325, August 17-18, Helsinki

Skuras D. and Vakrou A. (2002), *"Consumers' willingness to pay for origin labelled wine",* British Food Journal, vol. 104, No. 11, pp. 898-912

Tregear A. et al. (2007), *"Regional Food and Rural Development: The role of product qualification" ,* Journal Of Rural Studies 23, pp. 12-22

USDA/Economic Rerearch Service (1997), *"Commodity Spotlight: The US wine market uncorked",* Agricultural Outlook/August 1997

USDA/Foreign Agricultural Service (2004), *"Australia Wine Annual",* GAIN Report-AS4018

USDA/Foreign Agricultural Service (2005), *"Chile Wine Annual",* GAIN Report-CI5011

USDA/Foreign Agricultural Service (2006), *"EU-25 Reform of the Wine Sector",* GAIN Report-E36100

Van der Ploeg et al. (2000), *"Rural Development: From Practices and Policies towards Theory"* , Sociologia Ruralis, vol. 40, Number 4, October 2000, pp. 391-408

Van der Lans I. et al. (2001), *"The role of the region of origin and EU certificates of origin in comsumer evaluation of food products",* European Review of Agricultural Economics, vol. 28 (4), pp. 451-477

Watts D. et al (2005), *"Making Reconnection on Agrofood geography: Alternative Systems of Food Provision",* Progress in Human Geography 29, 1, pp. 22-40

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ICAP (2004) *«Κλαδική μελέτη: Οινοποιία»,* Αθήνα

Καραβέλη Ε. (2007), *«Η Νέα Αγροτική Πολιτική της Ευρώπης», Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Σημειώσεις από τις παραδόσεις του μαθήματος Αγροτική Οικονομική*

Κέντρο Στρατηγικού Σχεδιασμού & Ανάπτυξης Πελοποννήσου (2005), *«Μελέτη για τα χαρακτηριστικά του αμπελοοινικού τομέα της περιοχής της Νεμέας», COHESION,* Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις για την προώθηση της συνοχής του ευρωπαϊκού χώρου, INTERREG III

Κέντρο Στρατηγικού Σχεδιασμού & Ανάπτυξης Πελοποννήσου (2005), *«Τοπικό αναπτυξιακό πρόγραμμα περιοχής Δήμου Νεμέας», COHESION,* Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις για την προώθηση της συνοχής του ευρωπαϊκού χώρου, INTERREG III

Λιανός Θ. (1998) (επιμ.), «Αγροτική Οικονομική: Θεωρία και Πολιτική», Εκδόσεις Μπένου, Αθήνα

Παπαδόπουλος Α. Γ. (2004) *«Το Διακύβευμα της Αγροτικής Ανάπτυξης σε μία πολυλειτουργική ύπαιθρο»*, στο Παπαδοπουλος Α. Γ. (επιμ.),Η ανάπτυξη σε μία πολυλειτουργική ύπαιθρο, Αθηνα 2004, Εκδόσεις Gutenberg, σελ. 13-51

Ψαλτόπουλος Δ., (2004) *«Η πολιτική για την ανάπτυξη της υπαίθρου στην Ελλάδα: Πολιτική Οικονομία, Ρητορική και Προκλήσεις»,* στο Παπαδοπουλος Α. Γ. (επιμ.),Η ανάπτυξη σε μία πολυλειτουργική ύπαιθρο, Αθηνα, Εκδόσεις Gutenberg, σελ. 337-369

ΠΗΓΕΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

http://www.greekwinemakers.com

http://www.greekwine.gr

http://www.kerasma.gr

http://www.nemeanwines.gr

http://www.wineonline.ie/library/california.htm

http://www.wineonline.ie/library/chile.htm

http://www.maf.govt.nz

http://www.wineinstitute.org/communications/statistics/index.htm

http://www.wineonline.ie/library/usa.htm

http://www.winebiz.com.au/statistics/world.asp

http://www.cellarnotes.net/world_production.htm

http://www.wineaustralia.com/global/

http://www.barton-guestier.com/gb/guide/production.htm

http://www.wineoftheweek.com/regions/aboutnz.html

http://ec.europa.eu/agriculture/agrista/tradestats/gra_eu25_main_markets/page_029.htm

http://ec.europa.eu/agriculture/agrista/tradestats/gra_eu25_main_markets/page_030.htm

http://www.zacharias.com.gr/

http://www.nemeawines.gr/oinoparagogohi/ampelones_papaioannoy.html

http://www.nemeawines.gr/oinoparagogohi/oinopoiia_laphazane.html

http://www.pelopnet.gr/view.php?article=308

http://www.pelopnet.gr/view.php?article=74

http://www.nemeawines.gr/e_nemhea_kai_ta_krasiha_tes/to_agiorghitiko.html

http://ec.europa.eu/agriculture/foodqual/quali1_el.htm

http://www.minagric.gr/greek/3.6.Pop2_apof.html,

http://www.ec.europa.eu/agriculture/eval/reports/wine/2.pdf στις 31/05/07

http://www.europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/160031.htm

http://www.winebiz.com.au/statistics/world.asp

http://www.boutaris.gr

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Ενότητα 1η: *«Η συγκεκριμένη ενότητα αποσκοπεί στην συλλογή πληροφοριών αναφορικά με την παραγωγή της πρώτης ύλης».*

1. Η έδρα της επιχείρησης είναι η:

……

2. Η πρώτη ύλη που χρησιμοποιώ παράγεται από:

Α. τρίτους ☐

Β. την παράγω ο ίδιος ☐

Γ. και τα δύο ☐

3. Εάν στην ερώτηση 2 επιλέξατε την απάντηση Α, προσδιορίστε από ποιους αγοράζετε, ειδάλλως προχωρήστε στην ερώτηση 5:

Α. τοπικούς ανεξάρτητους παραγωγούς ☐

Β. τοπικός συνεταιρισμός ☐

Γ. περιφερειακούς παραγωγούς/συνεταιρισμούς ☐

(αναφορά περιοχών)

……

…

Δ. εθνικούς παραγωγούς ☐

(αναφορά περιοχών)

……

…

Ε. τρίτες χώρες ☐

(αναφορά περιοχών)

……

…

4. Εάν στην ερώτηση 2 απαντήσατε την επιλογή *Α* ή την επιλογή Γ, συμπληρώστε τον πίνακα 4.*Α*

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.Α	**Τοπική**		**Περιφερειακή**		**Εθνική**		**Τρίτες Χώρες**	
	Ποικιλία	**Ποσότητα (τόνοι)**	**Ποικιλία**	**Ποσότητα (τόνοι)**	**Ποικιλία**	**Ποσότητα (τόνοι)**	**Ποικιλία**	**Ποσότητα (τόνοι)**
2001								
2003								
2005								

5. Εάν στην ερώτηση 2 απαντήσατε την επιλογή *Α* συμπληρώστε μόνο τον πίνακα 5.*Α*, εάν απαντήσατε την επιλογή Β συμπληρώστε μόνο τον πίνακα 5.Β, σε περίπτωση που απαντήσατε την επιλογή Γ συμπληρώστε και τους δύο πίνακες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.Α		**Χρησιμοποιούμενες Ποικιλίες**				
2001	**Παραγόμενη ποσότητα ανά ποικιλία (στρέμματα)**					
	Καλλιεργούμενες εκτάσεις ανά ποικιλία (στρέμματα					
	Ποσότητα τελικού προϊόντος ανά ποικιλία (φιάλες)					
2003	**Παραγόμενη ποσότητα ανά ποικιλία (στρέμματα)**					
	Καλλιεργούμενες εκτάσεις ανά ποικιλία (στρέμματα					
	Ποσότητα τελικού προϊόντος ανά ποικιλία (φιάλες)					

2005	**Παραγόμενη ποσότητα ανά ποικιλία (στρέμματα)**					
	Καλλιεργούμενες εκτάσεις ανά ποικιλία (στρέμματα					
	Ποσότητα τελικού προϊόντος ανά ποικιλία (φιάλες)					

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.Β		**Χρησιμοποιούμενες Ποικιλίες**				
2001	**Παραγόμενη ποσότητα ανά ποικιλία (στρέμματα)**					
	Καλλιεργούμενες εκτάσεις ανά ποικιλία (στρέμματα					
	Ποσότητα τελικού προϊόντος ανά ποικιλία (φιάλες)					
2003	**Παραγόμενη ποσότητα ανά ποικιλία (στρέμματα)**					
	Καλλιεργούμενες εκτάσεις ανά ποικιλία (στρέμματα					
	Ποσότητα τελικού προϊόντος ανά ποικιλία (φιάλες)					
2005	**Παραγόμενη ποσότητα ανά ποικιλία (στρέμματα)**					
	Καλλιεργούμενες εκτάσεις ανά ποικιλία (στρέμματα					
	Ποσότητα τελικού προϊόντος ανά ποικιλία (φιάλες)					

ΕΝΟΤΗΤΑ 2η: *«Η δεύτερη ενότητα αποσκοπεί στην καταγραφή των εργασιακών σχέσεων».*

6. Στην επιχείρηση απασχολούνται μέλη της οικογένειας:

Ναι ☐ Όχι ☐

7. Σε περίπτωση που στην προηγούμενη ερώτηση επιλέξατε την απάντηση ναι συμπληρώστε τον πίνακα 7.Α, ειδάλλως προχωρήστε στην ερώτηση 8:

Μέλη Οικογένειας	**Καθήκοντα**
Σύζυγος	

1ο παιδί	
2ο παιδί	
3ο παιδί	
Μητέρα	
Πατέρας	

8. Στην επιχείρηση μου απασχολώ:

Α. μόνιμο προσωπικό ☐

Β. εποχικό προσωπικό ☐

Γ. και τα δύο ☐

9. Στην περίπτωση που στην ερώτηση 8 επιλέξατε την απάντηση Α ή την απάντηση Γ συμπληρώστε τον πίνακα 9.Α:

ΠΙΝΑΚΑΣ 9.Α	**Αριθμός**	**Καταγωγή Μόνιμου Προσωπικού**			
Ειδικότητες		**Τοπική***	**Περιφερειακή***	**Εθνική***	**Τρίτες Χώρες****
Γεωπόνος					
Οινολόγος					
Χημικός					
Τεχνολόγος Τροφίμων					
Λογιστές					
Managers					
Χειριστές Καλ/κών μηχανημάτων					
Εργάτες					
……...					
……					

*** συμπληρώνουμε Χ εάν είναι μόνο ένας και τον ακριβή αριθμό σε περίπτωση που έχουμε >1**
**** αναφορά και της χώρας**

10. Σε περίπτωση που στην ερώτηση 8 επιλέξατε την απάντηση Β ή την Γ συμπληρώστε τον πίνακα 10.Α:

ΠΙΝΑΚΑΣ 10.Α		**Καταγωγή Εποχικού Προσωπικού**					
ΕΤΟΣ	**Ειδικότητες εποχικού προσωπικού**	**Έλληνες**	**Αλβανοί**	**Βούλγαροι**	**Πακιστανοί**	**Άλλο**	**Άλλο**
2001	**Καλλιέργεια**						
	Συλλογή ά ύλης						
	Επεξεργασία α΄ ύλης						
2003	**Καλλιέργεια**						
	Συλλογή ά ύλης						
	Επεξεργασία α΄ ύλης						
2005	**Καλλιέργεια**						
	Συλλογή ά ύλης						
	Επεξεργασία α΄ ύλης						

ΕΝΟΤΗΤΑ 3η: *«Η συγκεκριμένη ενότητα αποσκοπεί στην συλλογή πληροφοριών αναφορικά με τα οικονομικά στοιχεία της επιχείρησης»*

11. Οικονομικά στοιχεία επιχείρησης

Έτος	**Κύκλος Εργασιών**	**Έσοδα**	**Έξοδα**	**Οικονομικό Αποτέλεσμα**
2004				
2005				
2006				

12. Ποσοστιαία κατανομή των πωλήσεων ανά περιοχή και έτος:

Έτος	Τοπικό επίπεδο	Περιφερειακό επίπεδο	Εθνικό επίπεδο	Τρίτες χώρες
2004				
2005				
2006				

13. Για την πώληση του προϊόντος:

Α. συνεργάζομαι με τον τοπικό συνεταιρισμό ☐

Β. συνεργάζομαι με τοπικές οργανώσεις παραγωγών ☐

Δ. συνεργάζομαι με καταστήματα πώλησης ΠΟΠ/ΠΓΕ ☐

Ε. συνεργάζομαι με εθνικές αλυσίδες λιανικού εμπορίου ☐

Ζ. συνεργάζομαι με διεθνείς αλυσίδες λιανικού εμπορίου ☐

ΣΤ. διαπραγματεύομαι μόνος μου ☐

Ζ. άλλο…… ☐

ΕΝΟΤΗΤΑ 4η: *«Μηχανολογικός Εξοπλισμός – Τεχνολογία παραγωγής»*

14. Οι τεχνικές παρασκευής που χρησιμοποιώ είναι:

Α. παραδοσιακές ☐

Α1. σε ποια στάδια παραγωγής του προϊόντος……..

Α2. αναφορά τεχνικών……..

Β. «σύγχρονες» ☐

Β1. τι είδους τεχνολογία……

Β2. χώρα προέλευσης……

Β3. κόστος αγοράς……..

Β4. χρονικό διάστημα εκσυγχρονισμού……

ΕΝΟΤΗΤΑ 5η: *«Δημογραφικά χαρακτηριστικά υπεύθυνου επιχείρησης»*

15. Ηλικία……..

16. Μορφωτικό επίπεδο……..

17. Μορφωτικό επίπεδο πατέρα……..

18. Επάγγελμα πατέρα……

19. Μορφωτικό επίπεδο μητέρας……

20. Επάγγελμα μητέρας……

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

<u>ΕΝΟΤΗΤΑ 1η: «Γνωριμία με τον ερωτώμενο – Εισαγωγή στην συνέντευξη»</u>

Στην ενότητα αυτή θα διερευνηθούν:

- ✓ τα στοιχεία του ερωτώμενου,
- ✓ ανάλογες εμπειρίες του στο παρελθόν,
- ✓ οι δεσμοί του ερωτώμενου με την περιοχή έρευνας (εάν κατοικεί εκεί από την παιδική του ηλικία, αν κατάγεται απλά από εκεί, εάν βρίσκεται εκεί για καθαρά επαγγελματικούς λόγους – για πόσο χρονικό διάστημα).

<u>ΕΝΟΤΗΤΑ 2η: «Επαγγελματική πορεία του ερωτώμενου»</u>

Στην ενότητα αυτήν θα διερευνηθούν:

- ✓ αναφορά του ερωτώμενου στις επαγγελματικές του δραστηριότητες μέχρι και σήμερα,
- ✓ εάν ο ερωτώμενος έχει ασχοληθεί και με άλλες δραστηριότητες εκτός από την παραγωγή κρασιού ΟΠΑΠ:
  - i. ποιες ήταν αυτές,
  - ii. ποιες ήταν οι πιο σημαντικές,
  - iii. για πόσο χρονικό διάστημα,
  - iv. εξασκεί ακόμη κάποιες από αυτές – αν ναι ποιες και γιατί

<u>ΕΝΟΤΗΤΑ 3η: «Εξοικείωση του ερωτώμενου με το σύστημα λειτουργίας των ΠΟΠ/ΠΓΕ και ΟΠΑΠ»</u>

Στην ενότητα αυτή θα διερευνηθούν οι γνώσεις των ερωτώμενων αναφορικά με τα ακόλουθα ερωτήματα:

- ✓ ποιος προωθεί το συγκεκριμένο μοντέλο (ευρωπαϊκή ή εθνική πρωτοβουλία),
- ✓ για ποιους λόγους,

<u>ΕΝΟΤΗΤΑ 4η: «Παραγωγή ΟΠΑΠ»</u>

Στην ενότητα αυτήν θα διερευνηθούν:

- ✓ **<u>Η ταυτότητα του προϊόντος ΟΠΑΠ που παράγει</u>**
  - i. «ιστορία προϊόντος»
  - ii. Ειδικά οργανοληπτικά – ποιοτικά χαρακτηριστικά

- ✓ **Πρώτη ύλη:**
    i. παράγει ο ίδιος σταφύλια (νοικιάζει κτήματα ή έχει δική του γη), αγοράζει από τρίτους ή συνδυάζει και τα δύο;
    ii. σε περίπτωση που αγοράζει από τρίτους, ποιοι είναι αυτοί (ο τοπικός συνεταιρισμός ή ανεξάρτητοι παραγωγοί) και με ποια κριτήρια τους επέλεξε (παραδοσιακές τεχνικές παραγωγής, «ευνοημένα» κτήματα, ποιότητα πρώτης ύλης, οικονομικά κριτήρια),
    iii. σε περίπτωση που αγοράζει από τρίτους, η μεταξύ τους συνεργασία είναι «σταθερή» και εάν ναι ποια είναι τα πλεονεκτήματα που του εξασφαλίζει και πώς διασφαλίζεται (με συμβόλαιο, με σχέση αμοιβαίας εμπιστοσύνης, με κάτι άλλο) και πόσο δεσμευτική είναι (τόσο για αυτόν όσο και για τον προμηθευτή),
    iv. σε περίπτωση που συνδυάζει και τα δύο, για ποιους λόγους συμβαίνει αυτό (εξασφάλιση ικανής ποσότητας πρώτης ύλης – υψηλότερη ποιότητα προϊόντος) και σε τι βαθμό,
    v. σε περίπτωση που αποφεύγει την συνεργασία με τρίτους, ποιοι είναι οι λόγοι (αυτάρκεια στην παραγωγή, κακής ποιότητας πρώτη ύλη, μη επαγγελματική νοοτροπία από τους τοπικούς παραγωγούς) και τι είδους καλλιεργητικές/παραγωγικές τεχνικές χρησιμοποιεί.
- ✓ **Παραγωγή – Επεξεργασία:**
    i. Το τελικό προϊόν διαμορφώνεται αποκλειστικά με την χρήση παραδοσιακών, σύγχρονων τεχνικών ή συνδυασμό και των δύο.
    ii. Σύγχρονες τεχνικές – ρόλος του προσωπικού της επιχείρησης (σε ποιο βαθμό διαμορφώνουν τις επιμέρους ποιοτικές παραμέτρους του τελικού προϊόντος, κατά πόσο μπορούν να αντισταθμίσουν μία «κακή σοδειά»).
    iii. Παραδοσιακές τεχνικές/τοπική γνώση (τι εννοούμε με αυτές, σε ποια στάδια της παραγωγής εφαρμόζονται, ποιος ο ρόλος του προσωπικού).
    iv. Τι είναι πιο σημαντικό η τεχνογνωσία ή τοπική γνώση.
- ✓ **Αγορά του προϊόντος**
    i. Ποιος είναι ο προσανατολισμός η τοπική / εθνική αγορά ή η «παγκόσμια αγορά».
    ii. Για ποιους λόγους έκανε την συγκεκριμένη επιλογή (κόστος, δυσκολίες διείσδυσης, επιχειρηματικός κίνδυνος, τιμή προϊόντος, ανταγωνισμός – «κλειστή» αγορά).

iii. Σε περίπτωση που η παραγωγή έχει εξαγωγικό προσανατολισμό, ποιος είναι ο ρόλος των μεσαζόντων (αξιολόγηση της σχέσης που υπάρχει μεταξύ τους).

iv. Σε περίπτωση που κινούνται αποκλειστικά στην τοπική αγορά πώς διαθέτουν το προϊόν στην αγορά (σε μικρά τοπικής εμβέλειας καταστήματα που προσανατολίζονται σε ΠΟΠ/ΠΓΕ, σε αντίστοιχα καταστήματα που βρίσκονται στον αστικό χώρο, σε αλυσίδες supermarkets),

v. Στην περίπτωση αυτή η επαγγελματική σχέση ρυθμίζεται από συμβόλαιο ποια είναι τα χαρακτηριστικά του

<u>ΕΝΟΤΗΤΑ 5η: «Αξιολόγηση του συστήματος λειτουργίας των ΟΠΑΠ από τον ερωτώμενο»</u>

Στην ενότητα αυτή θα διερευνηθούν:

- ✓ ποια πιστεύει ότι είναι τα πλεονεκτήματα που εξασφαλίζει στον παραγωγό το συγκεκριμένο μοντέλο,
- ✓ σε ποια ζητήματα πιστεύει ότι θα πρέπει να γίνουν μεταβολές / προσθήκες,
- ✓ αξιολόγηση της πορείας της επιχείρησης – μελλοντικοί στόχοι (ενδεχόμενη αντιδιαστολή με την ποιότητα),
- ✓ ποια θα είναι η πιθανή πορεία του μοντέλου / βιωσιμότητα της επιχείρησης (ποιότητα – διατροφικές συνήθειες – κορεσμός των καταναλωτών),